

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKIFLARI (SYDV)
NIN SUNMUŞ OLDUĞU SOSYAL YARDIMLARIN İŞLEVSELLİK
DURUMU:
BARTIN ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Şeyda USTA

Enstitü Anabilim Dalı : Sosyal Hizmet

Tez Danışmanı: Prof. Dr. M.Zafer DANIŞ

TEMMUZ – 2020

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKIFLARI (SYDV)
NIN SUNMUŞ OLDUĞU SOSYAL YARDIMLARIN İŞLEVSELLİK
DURUMU:
BARTIN ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Şeyda USTA

Enstitü Anabilim Dalı : Sosyal Hizmet

“Bu tez sınavı 22/07/2020 tarihinde online olarak yapılmış olup aşağıda isimleri bulunan jüri üyeleri tarafından oybirliği / oyçokluğu ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ
Prof.Dr.M. Zafer DANIŞ	BAŞARILI
Dr.Öğr. Üyesi Özden GÜNEŞ	BAŞARILI
Dr.Öğr. Üyesi Beyza ERKOÇ	BAŞARILI

SAKARYA
ÜNİVERSİTESİ

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ SAVUNULABİLİRLİK VE ORJİNALLİK BEYAN FORMU

Sayfa : 1/1

Öğrencinin

Adı Soyadı	:	ŞEYDA USTA
Öğrenci Numarası	:	Y176059002
Enstitü Anabilim Dalı	:	SOSYAL HİZMET
Enstitü Bilim Dalı	:	SOSYAL HİZMET
Programı	:	☒ YÜKSEK LİSANS ☐ DOKTORA
Tezin Başlığı	:	SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKIFLARI (SYDV) NİN SUNMUŞ OLDUĞU SOSYAL YARDIMLARIN İŞLEVSELLİK DURUMU: BARTIN ÖRNEĞİ
Benzerlik Oranı	:	%16

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,

☒ Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi beyan ederim.

18/06/2020
İmza

☐ Sakarya Üniversitesi Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez çalışması ile ilgili gerekli düzenleme tarafımda yapılmış olup, yeniden değerlendirilmek üzere@sakarya.edu.tr adresine yüklenmiştir.

Bilgilerinize arz ederim.

...../...../20.....
İmza

Uygundur

Danışman
Unvanı / Adı-Soyadı: Prof. Dr. Mehmet Zafer DANIŞ

Tarih: 19.06.2020

İmza:

☐ KABUL EDİLMİŞTİR

☐ REDDEDİLMİŞTİR

EYK Tarih ve No:

Enstitü Birim Sorumlusu Onayı

ÖNSÖZ

Yoksulluk ve sosyal yardımlar, dezavantajlı tüm vatandaşlarla ilgilenen sosyal hizmet dalı için çalışılması önem arz eden bir konu olduğu düşüncesindeyim. Bu düşünce ile iş hayatımı ve yüksek lisans tezimin konusunu seçtim. Engel durumu, yaş gibi sürekli fiziksel problemler veya eğitim, afet, işsizlik, hastalık gibi sürece dayalı problemler dışında yoksulluğun bireysel mücadele ile aşılabileceğini düşünüyorum. Bu süreçte yoksulluk içindeki veya yoksulluğa meyilli vatandaşlara devlet eli ile istihdam, eğitim gibi programlarla destek olmasının nakdi desteklerden daha yapıcı olduğu düşüncesindeyim.

Bu araştırmanın tamamlanması birçok kişinin değerli katkılarıyla mümkün olmuştur. Araştırmamın başlamasından sonlandırılmasına kadarki süreçte emeği geçen herkese teşekkür edip şükranlarımı sunmak istiyorum. Öncelikle, bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde, yüksek lisans tezinin hazırlanması sürecinin her aşamasında destek olan, yol gösteren ve çeşitli tavsiyelerde bulunarak tezin şekillenmesini sağlayan çok değerli danışman hocam Sosyal Hizmet Bölüm Başkanı Sayın Prof. Dr. Mehmet Zafer DANIŞ'a sonsuz teşekkür ederim.

Çalışmada destek olan Bartın Merkez ve İlçelerinde görev alan tüm Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı çalışanı arkadaşlarıma vermiş oldukları destek için teşekkürlerimi sunarım.

Lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca yanımda olan, yüksek lisans eğitiminin her aşamasını beraber yaşadığım, beraber üzüldüğümüz beraber sevindiğimiz değerli arkadaşım Sosyal Hizmet Uzmanı Esma GÜÇ ÇINAR'a ve desteğini her zaman yanımda hissettiğim değerli arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Doğduğum günden bu yana maddi ve manevi her zaman yanımda olan, her kararında beni destekleyen, bana inanıp güvenen, sevgisini ve değerini her an hissettiren, eğitim sürem boyunca beni motive eden, hep iyi ki hayatımda, iyi ki benim annem dediğim biricik annem Emine ÇETİN'e, dualarından ve iyi niyetlerinden beni hiç eksik etmeyen canım anneannem Fadime ÇETİN'e sonsuz teşekkür ederim.

Şeyda USTA

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	I
KISALTMALAR.....	V
ŞEKİL LİSTESİ.....	VI
TABLO LİSTESİ.....	VII
ÖZET.....	X
ABSTRACT.....	Xii
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM 1: KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE.....	8
1.1. Yoksulluk	8
1.1.1. Yoksulluğun Nedenleri	10
1.1.2. Yoksulluk Yaklaşımları ve Boyutları	12
1.1.3. Yoksulluk Göstergeleri	15
1.1.4.1. Konjonktürel–Tasadüfi ve Yapısal Yoksulluk.....	17
1.1.4.2. Mutlak ve Görelî Yoksulluk.....	18
1.1.4.3. Objektif ve Subjektif Yoksulluk	21
1.1.4.4. Gelir Yoksulluğu-İnsani Yoksulluk ve Çok Boyutlu Yoksulluk	22
1.1.4.5. Yeni Kentsel Yoksulluk	25
1.1.4.5.1. Türkiye’de Kentsel Yoksulluk	28
1.1.4.6. Sınıf-altı Yoksulluk	29

1.2. Yoksullukla Mücadelede Bir Sosyal Politika Aracı Olarak Sosyal Yardımlar	32
1.2.1. Sosyal Yardım Kavramının İçeriği	32
1.2.2. Sosyal Yardımların Olumlu ve Olumsuz Yanları	34
1.2.3. Sosyal Yardımların Yoksullukla Mücadeledeki Rolü	35
1.2.4. Sosyal Yardımların Gerekliklik ve Niteliğine İlişkin Tartışmalar.....	36
1.2.5. Türkiye’deki Sosyal Yardım Anlayışının Geçmişi.....	38
1.2.6. Türkiye’de Merkezi Yönetim Düzeyinde Sosyal Yardım Uygulamalarının Çerçevesi.....	38
1.2.7. Sosyal Yardımlara İlişkin Hukuki Düzenlemeler	42
1.3. Sosyal Yardım Veren Kurum ve Kuruluşlar	42
1.3.1. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve İl Müdürlükleri	43
1.3.2. Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü ile Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları	44
1.3.2.1. Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü	44
1.3.2.2. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları	44
1.3.3. Belediyeler	49
1.3.4. Vakıflar Genel Müdürlüğü.....	50
1.3.5. Sivil Toplum Kuruluşları	50
1.4. Dünya’da ve Türkiye’de Yoksulluk	50
1.5. Yoksulluk ve Sosyal Hizmet	55
1.6. Güçlendirme Yaklaşımı.....	61

1.6.1. Güçler Perspektifinin Teorik Temelleri ve Sayıltıları	61
1.6.2. Güçlendirme Yaklaşımı	63
BÖLÜM 2: ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ.....	70
2.1. Araştırmanın Modeli	70
2.2. Evren ve Örneklem.....	70
2.3. Araştırmanın Veri Toplama Yöntem ve Teknikleri	72
2.4. Veri Analizi	72
2.5. Araştırmanın Süresi, Sınırlılıkları ve Olanakları.....	73
BÖLÜM 3: BULGULAR VE YORUM.....	74
3.1. Sosyal Yardım Alan Vatandaşların Demografik, Sosyo-Ekonomik Özellikleri ve Sosyal Yardım Verileri.....	74
3.1.1. Sosyal Yardım Alan Vatandaşların Demografik Özellikleri	75
3.1.2. Sosyal Yardım Alan Vatandaşların Sosyo-Ekonomik Özellikleri.....	79
3.1.3. Sosyal Yardım Alan Vatandaşların Yoksulluk ve Sosyal Yardımlarla İlgili Verileri	82
3.2. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Personelinin Demografik Özellikleri ve Sosyal Yardımlarla İlgili Düşünceleri	108
3.2.1. Vakıf Personelinin Genel Profili.....	108
3.2.2. Vakıf Personelinin Sosyal Yardımlarla İlgili Düşüncelerine Dair Veriler	111
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	126
KAYNAKÇA.....	142

EKLER.....153

KISALTMALAR

AÇSHB	: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
ASAGM	: Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü
ILO	: Uluslararası Çalışma Örgütü
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences (Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı)
SYDV	: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı
SYGM	: Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü
SYTF	: Sosyal Yardımlaşmayı Teşvik Fonu
UNDP	: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UNICEF	: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Konjonktürel ya da Tesadüfi Yoksulluk ve Yapısal Yoksulluk Şeması.....	18
Şekil 2: Mutlak yoksulluk ve Göreli Yoksulluk Şeması.....	20
Şekil 3: Objektif yoksulluk ve Subjektif Yoksulluk Şeması.....	22
Şekil 4: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu ile Uygulanan Sosyal Yardım Programları.....	46
Şekil 5: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Sosyal Yardımlara Başvuru Süreci.....	49
Şekil 6: Günde 1,9 Dolar Altında Yaşayan İnsanların Toplam Nüfusa Oranı.....	52
Şekil 7: Dünya Bankası Yoksulluk Sınırları.....	53
Şekil 8: 2030 Yılı Tahmini Yoksulluk Oranları.....	53
Şekil 9: Bölgelere göre İnsani Gelişmişlik Endeksi.....	54
Şekil 10: Problem Odaklı Yaklaşım ile Güçler Perspektifi Çatılarının Karşılaştırılması.....	63
Şekil 11: Sosyal Yardım Alan Vatandaşların Kendilerini Yoksul Olarak Görme Durumu.....	85

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Fon Kurulu’nda Görevli Başkan ve Üyelerinin Sıralaması	43
Tablo 2: Vakıf Mütevelli Heyeti Doğal Üyeler	47
Tablo 3: Vakıf Personel Dağılımı	70
Tablo 4: Yardım Alan Hanelerden Oluşan Örneklemenin Tabakalara Göre Dağılımı	72
Tablo 5: Anket Yapılan Vatandaş Sayıları	74
Tablo 6: Yaş- Cinsiyet İlişkisi	75
Tablo 7: Medeni Durum Verileri	76
Tablo 8: Eğitim Seviyesi Verileri	77
Tablo 9: Ailede Yaşayan Sayısı Verileri	78
Tablo 10: Ailelerin Yapısına Dair Veriler	78
Tablo 11: İş İle İlgili Verileri	79
Tablo 12: Ailede Gelir Durumu ve Çalışan Sayılarına Ait Veriler	80
Tablo 13: Oturulan Evin Mülkiyetine Dair Veriler	82
Tablo 14: Yardım Türleri Verileri	82
Tablo 15: Vatandaşların Yardım Alması ile Çocuklarının Yardım Almasının Karşılaştırması	83
Tablo 16: Kendilerini Yoksul Görme Sebepleri Verileri	85
Tablo 17: Sosyal Yardım Almayacak Duruma Gelme Süresine Ait Veriler	87
Tablo 18: Sosyal Yardım Almayacak Duruma Gelme Verileri	88
Tablo 19: Sosyal Yardım Alma Nedeni Verileri	88
Tablo 20: Aylık Geçim İçin Gerekli Miktar Verileri	89
Tablo 21: Sosyal Yardımların Yapılma Biçimine Öneriler	90
Tablo 22: Sosyal Yardımların Temel İhtiyaçlarını Karşılama Seviyesi	91
Tablo 23: Sosyal Yardımların Aileyi Yoksulluktan Kurtarma Seviyesi	92
Tablo 24: Sosyal Yardımlar Sayesinde Hayata ve Geleceğe Daha Güvenli ve Umutlu Bakma Seviyesi	93
Tablo 25: Sosyal Yardımların Vatandaşların Hayatına Katkı Düzeyi	94
Tablo 26: Sosyal Yardımların Kesilmesinin Yaşam Standartlarına Etki Düzeyi	95
Tablo 27: Sosyal Yardımlardan Memnuniyet Düzeyi	96
Tablo 28: Vakfın İşleyişinden Memnuniyet Düzeyi	96

Tablo 29: Yaş ile Yardım Alma Süreleri Karşılaştırma Verileri.....	97
Tablo 30: İş Arama Durumu İle Sosyal Yardımların İhtiyaç Karşılama Düzeyi Karşılaştırması.....	98
Tablo 31: Çalışma Durumları ile Yardımlardan Memnuniyet Düzeyi Karşılaştırması.	99
Tablo 32: Cinsiyet ile Çalışma Durumları Karşılaştırması.....	100
Tablo 33: İş Arama Durumları ile Yoksulluk Nedenini Kaderden Kaynaklı Görme Durumu Karşılaştırması	101
Tablo 34: Eğitim Düzeyleri ile Sosyal Yardımlardan Memnuniyet Düzeyinin Karşılaştırması.....	102
Tablo 35: Proje Yardımı Alması ile Ailenin Yoksulluktan Kurtulmasının Karşılaştırılması	103
Tablo 36: Cinsiyet ile Kendini Yoksul Görme Durumu Karşılaştırması	104
Tablo 37: Eğitim Durumu ile Yoksulluktan Kurtulma Süresi Karşılaştırması.....	105
Tablo 38: Sosyal Yardımların Kesilmesinin Yaşam Standartlarını Etkilemesi ile Sosyal Yardım Alma Nedeni İlişkisi	106
Tablo 39: Evlenmeden Önce Sosyal Yardım Alma Durumu ile Geçinme Miktarları Karşılaştırması.....	107
Tablo 40: Anket Yapılan Personel Sayıları	108
Tablo 41: Vakıf Personelinin Cinsiyet Verileri	108
Tablo 42: Vakıf Personelinin Yaş Verileri	109
Tablo 43: Vakıf Personelinin Eğitim Düzeyi Verileri	109
Tablo 44: Vakıf Personelinin Unvan Verileri.....	110
Tablo 45: Vakıf Personelinin Görev Yaptığı Süre Verileri	110
Tablo 46: Vatandaşın Yoksulluğunun Sebebine Dair Düşüncelere Ait Veriler	111
Tablo 47: Vakıf Personeli Sayısının Yeterliliği Verileri	112
Tablo 48: Vatandaşların SYDV'lerden Yardım Alma Yollarını Bilme Durumu.....	113
Tablo 49: Vakıf Personelinin SYDV'lerin Karşılıksız Yardım Yapmasını Doğru Bulma Düzeyi	113
Tablo 50: SYDV'ler Tarafından Yapılan Sosyal Yardımların Yoksulluğu Kalıcı Hale Getirme Etkisi	114
Tablo 51: SYDV'lerin Yapmış Oldukları Sosyal Yardımların Yardım Alanları İş Piyasasından Uzaklaştırma Düzeyi	115

Tablo 52: SYDV'lerin Yaptığı Sosyal Yardımların Yardım Alanlar İçin Güvence Sağlama Seviyesi.....	116
Tablo 53: SYDV'lerin Mevzuatının Yeterlilik Düzeyi	117
Tablo 54: SYDV'lerin Verdiği Hizmetin Vatandaşların Yaşam Standartlarını Etkileme Düzeyi	118
Tablo 55: SYDV'ler Tarafından Yapılan Sosyal Yardımların Yardım Alanların Temel İhtiyaçlarını Karşılama Düzeyi	118
Tablo 56: SYDV'ler Tarafından Yapılan Sosyal Yardımların Kesilmesi Sosyal Yardım Alanların Yaşam Standartlarını Etkileme Düzeyi	119
Tablo 57: Vakfınız Personelinin Sosyal Yardım Alan Vatandaşlara Rehberlik ve Danışmanlık Yapma Durumu.....	120
Tablo 58: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Örgütsel Yapısı Hakkındaki Fikirler	121
Tablo 59: Yoksulluğun Kalıcı Hale Gelmesi ile Vatandaşın İş Piyasasından Uzaklaşması Verileri	123
Tablo 60: Görev Yapılan Yıl Sayısı ile Tembellikten Kaynaklı Yoksulluk Verileri ..	124
Tablo 61: Vakıf Personelinin Rehberlik ve Danışmanlığı ile Vatandaşların Yardım Alma Yollarını Biliyor Olma Durumunun Karşılaştırılması	125

Sakarya Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Özeti

Yüksek Lisans	☒	Doktora	☐
Tezin Başlığı: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SYDV)nın Sunmuş Olduğu Sosyal Yardımların İşlevsellik Durumu: Bartın Örneği			
Tezin Yazarı: Şeyda USTA		Danışman: Prof.Dr.M. Zafer DANIŞ	
Kabul Tarihi: 22/07/ 2020		Sayfa Sayısı: vii(önkısım)+154 (tez)+13 (ek)	
Anabilimdalı: Sosyal Hizmet		Bilimdalı:	
Tarihin her döneminde toplumlarda önemli yer tutan yoksulluk günümüzde daha fazla öneme sahiptir. Sosyal devlet anlayışı ile vatandaşlarının temel ihtiyaçlarını karşılamaktan sorumlu devletler sosyal yardımlarla yoksullukla mücadele alanında hizmet vermektedirler. Ülkemizde sosyal yardım hizmetini veren birçok kuruluş olmasına rağmen her il ve ilçede kurulmuş olan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları yoksullukla mücadelede önemli bir etkiye sahiptir. Verilen sosyal yardımlar hayati önem taşıırken insan hayatına olumsuz etkileri de olabilmektedir. Bu amaçla vakıfların verdiği sosyal yardımların vatandaşları iş piyasasından uzaklaştırmaması, tembelleştirmemesi, adilane ve etkin şekilde dağıtılması sağlanmalıdır. Bu çalışmada; Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarından sosyal yardım alan vatandaşların ve vakıflarda çalışan personellerin demografik özellikleri, sosyo-ekonomik durumları, yoksulluk ve sosyal yardımlar, vakıfların işleyişi ile ilgili düşünceleri öğrenilerek her geçen gün hizmet verdiği vatandaş sayısı artan vakıfların işlevsellik durumu öğrenilmeye çalışılmaktadır. Vakıfların işlevsellik durumunun etkinliği sosyal yardım bağımlılığı ve yoksullukla mücadele anlamındaki rolünden dolayı önem arz etmektedir. Bu çalışmada betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın örneklemini Bartın Merkez ve Kurucasıle, Ulus, Amasra ilçelerindeki vakıflardan yardım almakta olan ve 10.10.2019-25.12.2019 tarihleri arasında yardıma başvurmuş 404 vatandaş ve bu vakıfların hâlihazırda görev yapan 25 personel oluşturmaktadır. Vatandaşlara ve personele araştırmacı tarafından hazırlanan anket soruları uygulanmıştır. Çalışma sonucunda verilen sosyal yardımlar belirli bir düzeyde işlevsel olsa da yeterli olmadığı, bu alanda yenilik ve köklü değişikliklerin yapılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.			
Anahtar Kelimeler: SYDV, sosyal yardım, yoksulluk, sosyal devlet			

Sakarya University
Institute of Social Sciences Abstract of Thesis

Master Degree	☒	Ph.D.	☐
Title of Thesis: Functionality Status of Social Assistance Provided by Social Assistance and Solidarity Foundations: Sample of Bartın			
Author of Thesis: Şeyda USTA		Supervisor: Professor. Dr. M. Zafer DANIŞ	
Accepted Date: 22/07/2020		Number of Pages: vii(pre text)+154(Main Body)+13(App.)	
Department: Social Work		Subfield:	
Nowadays, poverty has more importance which has an important place in societies in every period of history. The states responsible for meeting the basic needs of their citizens with a social state understanding provide services in the field of fighting poverty through social welfare. Although there are many organizations that provide social assistance services in our country, the Social Assistance and Solidarity Foundations (SASF) established in every province and district have an important effect in the fight against poverty. While social welfares given are of vital importance, they can also have negative effects on human life. For this purpose, it should be ensured that the social assistance provided by foundations not taken citizens away from the labor market, not to be lazy, and distribute them fairly and effectively. In this study; The demographic characteristics, socio-economic status, poverty and social welfares of the people who receive social assistance from the Social Assistance and Solidarity Foundations and the personnel working in the foundations are tried to learn the functionality of the foundations, which are increasing in number of citizens, by learning their thoughts about the functioning of the foundations. The effectiveness of the functionality of the foundations is important due to its role in social assistance addiction and fighting poverty. Descriptive analysis method was used in this study. The sample of the study consists of 404 citizens who have received welfare from the foundations in Center of Bartın and Kurucaşile, Ulus, Amasra districts and have applied for welfare between 10.10.2019-25.12.2019 dates and 25 staff who have been working in these foundations. Questionnaires prepared by the researcher were applied to citizens and staff. As a result of the study, it has been concluded that although the social welfares provided are functional at a certain level, they are not sufficient, and innovation and radical changes should be made in this field.			
Key Words: SASF, social welfare, poverty, social state			

GİRİŞ

Konu

Yoksulluk tarih boyunca yönetim şekli, toplumsal yaşantısı, geçim kaynağı, etnik kökeni ne olursa olsun insanlığın yaşadığı büyük sorunlardan birisi olmayı başarmıştır. Küreselleşen dünyada sanayileşme ve kapitalistleşme ile toplumsal ve ekonomik yapı değişse bile yoksulluk kavramı değişmemiş aksine kökleşmiştir.

Yoksulluktan vatandaşları korumak, onlara destek olmak için kullanılan sosyal yardım ve dayanışma kelimelerini anlatabilmek için göçebe toplumdan yerleşik topluma geçilmesi ile bir arada yaşama farkındalığının kazanıldığı döneme kadar irdelemek gereklidir. Bu farkındalığın yerleşik hayatta devletlerin kurulması ve değişerek düzene girmesi ile kurumsal bir seviyeye süreç içinde ulaştığı söylenebilir.

Sosyal devlet anlayışının oluşması ve düzene girmesi çok da kolay bir süreç ile tamamlanmamıştır. II. Dünya Savaşı sonrası Avrupa’da doğan “sosyal devlet” kavramı yoksullukla mücadele önemli bir yerde durmaktadır. Devletin sadece kurallar koyan, uygulayan, düzenleyen bir yapı değil katılımcı ve üretim mekanizmaları ile vatandaşlarını refah toplumlar düzeyinde yaşatan bir düzen olduğu Avrupa’nın benliğinde yer alan sosyal devlet anlayışı sayesinde ortaya çıkmıştır.

Sosyal devlet anlayışı ile vatandaşların adil, eşit ve insani şartlarda yaşaması hedeflenmiştir. Ancak devlet anlayışlarının değişmesi ile refah seviyesi düşmüş, haklarda geriye dönüş yaşanmıştır.

Çağımızın en büyük sorunlarından biri olarak kabul edilen yoksulluk, şiddetini arttırarak ve çeşitlenerek büyümektedir. Çağımızda devletler yoksulluğa karşı değişik önlemler almaktadırlar. Kamu yönetimleri bu konuda ya merkezi yönetime ya da yerinden yönetime bağlı kurumlarını yetkilendirmektedirler. Kurumların hizmet kalitesi bu noktada önem arz etmektedir. Yoksullukla mücadele ancak somut, tutarlı ve makul politikalarla, kamu kurumlarının etkinliğini arttırılarak çözülebileceği düşünülmektedir. Bu kurumlar içinde Türkiye’deki Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları’nın (SYDV) önemi yadsınamaz. Zaten Türkiye’de sosyal yardım uygulamaları sürekli olmuş, birçok kurum tarafından çok değişik yöntemlerle sunulmuştur. Sosyal yardımlar

genel anlamda 1986 yılında resmi gazetede yayınlanan “Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu”yla önemli bir kurumsal kimlik kazanmış, zamanla yapı ve işlevleri artarak devam etmiştir. Hatta birçok kamu kurum ve kuruluşu da sosyal yardım faaliyetlerinde görev üstlenmiştir. Bugün vatandaşların önemli bir kesimi de bu yardımlardan yararlanmaktadır.

Çengelci (1993, s.10) sosyal yardımları, “bir sosyal güvenlik yöntemi ve bir sosyal hizmet alanı olup kendi ellerinde olmayan nedenlerle, mahalli ölçüler içerisinde asgari seviyede dahi geçinme imkânları olmayan bireyleri yoksulluk araştırmalarına dayalı olarak en kısa zamanda kendilerine yeter hale getirme amacı taşıyan, tek taraflı olarak karşılıksız yapılan nakdi ya da aynı nitelikteki destek sağlayıcı kamusal faaliyetler bütünü” şeklinde tanımlar. Çengelci’nin (1993) yaptığı sosyal yardım tanımı kendi geçimini kendisi sağlayamayan vatandaşlara ayakları üzerinde durabilmeleri için devlet tarafından karşılık gözetmeksizin verilen kamu bazlı destek olarak özetlenebilir.

Sosyal yardımların yerel bazda sunumunda SYDV’ler yoksullukla mücadelede 1986’dan bu yana önemli görevler üstlenmektedir. SYDV’ler sosyal yardıma muhtaç durumdaki vatandaşların yaşam kalitelerine müdahale edip psiko-sosyal, ekonomik, proje, danışmanlık destekleri ile yoksulluktan kurtulmaları, devletin sunduğu sosyal yardımlar olmaksızın kendi asgari ihtiyaçlarını karşılayacak bir hayat sürebilmeleri açısından önemlidir.

SYDV’lerin verdiği hizmetlerin etkililiğine dair yapılan eleştirilere bakıldığında vatandaşları iş piyasasından uzaklaştırıp tembelleştirdiği, yoksulluğu kabullenmiş ve sosyal yardım ağını geçim kaynağı olarak gören, sosyal yardım zincirine dâhil olacak çocuklar yetiştiren bireyler ve ailelerin var olmasına sebep olmasından söz edildiği görülmekte ve yapılan çalışmalarla bu eleştirileri destekler nitelikte sonuçlar aranmaktadır.

Ülkemizde 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu (SYTF) kapsamında görev yapan SYDV’ler yoksul duruma düşmüş vatandaşlara yönelik birçok yardım hizmeti vermektedir. Ancak yardım hizmeti, vatandaşların o anki ihtiyaçlarına yönelik çözüm bulmakta ve devamında bu vatandaşların sosyal yardım olmadan hayatlarını sürdürebilmeleri için kalıcı bir çalışma bulunmamaktadır. Bu durum

ailelerinkendi geçimini sağlamak için mücadeleyi bırakmasına ve yardım hizmetlerinin sürekli sağlanmasının kendisi için bir hak olarak algılanması ile sosyal yardım bağımlılığına sebep olmaktadır. Ayrıca uzun süre sosyal yardım ağından yararlanan aileler meydana getirerek yoksulluk zincirinin oluşmasına sebep olmaktadır. Dolayısıyla sosyal yardımlar neredeyse sosyal sigorta anlayışına doğru evrilmekte ve prim ödeme sistemine dayalı olmadığı için devlet bütçesinin bir kısmını teşkil etmektedir. Bunun sonucunda yardım alan grupların bir kısmında tembellik tutum ve davranışlarının oluşması ile “sosyal yardım döngüsünde” yaşayan çok sayıda ailenin veya bireyin olması problemini ortaya çıkarmaktadır. Araştırma söz konusu probleme yönelik Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının sunmuş olduğu sosyal yardımların işlevsellik durumu üzerine yapılmıştır.

Önem

Dünyada ve ülkemizde yoksulluk kavramı giderek daha fazla insanı kapsayacak hale gelmekte ve insanlar en temel ihtiyaçları olan gıda, sağlık, eğitim vb. ihtiyaçlarını karşılayamamakta veya zorlanmaktadır. Ülkemizde sosyal yardımların temel ayağını 3294 sayılı kanun kapsamında Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü bünyesinde 1986 yılında kurulan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları günümüzde tüm il ve ilçelerde var olmaktadır.

Araştırma dahilinde, yapılan literatür incelemesinde genel olarak ülkemizde sosyal yardımlar düzeyinde aktif rol üstlenmiş olan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının etkinliği üzerine yapılmış olan çalışmaların sınırlı olduğu ve bu konudaki araştırmaların daha çok vakıfların işleyişi, kurumsal kimliği üzerine olduğu görülmüştür. Bu nedenle yapılan araştırma, vakıfların işleyişlerini etkin bir şekilde sürdürüp sürdüremediğinin, yoksullukla mücadeledeki etkinliğinin ve sosyal yardım alanlar üzerindeki etkisinin ele alınması açısından önem taşımaktadır.

Amaç

Bu araştırmanın temel amacı, SYDV'lerin kurumsal faaliyetlerini ve yoksul ailelere yönelik yaptıkları sosyal yardımların etkinliğini ölçmektir.

İkinci amaç ise bu kurumsal faaliyetlerin insanların “sosyal yardım döngüsünde” yaşayarak sosyal yardımların bağımlılık durumunun tespit edilmesidir.

Bu araştırma ile günümüzde SYDV’lerin sundukları hizmetlerin giderek artması ve kendilerine yeni görevler verilmesinden sonra, SYDV’lerin kurumsal kapasitelerinin yeterliliği ve görevleri nasıl gerçekleştirdikleri, dolayısıyla sosyal yardımların dağıtılmasında etkin olup olmadıklarının ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

Araştırmanın amaçlarına ulaşabilmek için oluşturulan soru cümleleri ve düzenlenen hipotezler aracılığıyla ilgili bilgi toplama alanları oluşturulmuştur.

1. Vakıftan sosyal yardım alan vatandaşların sosyo-demografik ve ekonomik özellikleri nelerdir?
2. Vakıflar tarafından verilen sosyal yardımların yoksullukla mücadeledeki etkileri nelerdir?
3. Vakıflar tarafından verilen sosyal yardımların vatandaşları yardımlara bağımlı kılma üzerine etkileri nasıldır?

HİPOTEZLER:

Hipotez 1. Vakıftan yardım almakta olan vatandaşların yaşı arttıkça yardım aldıkları yıl artmaktadır.

Hipotez 2. Vakıftan yardım almakta olan vatandaşların eğitim düzeyleri arttıkça yardım alan sayısı azalmaktadır.

Hipotez 3. Vakıftan yardım almakta olan kadınların oranı erkeklere göre daha fazladır.

Hipotez 4. Vakıftan yardım almakta olan vatandaşların aldıkları yardımların temel ihtiyaçlarını karşıladığına dair düşünce arttıkça iş arama istekleri azalmaktadır.

Hipotez 5. Vakıftan yardım almakta olan vatandaşların vakıf işleyişinden memnuniyeti arttıkça çalışanların sayısı azalmaktadır.

Hipotez 6. Vakıftan yardım alan vatandaşlardan çalışan erkeklerin oranı çalışan kadınların oranından fazladır.

Hipotez 7. Vakıftan yardım almakta olan vatandaşların yoksul olmalarını kaderden kaynaklı görme durumları arttıkça iş arama istekleri azalmaktadır.

Hipotez 8. Vakıftan yardım almakta olan resmi nikâhlı veya nikâhsız olarak eşi ile beraber yaşayan vatandaşların oranı boşanmış, dul ve terk edilmiş vatandaşların oranına göre daha fazladır.

Hipotez 9. Vakıftan yardım almakta olan vatandaşların eğitim seviyeleri arttıkça aldıkları sosyal yardımlardan memnuniyet durumları azalmaktadır.

Hipotez 10. Vakıf proje desteklerinden yararlanan vatandaşların verilen sosyal yardımlar ile ailesinin yoksulluktan kurtulduğu düşüncesi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 11. Vakıftan yardım almakta olup kendini yoksul gören kadınların oranı erkeklere oranla daha fazladır.

Hipotez 12. Vakıftan yardım almakta olan vatandaşların eğitim düzeyi yükseldikçe sosyal yardımlara bağımlılıktan kurtulma düşüncelerine ait süre azalmaktadır.

Hipotez 13. Sosyal yardımların kesilmesinin yaşam standartlarını tamamen etkileyeceği düşüncesi ile yardım alma nedenini iş bulamaması olarak görenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.

Hipotez 14. Evlenmeden önce veya bekâr iken sosyal yardım alan ailelerde yetişen vatandaşların oranı arttıkça evini asgari ücret kadar bir bütçe ile geçinebileceğine olan düşünceye sahip aile sayısı da artmaktadır.

Hipotez 15. Vakıf personelinin büyük çoğunluğu sosyal yardımların yoksulluğu kalıcı hale getirdiğini düşünmektedir.

Hipotez 16. Vakıf personellerinin sosyal yardımların insanları iş piyasasından uzaklaştırdığı düşüncesi ile sosyal yardımlar sonucu yoksulluğun kalıcı hale gelmesi arasında pozitif yönde bir korelasyon vardır.

Hipotez 17. Vakıf personellerinin yoksulluğun nedenini tembellik olarak görme durumu ile vakıftaki çalışma yılları arasında pozitif yönde bir korelasyon vardır.

Hipotez 18. Vakıf personellerinin vatandaşların sosyal yardım alma yollarını bilmeme durumları ile personelin vatandaşa rehberlik yapmaması durumu arasında istatistiksel açıdan pozitif yönde bir ilişki vardır.

Yöntem

Araştırma, Bartın ili kapsamında Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarında çalışmakta olan personele 12 ve Vakıftan yardım almakta olan vatandaşlara 25 sorudan oluşan anket formunun uygulanması ile yapılmıştır. Personele yönelik anket soruları ile personelin görevi, görev yılı, eğitim durumu, yaş ve cinsiyet gibi genel bilgileri ve yoksulluk, sosyal yardımlar ve sosyal yardım alan vatandaşlarla ilgili düşüncelerine ulaşılmaya çalışılmış olup, vatandaşa yönelik anket soruları ile vatandaşın sosyo-ekonomik bilgilerine, aldıkları sosyal yardımlar ve bu sosyal yardımlara bağlı olarak düşünceleri, Vakfın işleyişi ve yoksulluk hakkındaki düşüncelerine ulaşılmaya çalışılmıştır. Vatandaş rencide etmeden ulaşılan veriler, etik ve gizlilik ilkelerine bağlı kalınarak ve ilgili 4 Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfından izin alınarak, tarafsız bir şekilde SPSS 16.0 programına işlenmiş, analiz edilmiş ve istatistik yöntemleriyle yorumlanmıştır. Çalışmanın başında belirtilen amaç doğrultusunda hipotezleri test etmek üzere Ki-Kare testi kullanılmıştır. Hipotez testlerinin kullanılmadığı durumlarda ise karşılaştırmalı tablolar, frekans tabloları ve aritmetik ortalama gibi betimleyici istatistiklerden yararlanılmıştır.

Bartın'a bağlı Merkez, Amasra, Ulus, Kurucaşile vakıf personelleri ve vakıftan yardım alan vatandaşlar ile Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın (SYDV) sunmuş olduğu sosyal yardımların işlevsellik durumunu ölçmek amacıyla yapılan çalışma, 4 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmanın kavramsal ve kuramsal çerçevesi yer almaktadır. İkinci bölümde, araştırmada kullanılan yöntemi, evren-örneklemin nasıl

ve ne şekilde seçildiği, veri toplama ve ölçme araçlarının detayları, araştırmanın sınırlılıkları ve güçlükleri içeren araştırmanın metodolojisine detaylıca yer verilmiştir. Üçüncü bölümde ise araştırmadan elde edilen bulguları içeren tablolara ve tabloların yorumlarına ilişkin verilere yer verilmiştir. Dördüncü bölüm tartışma, sonuç ve önerilerden oluşmaktadır.

BÖLÜM 1: KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Yoksulluk

Küreselleşme ile birlikte, her alanda, köklü bir değişimler meydana gelmektedir. Dünyadaki neoliberal hareketler ekonomik yaşamın yanı sıra aile kurumunu ve sosyal yaşamı daha güçsüz kılmaktadır (Danış, Karataş ve Şahin, 2008, s.232). Özellikle de yoksulluk bu açıdan ön plana çıkmakta ve küresel bir sorun haline gelmektedir.

İnsanların temel ihtiyaçlarını karşılamayacak kadar zor durumda kalması olarak tanımlanabilen yoksulluk, herkes için ortak sorundur ve dünya barışı için önemli bir tehdittir (Brooks, 2009, s.6). Birleşmiş Milletlerden toplanan verilere göre, açlık veya açlıkla ilgili bazı hastalıklar nedeniyle her gün yaklaşık 21.000 insan ölmektedir. Bu çoğunlukla çocuklardır ve her dört saniyede bir bu ölümler gerçekleşmektedir (<http://www.poverty.com>).

Yoksulluk sorunuyla ilgili olarak gelişmiş ve gelişmemiş ülkeler incelendiğinde ülkeler arasında cinsiyet, ırk, ailenin yapısı, ebeveyn eğitimi gibi bazı faktörlerin yoksulluğun oluşumunda önemli bir etkiye sahip olduğunu ve ücret dağılımının adil olmadığını yorumlamıştır (Seccomber, 2000).

Yoksulluk konusundaki tartışmalar, kararlaştırılmış bir anlamı olması gerektiğinde ısrar ederken, yoksulluk, tek bir anlama sahip değildir. Yoksulluğun bağlantılı bir dizi anlamı vardır (Spicker, 2007). Bu noktada yoksulluk tartışmalı bir kavramdır. Yoksulluğun nasıl kavramsallaştırılması, tanımlanması ve ölçülmesi gerektiği konusundaki argümanlar anlambilim ve akademik alanda en çok tartışılan konulardandır. Bir toplumdaki yoksulluğun kavramsallaştırılması, tanımlanması ve ölçülmesi, o toplumun ideallerinin bir aynası görüntüsü gibidir. Bu nedenle, yoksulluk kavramının, tanımlarının ve ölçümlerinin yanı sıra teorik olarak sağlam bir sacayağına oturma ve uygulandıkları topluma uygun olması hayati önem taşımaktadır (Terrace, 2007).

Yoksulluk dar veya geniş anlamda yorumlanabilmektedir. En dar anlamıyla, gelir eksikliği anlamına gelirken, daha geniş anlamda, yoksulluk, çok boyutlu, barınma, sağlık, eğitim, hizmetlere ve kaynaklara erişimin diğer yollarına ve tartışmalı olarak “sosyal sermaye” olarak adlandırılan ve sosyal güce erişim gibi diğer konuları kapsayan

bir alan olarak yorumlanmaktadır. Bununla birlikte yoksulluk, minimalist ya da daha geniş bir şekilde yorumlanabilmektedir. En minimalist bakış açısında, fakir olanları, kısa vadede bile hayatta kalamayacakları, yani hayatta kalma imkânı olmayan, mutlak olmayan insanlar olarak düşünmektir. Daha geniş bir yoksulluk anlayışında ise, toplumun tam vatandaş olarak katılamaması durumunda insanların yoksul olması durumu olarak düşünülmektedir (Terrace, 2007).

Yoksulluk, bireylerin veya hane halklarının refahta önemli eksiklikler gösterdiği bir durumu tanımlamaktadır. Refah ve kalkınma üzerine farklı bakış açıları, yoksulluğun gözlenebileceği ve ölçülebileceği farklı alanları vurgulamaktadır. Kaynaklar perspektifi yoksulluğu “bir bireyin veya ailenin temel ihtiyaçları karşılamak için yeterli kaynakları yönetememesi” olarak tanımlamaktadır (Fields, 2001, s.73).

Bu bakış açıları, yoksulluk tartışmalarına ve gelişmekte olan ülkelerdeki ölçümlerine hâkimdir. Öte yandan sosyal katılım perspektifleri yoksulluğu kooperatif faaliyetinden dışlanma olarak tanımlamaktadır; “*yoksulluk içinde olanlar bir topluluğun sosyal yaşamına asgari düzeyde katılamaz*” (Kanbur, 1987, s.64) .

Görüldüğü üzere bu iki perspektif kolayca birbirine bağlantılıdır. Hem kaynak hem de katılımcı gereksinimlerini karşılayarak sosyal katılım için gerekli olan kaynaklar belirlenebilmektedir. Kaynaklara erişim, katılım biçimlerine bağlıdır. Örneğin Sen, kaynaklar ve refah arasındaki mesafeyi vurgulayarak, resistist yaklaşımların yoksulluk konusundaki sınırlamalarını göstermiştir (Sen, 1999).

Yoksulluğun tüm bu yönleri, yoksulluğun daha teknik olarak kavramsallaştırılmasında çeşitli derecelerde mevcuttur. Bununla birlikte, yukarıda ele alındığı gibi, yoksulluk çalışması çok disiplinlidir. Ekonomi de dâhil olmak üzere hiçbir bilimin tek etki alanı değildir (Terrace, 2007).

Yoksulluk aynı zamanda politik bir kavramdır çünkü kaynakların tahsisi veya dağıtımı ile ilgilidir ve geçmiş ile şimdiki politika seçimlerinin etkisini yansıtmaktadır (Meth, 2006). Politikacıların, vatandaşların ve uzmanların yoksulluk kavramını kullanma biçimlerinin sosyal, politik ve felsefi söylemlerde çok farklı ve çeşitli kökleri vardır. Günümüzde yoksulluk söylemi, asgari düzeyde insan yaşamı için insanların neye

ihtiyaç duymaları gerektiğine dair varsayımların altında yatan karmaşık ve bazen çelişkilidir; bireyler ve toplum arasındaki yükümlülükler hakkında, sahip olma ve yok olma, kötü olma, iyi olma ve acı çekme arasındaki ilişki hakkında ve sosyal yaşam ve bireysel bir söylem içinde yer almaktadır. Bu altta yatan söylemler ve anlatılar düzgün bir şekilde hizalanmamıştır ve bu, sıradan bir dilde var olan yoksulluk kavramının onunla ilgili doğal bir “dağınıklık” olduğu anlamına gelmektedir (Terrace, 2007).

Yoksulluk birçok farklı anlam ifade edebilir. Popüler söylemde, yoksulluk, çeşitli anlamları yakalayan bir “portmanteau” kavramıdır. Yoksulluk söylemindeki önemli bir konu, maddi eksiklik kavramıdır ve özellikle hayatta kalmak için gerekli kaynakların eksikliği olarak ifade edilmektedir. Bir başka önemli konu ise öznel deneyim ile bağlantılı olarak, insanlar acı çekmeye neden olan eksiklik biçimleriyle karşılaşarlarsa normalde fakir olarak kabul edilmektedir (Terrace, 2007).

Sosyal yardımlar çalışmalarda, sosyal güvenlik ağına dâhil olmayan veya bu ağı sağladığı gelirin yeterli olmadığı süreçlerde bireylere sosyal devlet ilkesine göre karşılık gözetmeksizin bireyleri korumak adına yapılan ayni ve nakdi tüm destekler olarak tanımlanmaktadır (Demirbilek, 2005, s.287).

Özet olarak aslında yoksulluk tanımı, açıklamalara ve çözümlerle ilgili bazı çıkarımlara bağlı olması nedeniyle akademik, politik ve sosyal gruplar için çok önemlidir. Bu nedenle, kavramın gerçek tanımı akademiye olduğu gibi politikayı da etkilemektedir. Tek bir yoksulluk tanımı yoktur (Lister, 2004, s.12), yoksulluk ancak “mutlak ve göreceli terimler” ile anlaşılabilir (Barusch, 2009, s.140). Bununla birlikte, türüne bakılmaksızın, yoksulluğun, insanlar temel ihtiyaçlarını bile karşılamadıklarında veya ücretlerinin temel ihtiyaçlarını karşılayamayacak kadar düşük olduğunda ortaya çıktığı ve bunun bir tür yetersizlik olduğu açıktır (Brooks, 2009, s.6).

1.1.1. Yoksulluğun Nedenleri

Yoksulluk ile ilgili tanımların arka planı irdelendiğinde aslında yoksulluğun nedenleri ile bağlantılı olduğu görülmektedir. Jordan (2004), yoksulluğun kültürel, politik, ekonomik ve yapısal nedenlerden kaynaklandığını savunmaktadır.

Örneğin kültürel nedenler öğrenilmiş çaresizliğe vurgu yapmaktadır. Yani insanların yoksullukla ilgili algıları, yoksul bir çevrede doğup büyüdüğü için olumsuzdur ve insanların kültürel geçmişinin bir engelli gibi olduğu şeklinde yorumlanabilecek bu kaderi değiştirmeleri imkânsız gibi düşünülmektedir. Yoksulluğun sebep olduğu zorluğun üstesinden gelmeleri için bu düşünceden kurtulmaları önemlidir (Jordan, 2004, s.24-25). “Yoksulluk kültürü” teriminin başlangıçta Meksika ve Porto Riko'nun yanı sıra banliyö bölgelerinde yaşayan fakir aileler üzerinde çalışmalar yapan Oscar Lewis tarafından da kullanıldığı bir kavramdır. Bu kavramın yoksulluğun yokluklarla dolu hayatlar için bir miras olduğunu savunduğu basmakalıp yaşam koşulları içindeki insanlar ve toplumların stillerini etkilediği görülmektedir (Jordan, 2004, s.24-25).

Siyasi ve ekonomik yoksulluk nedenleri ise, genellikle hükümet politikaları bağlamında değerlendirilmektedir. Örnek olarak, hükümetin ekonomik politikalara müdahalesini destekleyen Keynesyen ekonomik düzenlemelerden neoliberal politikalara geçiş, bireycilik ilkeleri, sınırlı hükümet müdahalesi düzeyi ve LaizzezFaire ekonomiler etkilemektedir. Yoksulluk konusundaki politik yaklaşımların, yerel ve küresel ekonomik eğilimler ile göz önüne alındığında, her zaman güncellenmesi gereken, yoksulluk sorununun ortadan kaldırılmasına ilişkin hükümet politikalarıyla ilgili olduğu görülmektedir (Jordan, 2004, s.24-25).

Öte yandan yoksulluk, çocuklar ile ailelerin sağlığı ve refahı için hem doğrudan hem de dolaylı sonuçlara neden olabilmektedir. Yoksulluk yaşayan tüm çocukların istismar ve ihmalle karşı karşıya kalma durumu yoksulluğun diğer risk faktörleriyle etkileşimi ile kötü muamelelere maruz kalmalarına neden olabilmektedir (Bunting ve ark., 2018).

Bir diğer neden ise finansal baskıdır. Finansal durum ebeveynlerin sağlıklı büyüme ile gelişme için gerekli temel şartları sağlamasını engelleyebilir ve aile ilişkileri ile ebeveynlik kapasitesi üzerinde baskı yaratabilmektedir (Bunting ve ark., 2016). Yoksulluk, çocukları yetersiz beslenmeye maruz bırakabilmektedir.

Barınma, yetersiz ısıtma, giyim, gıda sorunları zihinsel ve fiziksel refahı tehlikeye atabilecek stres yaratmaktadır. Kaygı ve depresyon da dâhil olmak üzere çocuklarda akıl sağlığı sorunları, yoksun bölgelerde daha yaygındır (Elliott, 2016). Yoksulluğun beyin gelişimi üzerindeki etkileri bebeklik döneminde belirgindir (Blair ve Raver, 2016).

Yoksulluk çocuklara zarar verir, ancak uygun önlem alındığında etkileri azaltılabilir. Bazı aileler yoksullukla ilgili eşitsizliklerin sonucu olarak orantısız bir şekilde risk altındadır. Gingerbread'in yakın tarihli bir raporuna göre (Rabinradkumar, 2018), yalnız çalışan ebeveynleri ile yaşayan çocukların üçte biri göreceli yoksulluk içindedir. Anne istihdamını destekleyen birçok refah programı, okul çağındaki çocukların akademik sonuçları için olumlu sonuçlar doğurabilmektedir. Bununla birlikte, başarı, davranış ve sağlık (örneğin, sübvans edilmiş çocuk bakımı, okul öncesi okullar, okul sonrası kulüpler), annelik kayması çalışması ve geçici istihdamı küçük çocuklarda olumsuz davranış sonuçlarına bağlayan kanıtlar da vardır (Han, 2008; Joshi ve Bogen, 2007).

1.1.2. Yoksulluk Yaklaşımları ve Boyutları

Araştırmacılar tarafından öncelikli olarak yoksulluğun iki noktası üzerine odaklanmıştır: Yoksulluğun çok boyutluluğu ve dinamikleri. Bu iki alandaki gelişmeler, sosyal korumanın politika çerçevesi olarak ortaya çıkması için temel olmuştur. Giderek artan bir şekilde, sosyal koruma müdahaleleri, müdahalelerin birleştirilmesi ve bütünleştirilmesine vurgu yaparak, sosyal yardım programlarının genişleyen kapsamına yansıyan yoksulluk üzerine çok boyutlu bir perspektife ele alınmaktadır (Barrientos, 2011).

Yoksulluğun çok boyutlu olduğu görüşüne göre yoksulluk araştırmacıları arasında geniş bir fikir birliği vardır. Yoksulluktaki aileler temel hizmetlere sınırlı erişim, sınırlı ağlar ve ekonomik fırsata erişim ile bağlantılı tüketim açığını göstermektedir. Tipik olarak yoksulluktaki aileler, aynı zamanda pek çok iyiliğin boyutu üzerinde eksiklikler göstermektedir. Bu perspektifi hayata geçirme konusunda çeşitli zorluklar vardır ve şu ana kadar çok boyutlu yoksulluğun tanımlanması ve ölçülmesine yönelik herhangi bir metodolojik yaklaşım ortaya çıkmamıştır (Barrientos, 2011).

Boyutların her biri için yoksulluk sınırlarının belirlenmesi karmaşık bir iştir. Tanımlama sorunlarının çözülebileceğini ve temel eşiklerin kabul edilebileceğini varsayarsak, bu farklı boyutların birbiriyle nasıl ilişkili olduğu, özellikle bir boyuttaki açıkların diğerlerinde yeterliliğinin telafi edilip edilemeyeceği veya başka boyutlardaki açıkları bir araya getirip getiremeyeceği önemli bir husustur (Barrientos, 2011).

Yoksulluğun kilit bir boyutu süredir, ancak yoksulluk içinde ve dışında hareketlilik nedenleri ve bağlamında yer alma bağlamındaki önemine rağmen, gelişmekte olan ülkelerde analizi gecikmiştir. Bunun nedenlerinden biri olarak gelişmekte olan ülkelerdeki uzunlamasına veri setlerinin azlığı dikkat çekmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde yoksulluk süresine ilişkin kavramsal ve ampirik bilgileri gözden geçiren Kronik Yoksulluk Araştırma Merkezi bu önemli konuyla ilgili araştırmaları teşvik etmek için çalışmaktadır. Bu çalışmalarda, gelişmekte olan ülkelerde yoksullukların yaklaşık yüzde 40'ının kalıcı veya kronik yoksulluk savaştığı görülürken, yoksulluk süresinin önemli bir sorun olduğunu doğrulamaktadır (Barrientos, 2011).

Yoksulluğu yaklaşımlar açısından incelendiğinde ise birçok yaklaşımın iç içe geçtiği görülmektedir (Barrientos, 2011):

Bu yaklaşımlardan ilki finansal yaklaşımdır. Bu yaklaşıma göre yoksulluk bir standardın altında gelir veya tüketimdir. Geçim ve temel ihtiyaç tanımları “mutlaktır” çünkü insanların fakir olarak tanımlandıkları bir asgari eşiği belirlerler. Aslında geçim tanımlarının arka planı, yoksulluk sınırını, ailenin kira ödendikten sonra yeterli yiyecek elde etmek için ihtiyaç duydukları asgari gelir olarak tanımlamaya çalışılmaktadır. “ihtiyaçlar” listesi değişip değişmekle birlikte, bu geçimlik yoksulluk sınırı tanımları ABD’de halen kullanılmaktadır. Gelir yoksulluğu, hala yoksulluğu ölçmenin ve izlemenin en yaygın yoludur (Barrientos, 2011).

İkinci bir yaklaşım ise temel ihtiyaçlar yaklaşımıdır. Temel ihtiyaçlar yaklaşımı 1970'lerde ortaya çıkmıştır. Asgari tüketim (yemek, barınma, giyim gibi), su, temizlik, sağlık hizmetleri, eğitim, toplu taşıma ve kültürel tesisler gibi çeşitli alanlar “temel hizmetler” anlamına gelir. Temel ihtiyaçlar yaklaşımı, başlangıçta ILO tarafından şiddetle desteklenmiştir. Daha sonra kalkınma topluluğu tarafından ve birçok gelişmekte olan ülke ulusal planında kabul edilmiştir. Yoksulluğun azaltılmasını toplum kalkınmasıyla ilişkilendirdiği için yararlı bir kavram olarak görülmüştür (Barrientos, 2011).

Üçüncü bir yaklaşım ise, yetenekler yaklaşımıdır. Bu yaklaşıma göre yoksulluk yetenek eksikliğidir. 1980'lerde, kalkınma ve yoksulluk konularına daha geniş yaklaşımlara olan talebin yanı sıra, Dünya Bankası ve OECD tarafından teşvik edilen ve uygulanan

ekonomik paradigmadaki memnuniyetsizliğin artmasından kaynaklanan, gelir ve tüketim yaklaşımlarına bir alternatif geliştirilmiştir. UNICEF ve UNDP tarafından, ekonomik büyümeye, gelir yaratmaya ve temel hizmetlerin ticarileşmesine odaklanan neo-liberal politikaların ciddi bir istenmeyen akışa sahip olduğu görülmüştür (Barrientos, 2011).

Dördüncü bir yaklaşım OECD çok boyutlu yetenekler çerçevesidir. OECD, yoksulluğun çok boyutlu bir şekilde ele alınmasına yardım etmek için Yoksulluğu Azaltma Kılavuzlarını (2001) hazırlamış ve yayınlamıştır. Çerçeve, insanların yoksulluktan kaçmalarını ve amaçlarına ulaşmalarını sağlayan beş yetenek grubu sunmaktadır (OECD, 2015):

- Ekonomik yetenekler, yani gelir kazanma, tüketme ve gıda güvenliği, maddi refah ve sosyal statü için anahtar olan varlıklara sahip olma yeteneğidir.
- Sağlık, eğitim, beslenme, temiz su ve gerekli tüm unsurların barınağı olan insani yetenekler refahın yanı sıra geçim kaynağı olan araçlar bunlar arasındadır.
- Politik yetenekler arasında insan hakları, bir ses ve kamu politikalarında ve politik önceliklerde nüfuz vardır.
- Sosyo-kültürel yetenekler, toplumda değerli bir üye olarak katılma yeteneğini içerir.
- Koruyucu yetenekler insanların yoksulluk içine itmekle tehdit eden ekonomik ya da diğer şokları yönetmelerini sağlar.

Beşinci yaklaşım refah yaklaşımıdır. Bu yaklaşım yoksulluğu refah olma düzeyi ile açıklamaktadır. Maslow insan ihtiyaç hiyerarşisi doğrultusunda, insan refahının fiziksel, sosyal ve zihinsel / psikolojik boyutlara sahip olduğu görülmüştür. Bununla birlikte, bu faktörler arasındaki ilişkilerle ve her birine verilen önem veya önem hakkındaki yorumlarda farklılıklar vardır (Barrientos, 2011).

Altıncı yaklaşım ise eşitsizlik yaklaşımıdır. Bu yaklaşım yoksulluğu dışlanma açısından ele almaktadır. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 1. Maddesine vurgu yapılmaktadır. Eşitlik zor bir kavramdır. Fırsat eşitliği veya sonuçların eşitliği anlamına gelmektedir. Örneğin; İskandinav geleneğinde, eşitlik, fırsat eşitliği ile herkes için

asgari standartları dikkate alarak, ek çaba için adil bir ödülle ayarlanan minimum standartlar göz önünde bulundurularak eşitlik anlamına gelmektedir (Barrientos, 2011).

Son yaklaşım ise yoksulluğun dinamikleri baz alan yaklaşımdır. Bu yaklaşım yoksulluğu, kırılabilirlik ve nesiller arası yoksulluk açısından ele almaktadır. Yoksulluğun azaltılmasına yönelik aşırı basit yaklaşımlardaki bir diğer zayıflık, hane halklarının ve bireylerin yoksulluğunun zayıf anlaşılması olmuştur (Barrientos, 2011).

Son zamanlarda, Dünya Bankasının yoksulluğun dinamik doğasını incelemek için yatırım yaptığı görülmektedir (Barrientos, 2011). Yoksul insanlar kendilerinin nasıl çalışkan olduklarını söylemektedirler, daha çok çalışmalarına rağmen yoksulluktan kaçmayı imkânsız kılan engeller önlerine çıkmaktadır. Kronik Yoksulluk Raporunda, Bangladeşli bir ailenin yoksulluğunun çok boyutlu dinamiklerinin aydınlatıcı bir örneğini vermektedir. Bir ailenin gelirinin, çeşitli şoklar veya hatta oldukça normal yaşam döngüsü olayları nedeniyle nasıl ciddi bir şekilde dalgalanabileceğini açıkça göstermektedir. “Güvenlik ağı” veya risk yönetimi sistemleri olmadığında, tek bir şok, aileyi geri dönüşü olmayan zararlı başa çıkma stratejilerine dayanacağı bir duruma zorlayabilir. Verimli varlıkların satılması (sığır, araçlar, arazi), aşırı faiz oranları ile borçlanma, çocukları okuldan çıkarmak vb. İkincisi, çocukların tüm yaşamları boyunca dezavantajlı bir konuma düşebilecekleri anlamına gelmektedir. Öte yandan kuşaklararası yoksulluk açısından bakıldığında ise, zenginlik ve yoksulluk, nesiller boyu geçme eğilimindedir. Çoğu ülkede, yoksul bir ailede doğmak, bir çocuğu ömür boyu yoksulluk içinde yaşayacağını göstergesidir. Sadece birkaç ülkede sosyal hareketlilik için fırsatlar etkili bir şekilde insanların bu eğilimi aşmasını sağlamaktadır. ABD ve İngiltere, Fransa ve İtalya'da bu hareketlilik düşükken, İskandinav ülkelerinde, ebeveynlerin statüsü çocukların sosyoekonomik durumu üzerinde en az etkiye sahip olduğu görülmektedir (Barrientos, 2011).

1.1.3. Yoksulluk Göstergeleri

Yoksulluğun kendi içinde parasal ve parasal olmayan göstergeleri bulunmaktadır. Yoksulluğun parasal göstergeleri, yoksulluğu parasal önlemler kullanarak tahmin ederken, gelirin ya da tüketimin refahın göstergesi olarak kullanılması arasında seçim yapılabilmektedir. Çoğu analist, bir hane halkı anketinden elde edilen tüketim

hakkındaki bilgilerin yeterince ayrıntılı olması koşuluyla, tüketimin, aşağıdaki nedenlerden dolayı gelirden daha iyi bir yoksulluk ölçümü göstergesi olacağını savunmaktadır(Coudouel, Hentscheland Wodon, 2002):

- Tüketim gelirden daha iyi bir sonuç göstergesidir.
- Tüketim gelirden daha iyi ölçülebilir.
- Tüketim, bir hanenin gerçek yaşam standardını ve temel ihtiyaçları karşılayabilme yeteneğini daha iyi yansıtabilir.

Parasal olmayan yoksulluk göstergeleri ise, yoksulluğu geleneksel olarak parasal olarak ölçülmüş olsa da başka birçok boyutu varlığının altını çizmektedir. Yoksulluk, sadece yetersiz gelir veya tüketim ile değil, aynı zamanda sağlık, beslenme ve okuryazarlık ile ilgili yetersiz sonuçlarla ve sosyal ilişkilerin yetersizliği, güvensizlik ve düşük özgüven ve güçsüzlükle de ilişkilidir. Bazı durumlarda, parasal yoksulluk ölçümü için geliştirilen araçları parasal olmayan refah göstergelerine uygulamak mümkündür (Coudouel, Hentscheland Wodon, 2002).

Yoksulluk ölçüm araçlarının parasal olmayan göstergelere uygulanması, belirli bir birey ya da hane için parasal olmayan göstergenin değerinin bir eşik ya da “yoksulluk sınırının” değerinin, temel ihtiyaçları karşılamak için bireyin ya da hane halkının yapamayacağı söylenebileceğinin karşılaştırılması fizibilitesini gerektirmektedir (Coudouel, Hentscheland Wodon, 2002).

Sağlık ve beslenme fakirliği açısından ise hanehalkı üyelerinin sağlık durumu, refahın önemli bir göstergesi olarak alınabilir. Analistler, sonuçların bir ölçüsü olarak çocukların beslenme durumlarına ve ayrıca belirli hastalıklara (diyare, sıtma, solunum yolu hastalıkları) veya popülasyon içindeki farklı gruplar için yaşam beklentisine odaklanabilmektedirler. Bu tür sağlık sonuçları ile ilgili veriler mevcut değilse, bir bireyin hastanelere ve sağlık merkezlerine yaptığı ziyaretlerin sayısı, belirli tıbbi hizmetlere (doğum öncesi ve doğum sonrası bakım gibi) erişim ya da bunun gibi sağlık hizmetleri gibi girdi kullanılabilmektedir (Coudouel, Hentscheland Wodon, 2002).

Yoksulluk, eğitim alanında, okuryazarlık düzeyi belirleyici özellik olarak kullanılabilir ve bir seviye de okuma yazma bilmeme eşiğini yoksulluk sınırı olarak gösterdiğine

karar verilebilmektedir. Okuryazarlığın neredeyse evrensel olduğu ülkelerde, farklı popülasyon grupları arasında ayırım yapmak için okullardaki spesifik sınav puanları ilgili sonuç göstergesi olarak seçilebilmektedir. Diğer bir alternatif ise, tamamlanan eğitim yıllarının ilke olarak tamamlanması gereken beklenen yıl sayısını karşılaştırmaktır (Coudouel, Hentscheland Wodon, 2002).

Bileşik zenginlik indeksleri açısından bakıldığında, tek bir yoksulluk boyutu kullanmaya alternatif olarak, bilgiyi yoksulluğun farklı yönleriyle birleştirmektir. Bir başka olasılık gelir, sağlık, varlıklar ve eğitimi dikkate alan bir önlem oluşturmaktır(Coudouel, Hentscheland Wodon, 2002).

1.1.4. Yoksulluk Türleri

Yoksulluk türleri 6 kategoride sınıflandırılmaktadır.

1.1.4.1. Konjonktürel–Tesadüfi ve Yapısal Yoksulluk

Yoksulluğun bir türü olan konjonktürel ya da tesadüfi yoksulluk, özellikle yoksulluğun nedenlerini anlamaya çalışmaktadır. Bu tür yoksulluğun nedenleri Singer (2012, s.205)'a göre, savaş, yaralanma, hastalık ya da doğal afetler nedeni ile ortaya çıkmaktadır.

Konjonktürel ya da tesadüfi yoksulluk planlanmayan ve önceden kestirilemeyen koşullara maruz kalma ile ortaya çıkmaktadır. Bu şekilde ortaya çıkan yoksulluk sürecin ortadan kalkması ya da kriz öncesi yaşam standartlarının geri kazanımı ile çözümlenmektedir. Bu tür yoksulluk türü ortaya çıkan ihtiyaçlar doğrultusunda yardımların yeterliliğine paralel olarak, yaygın kıtlık ve açlığa ya da buna benzer yaşanan problemler doğrultusunda göçe sebep olabilmektedir (Uluocak, 2016).

Yapısal yoksulluk ise daha uzun vadeli ve karmaşık toplumsal bir olgudur. Yapısal yoksulluk uzun bir zaman dilimi kültürel, politik ve ekonomik toplumsal yapı ürünleri olarak ortaya çıkmaktadır (Uluocak, 2016).

Şekil 1: Konjonktürel ya da Tesadüfi Yoksulluk ve Yapısal Yoksulluk Şeması

Kaynak: Uluocak, 2016.

Yapısal yoksulluğun üstesinden gelinmesi önündeki toplumsal yapıya bağlı bariyerlerden en çok etkilenen, tarihsel süreç içinde en yaygın ve evrensel yoksulluk kategorilerinin mağduru olarak dikkat çeken insanların- dullar, ihtiyarlar, mahkûmlar ve engellilerin bu kategoride ele alındığı görülmektedir. Özellikle de Singer (2012: 206)'a göre, kadınlar ve çocukların birçok toplumda bu kategori içinde yer alan en korunmasız grup olduğu anlaşılmaktadır (Uluocak, 2016).

1.1.4.2. Mutlak ve Görelî Yoksulluk

Toplam gelir, tüketim veya parasal olmayan önlem hane halkı veya bireysel düzeyde tanımlandığında, bir sonraki adım bir veya daha fazla yoksulluk sınırını tanımlamaktır. Yoksulluk çizgileri, fakirleri fakir olmayanlardan ayıran kesme noktalarıdır. Parasal (örneğin, belirli bir tüketim seviyesi) veya parasal olmayan (örneğin, belli bir okuryazarlık düzeyi) olabilirler. Birden fazla hattın kullanılması, farklı yoksulluk seviyeleri arasında ayırım yapılmasına yardımcı olabilir. Yoksulluk sınırlarını belirlemenin iki ana yolu vardır: Görelî ve mutlak (Coudouel, Hentscheland Wodon, 2002).

Mutlak yoksulluk, bireyin asgari düzeyde yaşamını devam ettirebilmesi için ihtiyacı olan ana gereksinimlerini elde edememesi durumudur. Parasal ölçütler için, bu mutlak yoksulluk sınırları genellikle temel gıda ihtiyaçlarının, yani gıda dışı ihtiyaçlar için bir karşılık eklenen tipik bir ailenin sağlığı için asgari olarak kabul edilen bir beslenme

sepetinin maliyetinin tahminlerine dayanmaktadır(Coudouel, Hentscheland Wodon, 2002).

Görelî yoksulluk ise, bunlar bir ülkedeki genel gelir dağılımı veya tüketim ile ilişkili olarak tanımlanır. Görelî yoksulluk, toplumdan topluma ve toplumdaki bireylerin gelirine göre farklı yorumlanabilmektedir ve değişmektedir. Örneğin, yoksulluk sınırı, ülkenin ortalama gelirinin veya tüketiminin yüzde 50'sine ayarlanabilmektedir (Coudouel, Hentscheland Wodon, 2002).

Açıkça, yüksek oranda genel gelir eşitsizliğine sahip bir ülke, gelir dağılımını görelî yoksulluk sınırının altına indirmek için yeniden dağıtma mekanizmaları mevcutsa teorik olarak sıfır göreceli yoksulluğa sahip olabilmektedir. İskandinav ülkeleri gibi daha eşitlikçi ülkeler için, toplam harcanabilir gelirin yaklaşık yüzde 1 ila 2'sine eşit yeniden dağıtma çabası, yoksulluğun hemen altındaki tüm yoksulları kaldırmak için yeterli olabilmektedir (Marxand and Van Den Bosch, 2007).

Öte yandan teorik olarak, yüksek düzeyde bir gelir eşitsizliği, görelî yoksulluk oranının düşük olmasını engellemekle birlikte, gerçek ampirik bağ ile güçlü bağlantıdır. Örneğin, Kanada ve İrlanda yaklaşık 30 civarında karşılaştırılabilir bir yapıya sahipken, nispi yoksulluk oranları büyük ölçüde farklılık göstermektedir. Polonya'da ise genel gelir eşitsizliğinin daha yüksek olduğu tespit edilmektedir (Marxand and Van Den Bosch, 2007).

Çalışma çağındaki nüfusa bakıldığında ise, benzer bir farklılık gözlemlenebilmektedir. Yine de, önemli ölçüde bir gelir eşitsizliği tamamen farklı yoksulluk seviyeleri ile ilişkilendirilebilmektedir. İrlanda, Almanya, Fransa ve Çek Cumhuriyeti'nde Gini'nin 40'a yakın bir oranda piyasa geliri eşitsizliği var, ancak nispi yoksulluk oranları yüzde 4'ten yüzde 12'ye Yine, yeniden dağıtma mekanizmalarının kuvvetle değişen etkisi açık olduğu görülmektedir (Marxan and Van Den Bosch, 2007).

Yoksulluk göreceli ya da mutlak mıdır sorusu irdelendiğinde yoksulluğun görelî ya da mutlak olup olmadığı konusundaki tartışmaların devam ettiği görülmektedir. Yoksulluğun görelî olduğu görüşü artık yaygın olarak kabul görmektedir. Genel olarak konuşursak, "yoksulluk söz konusu toplumun yaşam standardı açısından görülmek

zorundadır" anlamına gelmektedir (Callan and Nolan, 1991, s. 252akt. Marxand and Van Den Bosch, 2007).

Şekil 2: Mutlak yoksulluk ve Görelî Yoksulluk Şeması

Kaynak: Uluocak, 2016.

Görelî görüş ise, “yalnızca fiziksel verimliliğin sürdürülmesi için minimum gereklilikler” bağlamında ifade edilen mutlak yoksulluk tanımı ile çelişmektedir. Kesin görüşe karşı ana eleştiri, yoksulluk görelî unsurlarının tanımlanmasında kaçınılmaz olarak sünme eğiliminde olmalarıdır. Örneğin, belirli bir iklimdeki bir kişi için belirli bir aktiviteyi gerçekleştirmesi ve ne kadar kalori alması gerektiğini belirtmesi mümkün olabilir. Ancak, kalori ihtiyacını karşılamak için hangi gıda maddelerinin kullanıldığı, mevcudiyet durumuna ve özellikle sosyal sözleşmelere göre belirlenmektedir. Benzer şekilde giyim için en katı yoksulluk standartları bile, insanların en ucuz kapsama alanı olsa ve vücudu kuru ve sıcak tutmak için yeterli olsa bile, plastik torbalardan ve eski gazetelerden giysiler giymelerini gerektirmez. Kaçınılmaz olarak, yoksulluk tanımları gerçek davranışları ve sosyal normları hesaba katar. (Rein, 1970; Townsend, 1979akt. Marxand and Van Den Bosch, 2007). Bu nedenle, Townsend (1979, s. 38) pratikte, “mutlak” yoksulluk tanımlarının “görelî yoksulluk konusundaki dar fikirleri temsil ettiğini” iddia etmektedir (Marxand and Van Den Bosch, 2007).

Mutlak bir yoksulluk görüşünü savunan az sayıdaki yazardan biri de Sen'dir (1999). Yoksulluğun, kişinin mal veya gelir açısından göreceli olmasına rağmen, bir kişinin yetenekleri açısından mutlak bir kavram olduğunu savunmaktadır. Sen'e (1999, s.159)

göre, "açlık ve açlık varsa, yoksulluk fikrinde indirgenemez bir mutlakiyetçi çekirdek var [...], eğer açlık ve açlık varsa, o zaman- görelî resmin nasıl görüldüğü önemli değil- açıkça yoksulluk var". Sen (1999) yoksulluğun yetenekler açısından en iyi şekilde kavramsallaştırılmasını önermektedir. Aynı zamanda Sen, bir kişinin yoksulluktan kaçmak için sahip olması gereken yetenekler listesinin bir ülkeden diğerine bu yetenekleri elde etmek için temel gerekliliklerinden çok daha az değişken olduğunu savunmaktadır. Liste incelendiğinde, korunacak, giyilebilecek ve yeterli yiyeceğe sahip olacak temel yetenekleri, aynı zamanda utanmadan yaşayabilme ve toplumun faaliyetlerine katılma yeteneğini içermektedir. Bu tür yeteneklerin kaynak gereksinimlerinin özellikle bir topluluktan diğerine büyük ölçüde değişmesi muhtemel görünmektedir. Belirli yeteneklere ulaşmak için (veya başka bir deyişle, belirli ihtiyaçları karşılamak için) kaynak gereksinimlerinin görelî olmasının, yani neden yaşam standardı ile yükselme eğiliminde olduklarının iki tür nedeni var gibi görünmektedir. Öncelikle, yerel koşullar ve sosyal sözleşmeler, belirli işlevleri elde etmek için neye ihtiyacınız olduğunu etkilemektedir (Marxand and Van Den Bosch, 2007).

Diğer yandan, kaynak gereksinimleri de daha doğrudan veya daha güçlü bir anlamda görelî olabilmektedir. Belli bir malın faydası, doğrudan diğerlerinin ne kadarının aynı metaya sahip olduğuna bağlı olabilmektedir. Örneğin, aileniz ve arkadaşlarınız da bir tane varsa, bir telefon sizin için daha fazla kullanışlıdır. Tersine, başkalarının yaptığı bir telefona sahip olmamak sosyal temasları korumayı ve iş bulmayı ya da sürdürmeyi çok daha zorlaştırabilir. İkinci durumda, biri sadece "diğerlerinden nispeten daha az elde etmek değil, [ancak] diğerlerinin gerisinde kaldığından kesinlikle daha az elde etmek değildir" (Marxand and Van Den Bosch, 2007).

1.1.4.3. Objektif ve Subjektif Yoksulluk

Subjektif yoksulluk kavramı ilk olarak 1970'lerde önerilmiştir (Goedhart ve diğerleri, 1977; Van Praag ve diğerleri, 1980). Gelir yoksulluğu dış ölçütlere dayanırken, öznel yoksulluk dış koşulların bireysel algılarına ve değerlendirmelerine dayanmaktadır (Walker, 1987: 216; Goedemé ve Rottiers, 2011 akt. Buttler, 2013)

Öznel yoksulluk, kişinin yaşam durumundan veya gelir, sağlık, boş zaman, çevre veya sosyal entegrasyon gibi belirli yaşam alanlarından oldukça düşük düzeyde bir memnuniyet düzeyi olarak tanımlanmaktadır (Van Praag, Ferreri and Carbonell, 2005; Böhnke, 2008: 137akt. Buttler, 2013).

Görelî gelir tanımına benzer olarak, sübjektif yoksulluk yanı göreceli bir bileşen vardır. Sadece nesnel gerçekliğin kişinin yaşam koşullarının değerlendirmesini etkilemediği, diğêr insanların yaşam standartlarıyla karşılaştırılmasının da bir rol oynadığı gösterilmiştir (Festinger, 1954; Delhey ve Kohler, 2007). Bu nedenle, öznel yoksulluk, literatürde oldukça karmaşık, belirsiz ve değişebilir bir şekilde tanımlandığı sonucuna varılabilmektedir (Buttler, 2013).

Şekil 3: Objektif yoksulluk ve Subjektif Yoksulluk Şeması

Kaynak: Uluocak, 2016.

1.1.4.4. Gelir Yoksulluğu-İnsani Yoksulluk ve Çok Boyutlu Yoksulluk

Yoksulluğun tanımları gerçekten önemlidir. Toplumdaki en yoksulların gelirlerinin ve yaşam koşullarının kabul edilebilir olup olmadığını belirlediğimiz standartları belirlerler. Yoksulluğun tanımları, yoksulluğa yönelik müdahalelerin ve politikaların şekillenme şeklini etkilediğinden de önemlidir. Buna rağmen, “yoksulluk” teriminin nasıl kullanıldığı konusunda belirsizlikler vardır ve bunun sonucunda farklı disiplin yaklaşımlarından, dünya görüşlerinden ve ideolojilerinden etkilenen bir dizi tanım bulunmaktadır (Handley ve ark., 2009).

Tarihsel olarak, yoksulluk gelir veya tüketim seviyeleri kullanılarak parasal olarak tanımlanmıştır. Ülkelerdeki ve zaman içindeki yoksulluk düzeylerini karşılaştırabilmek için, belirli bir gelir düzeyinin yani belirlenen yoksulluk sınırının altında yaşayanlar (Ravallion, 2010) yoksul olarak sınıflandırılmıştır. Son on yılda, yoksulluğun bu ekonomik tanımı yoksulluğu kavramsallaştırmak için diğer yaklaşımlarla tamamlanmıştır: temel ihtiyaçlar yaklaşımı, yetenekler yaklaşımı, insani kalkınma yaklaşımı ve çok boyutlu yoksulluk yaklaşımı (Handley ve ark., 2009).

Yoksulluk ve kalkınma konusunda önde gelen bir akademisyen olan Chambers (2006), yoksulluk tanımlarını dört gruba ayırmaktadır:

- Gelir yoksulluğu (veya ortak vekili, tüketim yoksulluğu).
- Maddi eksiklik veya istek: gelirin yanı sıra, mevcut olmayan, sınırlı veya düşük kaliteli varlıkları da (barınma, giyim, mobilya, kişisel ulaşım araçları, radyo, vb.) içerir. Ayrıca hizmetlere yetersiz erişim de içerir.
- İnsanların neler yapabileceğini veya yapamayacağını göstererek yetenek yoksunluğu. Bu, beceri ve fiziksel yetenekler gibi insan yeteneklerini ve ayrıca topluma olan öz saygıyı içermekle ilgili maddi eksikliğin çok ötesine geçer.
- Karşılıklı pekiştirici boyutlardan sadece biri olarak, maddi eksiklik veya arzusu olan çok boyutlu yoksunluk.

Yoksulluğun çok boyutlu olduğu fikri ilk olarak Townsend (Townsend, 1979) tarafından sunulmuş ve daha sonra Chambers (Chambers, 1983) tarafından geliştirilmiştir. 1995 yılında Dünya Sosyal Kalkınma Zirvesi'nin son bildirisinde Birleşmiş Milletler şu sonuca varmıştır:

“Yoksulluğun, sürdürülebilir geçim kaynaklarını sağlamak için yeterli gelir ve üretken kaynak eksikliği gibi çeşitli tezahürleri vardır; gıdaya yetersiz erişim veya hiç ulaşamama; hasta sağlığı; eğitime vb. hizmetlere sınırlı erişim; hastalıktan artan morbidite ve mortalite; konut yetersizliği; güven içinde yaşayamama, sosyal içermek ve karar alma mekanizmaları ile hayattaki faaliyetlere katılım eksikliği ile karakterizedir.”(United Nations, 1995).Bu tanım yoksulluğun çok boyutluluğunu vurgulamaktadır.

Gelir yoksulluğu iseyoksulluğun mutlak tanımları, belirli bir yaşam standardına veya temel ihtiyaçları karşılamak için gerekli görülen asgari gelir düzeyine göre gelire (veya tüketime) dayanmaktadır. 1990 yılında, gelişmekte olan ülkeler için aşırı yoksulluk sınırı kişi ve gün başına 1 ABD doları olarak belirlendi. Günde 1 ABD doları eşiği 2008 yılında ayarlanmış ve 1,25 ABD Doları'na, Ekim 2015'te ise en yoksul 15 ülkedeki (Dünya Bankası) gerçek ulusal yoksulluk sınırlarını yansıtacak şekilde 1,90 ABD Doları'na yükselmiştir. Aşırı yoksulluğun azaltılmasında etkileyici kazanımlar elde edilmiştir. Binyıl Kalkınma Hedefleri'nin 1,25 ABD doları aşırı yoksulluk sınırının altında yaşayanların oranını yarıya indirme hedefine, 2015 son teslim tarihinden beş yıl önce ulaşılmıştır. Bununla birlikte, küresel rakamlar ülkeler içindeki ve ülkeler arasındaki belirgin farklılıkları maskeleymektedir (OECD, 2013).

Yoksulluğun tek bir “doğru” tanımı olmamasına rağmen, herhangi bir yoksulluk tanımının belirli sosyal, kültürel ve tarihsel bağlamları kabul etmesi gerektiği konusunda fikir birliği vardır. Yoksulluğun tanımlanma şekline bağlı olarak, yoksullukla mücadeledeki politika seçimleri farklılık gösterecektir (Ruggeri-Laderchi vd., 2006). Ancak, en uygun önlemleri tanımlayacak olan sadece yoksulluğun tanımı değildir.

Yoksullukla mücadele etmek, ancak yoksulluğun dinamik doğasını tanımak - yoksulluk kronik ve yerleşik olabilir, insanlar yoksulluğa düşebilir veya artan yoksulluk seviyeleri yaşayabilir ve insanlar yoksulluktan kaçabilir - en uygun politika müdahaleleri konusunda rehberlik edecektir (Shepherd et al. , 2014).

Yoksulluğun nesnel veya öznel tanımlarının daha önemli olup olmadığı konusunda daha az fikir birliği vardır. Katılımcı yaklaşımların savunucuları, insanların kendileri için yoksul olmanın ne anlama geldiğini tanımlamasına ve yoksulluklarının büyüklüğünü, nedenlerini ve sonuçlarını tanımlamasına ihtiyaç duyulduğuna işaret etmektedir. Bununla birlikte, yoksulluğun katılımcı tanımları, yüksek oranda bağlam, mekân ve zamana bağlıdır. Somut ve yerel kalkınma müdahalelerinin formülasyonuna izin verirler, ancak ulusal veya uluslararası düzeylerde politika formülasyonunda daha az yararlıdırlar (Nandori, 2014).

Verilerin kullanılabilirliği, yoksulluğun nasıl ölçüldüğünü ve tanımlandığını büyük ölçüde etkileyebilir. Birçok ülke için, yoksulluğun parasal bir tanımına izin veren veriler, hane halkı anketleri ve milli gelir verileri yoluyla düzenli olarak toplanmaktadır. Çok boyutlu yoksulluk, sosyal dışlanma veya kabiliyetlerdeki yoksunluğu tanımlamak için gerekli olan göstergelerin çoğu düzenli olarak mevcut değildir (Ruggeri-Laderchi vd., 2006).

Yoksulluk oranlarının, yoksul sayısını tahmin etmek için hangi yaklaşımın kullanıldığına göre önemli ölçüde farklılık gösterdiğine dair kanıtlar vardır. Ayrıca, fakir olmayan pek çok hane yoksulluk sınırının üzerinde yaşamaya yetecek kadar tüketir, bu da onları stres veya şoklar sonucunda yoksulluğa düşme konusunda oldukça savunmasız hale getirir (World Bank, 2018).

Farklı yoksulluk tanımları, farklı yoksulluğu azaltma politikalarının belirlenmesine yol açar: Yoksulluğu tanımlamaya yönelik parasal bir yaklaşım, yoksullar için artan gelirlere dönüşeceği umuduyla ekonomik büyümeyi destekleyen politikaları desteklerken, bir yetenek yaklaşımı eğitim ve sağlık gibi hizmetler ile kamuoyunun sağlanmasını destekleyebilir. Sosyal dışlanma veya olumsuz birleşme yaklaşımı uygulamak, güç asimetrisi, sömürü, himaye ve dışlamanın yapısal belirleyicilerini ele almaya işaret edecektir. Yoksulluğun azaltılmasında kaydedilen ilerlemeyi göz önünde bulundurarak, aynı zamanda karşılaşılan zorlukları da göz önünde bulundurarak, OECD, yoksulluktan faydalanmayı sona erdirmeyi amaçlayan 2015 sonrası çerçevenin bir parçası olması gereken aşağıdaki temaları önermektedir (OECD, 2013):

- Yoksulluk, eşitsizlikler ve sosyal bütünlüğu birbirine bağlama
- Yoksulluğun çok boyutlu ölçümlerini güçlendirmek
- Yoksulluk ve çevresel hedefleri entegre etmek
- Küresel hedefler belirlemek, ancak ulusal gerçeklikleri tanımak
- İstatistiksel kapasiteleri güçlendirmek
- Yoksulluk için iş birliğini ve finansmanı iyileştirme

1.1.4.5. Yeni Kentsel Yoksulluk

Sınıflı toplumlar ve kapitalizm yoksulluğun toplumsal hayatın içinde yer almasına etken olmuştur. 20. Yüzyılın sonlarına doğru yaşam standartlarının gerilemesi ile yoksulluk

daha çok azgelişmiş ülkeleri etkisi altına alarak küreselleşmiştir. Sanayi toplumuna geçiş döneminde Modernleşme Okulunun bilimsel çalışmaları yoksulluğun kapitalist ülkeleri de içine alarak meşruluk temellerini yerinden oynatacak hale getiren Dünya Bankasının gündeminde tartışmalarından olduğu görülmektedir(Chossudovsky, 1998, s.29).

Son 20 yılda yaşanan değişiklikler ile gelişmiş ülkeler ve diğer ülkeler arasındaki gelir dağılımı arasındaki farkın hızla artması eşitsizliğin uluslararası boyutunu göstermektedir (Tonak, 2000, s.32). Bu süre zarfında gelişmiş ülkelere az gelişmiş ülkelere dağılan neo-liberal politikalarla ilgili olarak yoksulluk daha geniş kitleleri etkisi altına almayı başarmıştır (Kaygalak, 2001, s.126).

Yoksulluğun uluslararası bir boyut kazanması ile konu üzerine yapılan araştırmalar ve tartışmalar artış göstermiş ve akademi camiasında kendine hatırı sayılır bir yer edinmiştir. Araştırmacılar kentlerdeki yoksulluğun geçmişten günümüze evrimleştiğini, toplumun daha geniş bir kitlesine yayıldığını ve bugün ki halini aldığı durumu “yeni kentsel yoksulluk” tabiri ile ifade etmektedir (Mingione, 1993, s.324; Mingione ve Morlicchio, 1993, s.413; Silver, 1993, s.341; Kennett, 1994, s.1026; Bauman, 1999:, s.98).Lewis ise “yoksulluk kültürü”nün kentlerde kendisini daha hızlı ürettiğini ve çöküntü alanlarında yoğunlaştığını savunmaktadır.

Yeni kentli yoksullukta neyin yeni olduğunu Mingione (1993, s.326), geçmiş yıllarda yoksulluğun sosyal devlet anlayışı, mesleki politikalar ile desteklendiğini ancak son yıllarda istihdamın azalması, işgücünün sürekli olmayışı, eğitimsiz ve mesleki beceriden yoksun vatandaşların artması, yatırımcıların ve şirketlerin rolü, özelleştirmeler; düşük gelirlilerin kentlerde yaşama, yerleşme ve konut edinme ihtimalini düşürmesi ile açıklamaktadır. Ayrıca emek gücü ile hayata tutunmaya çalışan vatandaşların yedek emek ordusu ile sigortalı, düzenli, iş imkânının azaldığı ve kentsel olanaklardan yararlanmalarının yok olduğu, yoğun yoksulluk çektikleri açıktır.

Kapitalizmin 1970’lerdeki yapısal krizin devamında sermaye birikim tipinin değişmesi, istihdam politikasından vazgeçilmesi gibi sosyal adalet uygulama politikalarının azalması yeni yoksulluk olgusunun başlıca sebepleri arasında yer almaktadır (Lee, 1994, s.1192). Bunun yanı sıra ekonomik yeniden yapılanmanın toplumda yarattığı

yoksullaşma; işçi sınıfının ücretlerinin düşürülmesi ile daha da yoksullaşması da görülmektedir.

Kentsel yoksulluğun tarihsel dönüşümlerini anlamak için, Mingione (1991) tarafından ileri sürülen bir dizi birikim rejimi fikrine değinmek yararlıdır. Proleterleşme süreçleri ve düşük düzeyde devlet müdahalesi ile karakterize edilen kapsamlı düzenleme rejiminin kefaretni ve karşı uçta 1970'lerin krizinden ortaya çıkan parçalanmış rejimin yüksek metalaşması ile zaman tanımını göstermektedir. İşgücü piyasasında istikrarsız entegrasyon, sosyal kutuplaşma ve devlet destekli bir neoliberalizm ya da en azından refah devletinin çökmesi ile karakterize edildi. Ortada, devlet müdahalesi ve ücretlerin sosyal düzenlemesi yoluyla verimliliğin artırılmasından kaynaklanan yoğun bir rejim var. Geniş birikim rejimini bir başlangıç noktası olarak ele aldığımızda, erken sanayi döneminde iki temel kentsel yoksulluk modeli ortaya çıktı: bir yandan, geleneksel işçi sınıfı topluluğu vardı; öte yandan, daha sonra çeşitli etnik mahallelerin ortaya çıkmasına neden olan kapalı bir değerler ve davranışlar sistemine sahip yeni gelen göçmenlerin yerleşimleri vardı. Üretim sahalarının madencilik veya erken çelik endüstrisinde olduğu gibi hammaddelerin konumuna bağlı olması dışında, geleneksel işçi sınıfı toplulukları, büyük sanayi şehirlerinin tarihi ve genellikle merkezi olarak bulunan bölgelerinin uzunluğu ve sertliği nedeniyle ortaya çıktı. Günlük uzun mesafeli yolculuklara izin vermeyen ve böylece yeni ilçelere yol açan iş günüdür (Kesteloot, 2004). Bu işçi sınıfı bölgeleri sadece konutlar değildi. Sakinlere ortak çalışma alanından ve göç deneyimlerinden elde edilen ortak değerler sağlamışlardır (Benassi and Morlichio, 2019).

Brezilya'da *favela*, Türkiye'de *gecekondu*, Fransızca konuşulan ülkelerde *bidonville*, Meksika'da *barrio*, Hindistan'da *slum*... Kimi farklı özellikler taşıyalar dahi tüm bu terimler temelde tek bir olguyu ifade etmektedir: planlama ve altyapı gibi kentsel hizmetlerden yoksun, çoğunlukla bizzat sakinleri tarafından ve yine çoğunlukla kendilerine ait olmayan arazilerde inşa edilmiş konutlardan oluşan mahalleler. Hemen hepsi tek bir toplumsal olgu sonucunda oluşmuştur: köyden kente göç ve planlı, formel kentsel konut arzının artan talebi karşılayamaması. Her ülkenin kendine özgü koşul ve konut/mahalle tipleri olmakla birlikte, sınırsız sayıda kavram kullanılmasının sosyal bilimler içi iletişim açısından fazla faydası olmadığını ve bu nedenle, ülkesel

özgünlükleri vurgulamak koşuluyla ortak kavramların farklı yerlere uygulanabileceğini düşünüyörüz.

1.1.4.5.1. Türkiye’de Kentsel Yoksulluk

Kentsel yoksulluktan bahsedildiğinde aynı zamanda kırsal yoksulluk terimini de kabul etmiş oluruz. Köyden kente göç ile birlikte nüfusun kentlerde yoğunlaştığı dolayısıyla dünyada yoksulluğun kentlerde yaşandığı gerçeğı var iken kırsal yoksulluğun da önemini yitirdiğı söylenemez. Dolayısıyla 20. yüzyılın son dönemlerinde dünyadaki değişimlerle paralel olarak Türkiye’de de yapısal değişikliklerin kentlerde yoğun olarak yaşanırken kırsal yoksulluğunda yok sayılmayacak derecede olduğu kabul edilmelidir ki zaten köklü değişiklikler kır ve kent tanımlarının eskisinden farklı hale getirerek ikili karşıtlık durumunu ortadan kaldırmıştır (Erdoğan, 2007, s.324).

Kentsel yoksulluk araştırmalarında yoksulun yaşadığı gecekondu aklı gelmektedir fakat herhangi bir gecekondu fikri tek başına yeterli değildir. Türkiye’de gecekondu yapısını tarihsel olarak incelediğimizde II. Dünya Savaşı sonrasında Türkiye’deki ekonomik, politik ve sosyal dönüşümlere istinaden kırdan kente göç ile birlikte ortaya çıkan barınma ihtiyacı devlet kanalları ile çözülmeyince halkın kendi kendine bulduğu yöntem olan gecekonduya ses çıkarmaz ve hatta ilerleyen yıllarda af yasaları ile meşrulaştırır. Kentlerde gecekondu nüfusun artması beraberinde sosyo- kültürel problemleri getirmiş, kentteki köylülerin nasıl kentlileştirileceğinden bahsedilirken aslında gecekondu alanlarının kentin ruhsatlı alanları ile yakınlaşması ve hatta iç içe girmesi ile sermaye birikim süreçlerini ifade eden ikili bir yapı oluşmuştur (Tekel, 1982, s.1991).

Pınarcıoğlu ve Işık (2001, s.66-73) “yeni yoksulluk”u şöyle tanımlamaktadırlar: *“Gelişmiş ülkelerde yaygınlaşan sistem dışına atılmış kronik bir yoksulluğa mahkûm mücadele yeteneğini kaybetmiş, kent içinde tecrit edilmeye çalışılan, ekonomik, sosyal ve siyasal olarak dışlanan, yoksulluğuyla baş etmek için hiçbir ümidi olmayanlar”*.

Yeni yoksulluk bağlamında geçmişteki yoksulluk kapsamında sıklıkla kullandığımız garip/gariban sözcüğüne baktığımızda yoksulluk sebebiyle bulunduğu yerden çalışmak için başka yerlere göç eden kişiler aklımıza gelir. Bu insanlar genellikle, inanç, dil, töre

vb. durumlarına yabancı olunduğundan iç hayatına girilemeyerek sadece iş ilişkisi olan kişilerdir. Her ne kadar kendileri ile aynı sebepten dolayı göç etmiş garibanlar ile bir arada olsalar bile büyük kentlerdeki akrabalık/hemşerilik bağlarının zayıflaması nedeniyle yine de yalnız ve gariptirler. Artık bu garipliğin önündeki engel dil, inanç vb. olmaktan çıkmış sadece para olmaya başlamıştır. Yeni yoksulların yoksulluk kültürüne ne kadar ayrı düşse de bu önündeki engelleri kaldırabilmek ve zenginler dünyasında yerini alabilmesinin tek yolu paradır (Erdoğan, 2007, s.326).

Kapitalizm gelinceye kadar yoksulluk işsizlik nedeniyle yaşanan bir durum değil, üretici olmayanların düştüğü bir haldi. Yoksulluğun işsizlikle bir arada yaşanması çağdaş bir durumdur. Bu durum uzun bir süre geçici bir kriz olarak görüldüğü için derinlemesine araştırmalar yapılmasına gerek görülmemiştir. İşsizliğin sürekli ve giderek daha fazla insanı kapsaması, üretim ve hizmet sistemine daha az insanın girebilmesi ve daha çok vasıflı insanlarla işleyebilir hale gelmesi büyük sorunları da beraberinde getirir. İlk olarak işsizlere verilecek payı kim, ne vasıfla, ne ölçülerde, ne karşılığında bölüştürecektir? İkincisi iş hayatına katılma imkânı elinden alınmış, vasfı yapılacak işlere yetmeyen ve hep öyle kalacak insanların yaşama amacı ne olacak? Üçüncüsü insanın biyolojik temelini oluşturan üretici yapısını kullanamaması ekonomik sorunun ötesinde varoluşsal problemi beraberinde getirmektedir. İnsani özelliklerden daha fazla sayıda insanı sürekli yoksun kılacak bu durum hâlihazırda dışlanmış, topluma yeterince katılamayan vatandaşları daha fazla toplumun dışına itmekte, hiçleştirilmektedir (Erdoğan, 2007, s.324).

1.1.4.6. Sınıf-altı Yoksulluk

Sınıf-altı (*underclass*) kavramı, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki ekonomik büyümeye rağmen yok olmayan yapısal işsizlik ve ayrımcılık yaşamak durumunda kalmış insan topluluğunu anlatmak için ilk defa 1963'te İsveç bilim adamı Gunnar Myrdal (1963) tarafından ortaya atılmıştır. Myrdal, güçlü Amerikan ekonomisindeki derin çelişkiye işaret ederek, “çalışmayan, çalıştırılabilir olmayan veya az çalışan bir sınıfın” doğmakta olduğunu, bu sınıfın “giderek daha büyük bir umutsuzluğa kapılarak ulustan koptuğunu ve ulusun yaşamını, amaçlarını ve başarılarını paylaşmadığını” vurgulamıştı (Myrdal, 1963, s.10). 1980'lerden sonraki neoliberal dönüşümlerle birlikte ve gelişmiş toplumlarla daha fazla gündeme gelen sınıf-altı kavramının ilk isimlerinden olmuştur.

Myrdal, sınıf-altı kavramını ekonomik sistemde yeri olmayan ve görülmeyen kısım olarak kullanış olmasına rağmen, yıllar içinde anlamı değişiklik göstererek 1970'lerden sonra sınıfsal anlamda değil ırksal bir anlam taşımaya başlamıştır. Gans'a göre, Oscar Lewis'in ortaya attığı ve tartışma konusu olan "yoksulluk kültürü" yaklaşımının da büyük etkisi olmuştur (1993, s.327). Lewis, Meksikalı (1959, s.1961) ve Porto Riko'lu (1966) aileler üzerine yaptığı antropolojik çalışmalarda, yoksulluğun bireyde meydana getirdiği etkileri ortaya koymuşlardır. Lewis, "yoksulluk kültürü"nün yetmiş yakın özelliğine değinir, bunlardan başlıcaları şunlardır: evlilik dışı birlikte yaşama ve çocuk sahibi olma, çok genç yaşta annelik, çok çocukluluk ve bunun bir sonucu olarak çocuk yetiştirmede özensizlik, iş ahlakının olmaması, hayata dair umutsuzluk ve bununla bağlantılı olarak, yoksulluktan çıkmaya yönelik gayret eksikliği, azimsizlik, disiplinsizlik, tembellik, başta cinsel olmak üzere her tür zevke düşkünlük, alkol bağımlılığı.

Harvard Üniversitesi profesörü William Julius Wilson, 70'lerden beri bir çözümleme aracı olmaktan çıkıp bir suçlama ve damgalama aracına dönüşmüş olan sınıf-altı terimine yeniden gerçek içeriğini kazandırmak için mücadele etmiştir. Çocukluğu Harlem gettosunda yokluk içinde geçen Wilson, yoksulluk ve işsizlik alanında yaptığı araştırmalarla Başkan Clinton'ın da fikrini aldığı biri olmuştur. *Gerçek Dezavantajlılar (The Truly Disadvantaged)* adlı eserinde Wilson (1987), sınıf-altını ırksal ve davranışsal öğelere indirgeyen karikatürel betimlemeyi reddederek, onun çok karmaşık faktörlerin bir sonucu olduğunu savunur. Sınıf-altına ikili bir tanım getiren Wilson, bir yandan siyah Amerikan gettosunun onu diğer kentsel mekânlardan ayıran en bariz özelliklerini sıralarken, diğer yandan da bu özellikleri doğuran ve besleyen yapısal unsurları vurgulamaktadır. Toplumsal, demografik, mekânsal ve ekonomik olarak dört başlıkta incelenen bu unsurlar ırka dayalı ayrımcılık, kalifiye olmayan işgücü sorunu, siyahların kent içi bölgelerden hızla uzaklaşması gibi gereksinimlerden dolayı eğitim seviyesi Amerikan ortalamasından düşük olan siyah nüfus içerisinde işsizliğin artışı olarak yansımıştır (Wilson, 1987, s.31-60). Bütün bu unsurları tanımına katsa da, Wilson'ın sınıf-altı konusundaki esas katkısı ileri derecede yoksulluk ile mekânsal ayrışma arasında bir bağlantı olduğunu göstermesidir. Daha açık bir ifadeyle Wilson'ın temel vurgusu, kalifiye olmayan yoksul siyahların kentiçi bölgelere sıkışıp kalması ve istihdam yaratan işyerlerinin yanı sıra işçi sınıfı ve orta sınıfa mensup siyahların da bu

bölgeleri terk ederek şehrin çeperlerine yerleşmesi sonucunda mekânsal ayrışmanın hızlanması ve yoksul siyah gettoların oluşması üzerinedir. Süreç, siyah sınıf-altının toplumsal ve mekânsal olarak izole edilmesi ve içine kapanmasını getirmektedir.

Gans ise, makalesinde bu kavramı plancılar ve kamu politikası ile ilgilenenler için Amerikalıların bazı yoksulların değer ve yardım hak etmediği önyargısını pekiştirmesi, siyah karşıtı ırkçılık söylemlerinin makul görülmesini sağlaması, terimin çok geniş bir anlamı olması nedeniyle yanlış yerlerde kullanılarak hedeften uzaklaşılmasına neden olabileceği ve bazı grupları ve mahalleleri damgalanmasına neden olması gibi tehlikeler barındırması nedeniyle eleştirmektedir (1990, s.272-276). Bu nedenle kavramın yerinde kullanılması işlevi açısından çok önemli olmaktadır.

Sınıf-altı kavramının Türkiye’de siyahlara yönelik bir ırkçılık amacıyla değil, mutlak mekansal bölünme yerine daha heterojen kentsel ayrımlar için kullanılabilir. Dolayısıyla, Türkiye’de bir sınıf-altının ortaya çıkışı, ABD’deki anlamda siyah getto sınıf-altının aynı şekilde çıkışını değil toplumsal yapıda bazı dönüşümler yaşandığını ima etmektedir.

Gelişmiş ülkeler ile gelişmekte olan ülkeler dönüşümleri ve kavramları aynı yaşamamaktadır. Birinde “marjinal” bir olgu olarak nitelenen yoksulluk, diğerinde toplumun büyük bir kısmının yaşadığı normal bir olgudur. Fassin’e (1996b, s.263) göre, hangi açıdan bakılırsa bakılsın -formel iş piyasasından ve sosyal güvenlik yapılarından dışlanmış olup olmadıkları veya kentsel coğrafyada merkezden uzakta konumlanmaları,- Üçüncü Dünya ülkelerinde yoksulların sayıları, maaşı olan ve sosyal güvenlik ağında yer alan kentlilerin çok üzerindedir. Öyle ki, “kimin ‘yoksul’ ve ‘dışlanmış’ olarak adlandırıldığı, her bir toplumun tarihinin belli bir anında geçerli olan özgün, refah ve toplumsal hayata katılma kurallarına göre belirlenir” (Paugam, 1996, s.389). Türkiye’de yoksulların azımsanmayacak bir sayıda olduklarını, damgalanarak toplumun dışına itilmediklerini, enformel sektörde nispeten yer edinerek maddi ve manevi anlamda toplumsal statülerini yükseltme imkânına sahip olduklarını, bu anlamda enformel faaliyetlerin, bireylerin marjinalleşmesini önleyen “acil çıkış kapıları” veya “emniyet sübapları” görevini gördüklerini iddia etmek mümkündür.

“Eski” yoksulluk modelinde toplumsal bütünleşmeyi istihdam ve konutların enformelliğinin yaygınlığı ve bunun dikey toplumsal hareketliliğe imkân vermesi; akrabalık ve hemşehrilik bağlarına dayalı olarak bireylerin mutlak yoksulluğa düşmemelerini sağlamaktadır.

“Yeni” yoksullukta ise Işık ve Pınarcıoğlu’nun da ifade ettiği gibi, sanayi sonrası dönemde artık sistemin işleyişinde yoksullara gereksinim kalmamıştır: “sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş ve dolayısıyla emek arzı ihtiyacının giderek azalması, küreselleşme nedeniyle dünya çapında işleyebilen bir piyasanın oluşumu, sistemsel gereksinimin azalmasının en önemli nedenleri olarak görülmektedir” (2001, s.70-71). “Bütüncül yoksulluk” kavramından hareketle, yaşanan dönüşümü ifade etmek için eski modeli “*içermeci* bütüncül yoksulluk”, yeni modeli de “*dışlayıcı* bütüncül yoksulluk” olarak adlandırmak önerilmektedir.

Esasında Türkiye’deki genel yoksulluk modeli değişmemiştir ve yoksulluk toplumun genelindeki yaygınlığını sürdürmektedir. Bununla birlikte sınıfın en alt tabakasındaki yoksulların hayat koşulları kötüleşmekte, bireyler toplumun dışına itilmekte ve eskiden geçerli olan toplumsal içerme (bütünleşme) unsurları artık işlev görmemektedir. Türkiye’de sınıf-altı yoksulluk arka planda bir kesimde oluşmaya başlamış olabilir fakat tam anlamıyla bundan bahsedebilmek için çok sayıda olumsuz koşulun bir arada olması gerekir (Önder ve Şenses, 2006).

1.2. Yoksullukla Mücadelede Bir Sosyal Politika Aracı Olarak Sosyal Yardımlar

Sosyal yardımlar, sosyal politika aracı olarak yoksullukla mücadelede sosyal yardımlar olarak çeşitli şekillerde kullanılmaktadır.

1.2.1. Sosyal Yardım Kavramının İçeriği

“Sosyal yardım” teriminin sabit veya evrensel bir anlamı yoktur. Bazı ülkelerde sosyal yardım, yetimler, göçmenler ve yaşlılar gibi gruplar için kullanırken, başka bir ülkede kategorik olarak hedeflenmiş bir sosyal yardımı kapsamayı kapsayabilmektedir (Howell, 2001).

Veit Wilson'un (1994) göre, farklı hane halklarının ihtiyaç duyduğu şeylerin bilimsel ya da fikir birliğine dayanan çağdaş bir 'asgari gelir standardı' bulmak olağandışıdır (Howell, 2001). Sosyal yardım programlarının özellikle önemli olduğu yer burasıdır.

Sosyal yardımlar, ihtiyacı olan kişilere kaynak aktarmaya yönelik hükümet ve hükümet dışı eylem olarak tanımlanmaktadır. Sosyal yardım, yoksulluğu azaltmanın ve en savunmasız, artan sosyal ve ekonomik katılımın ve fırsat eşitliğinin olanaklarının geliştirilmesi için bir araç olarak görülmektedir. Sosyal yardımların temel odak noktası şu şekildedir (Howell, 2001, s.7):

- Yoksullar üzerinde olumsuz etkisi olacak şokları önlemek;
- Şokların etkisini azaltmak;
- Savunmasız grupların şoklarla başa çıkmasına yardımcı olmak.

Sosyal yardım, genellikle devlet tarafından (ulusal veya yerel) finanse edilen ve genellikle bir araç veya gelir testi temelinde sağlanan nakit veya aynı bir fayda olarak tanımlanmaktadır. Vergi ile finanse edilen ancak araç testi olmadan veya sübvansiyonlar (barınma, enerji, gıda, eğitim ve sağlık için) gibi evrensel fayda planlarını içerebilmektedir. Devlet sosyal yardım programları genellikle zayıf bir şekilde geliştirilmiştir. Savunmasız gruplar, gayri resmi ve aile ağlarıyla dini ve hayır kurumlarından yapılan transferlere dayanmak zorunda kalmıştır (Howell, 2001).

Birçok hükümet programı, yalnızca ekonomik büyümenin gelir açığını kapatmak için yeterli olduğunu varsayarak, eşitsizliği yeterince ele almamaktadır. Asya-Pasifik bölgesindeki sosyal yardım programlarının kısa bir incelemesi şunu göstermektedir (Howell, 2001):

- Geçiş ekonomileri savunmasız gruplar için birçok program devralırken, bu geleneksel destek sistemlerinin uygulanmasını zor buluyorlardı ve güvenlik ağları, 1997 mali krizi gibi zor dönemlerde en fakir ve en savunmasız gruplar için önemli başa çıkma mekanizmaları olmuştur.

- Sosyal yardım programları genellikle insanların zorlukları ve ani krizlerle baş etmelerine yardımcı olmak için tasarlanmıştır. Bununla birlikte, uzun vadeli maliyet etkinliği, şokların önlenmesi ve azaltılması ve en savunmasız kişilerin gelecekteki olumsuz etkilerinin önlenmesi veya yönetilmesi konusundaki yeteneksizliğinin artırılmasına odaklanılması ile artacaktır. Dolayısıyla sosyal yardım, yoksulluğun azaltılmasına ve savunmasız grupların ekonomik katılımı yoluyla büyümenin yaratılmasına yatırım olarak tasarlanmalıdır. Sosyal yardımın yalnızca insan refahının artık sorunlarıyla ilgilenmek değil, aynı zamanda fırsat eşitliğini sağlamanın bir aracı olarak görülmesi önemlidir. Program süresi ve sağlanan destek türü, savunmasız olan her grubun ihtiyaçlarını yansıtmalıdır(Howell,2001).

1.2.2. Sosyal Yardımların Olumlu ve Olumsuz Yanları

Yardımların yeterli olup olmadığı büyük ölçüde öznel bir sorudur ve hem yeterlilik önlemleri hem de görüş ve tutumlar üzerine yapılan araştırmanın kapsamı ülkeler arasında büyük ölçüde farklılık göstermektedir.

Sosyal yardımın daha önemli olduğu yerlerde, yeterlilik konusunda daha fazla endişe ve konu hakkında daha fazla bilgi olduğu görülmektedir. Bu ülkeler arasında Avustralya ve İngiltere, İrlanda, Yeni Zelanda ve ABD vardır. Sosyal yardım seviyelerinin çok değişken olduğu veya yerel olarak belirlendiği ülkelerde yeterlilik meselesinin incelenmesinde doğal olarak daha fazla zorluklar vardır (UNRISD, 2010).

Birçok ülkede yoksulluğun yıkıcı etkilerini önlemek amacıyla etkin şekilde bir araç olarak kullanılan sosyal yardımların olumlu yönleri ve olumsuz yönleri olabilmektedir. Bu alanda yapılan çalışmalarda içlerinde farklılıklar bulunsa da genel olarak sosyal yardımların olumlu yönleri şu şekilde sınıflandırılmıştır:

- Sosyal güvenlik sistemindeki boşlukları tamamlayıcı olması; sosyal yardımlar, sosyal güvenlik uygulamalarının açıklarını kapatıcı ve eksik kalan taraflarını giderici bir faktöre sahiptir. Böylece sosyal sigorta içinde meydana gelebilecek sorunlardan kaynaklanan boşluklar tamamlanmakta ve eksiklikleri giderilmektedir (Taşçı, 2008).

- Tasarruf Sağlama Yönü; sosyal yardımların bir başka pozitif tarafı ise, kaynakların kullanımında tasarruf sağlamasıdır (Gerek ve Oral, 2004, s.44).
- Psikolojik ve Sosyal Faydaları; psikolojik ve sosyal faydalarından biri olarak bireylerin psikolojik dünyasına olan katkısına dikkat çekmektedir. Bu kişilerin “muhtaçlık” ve “yoksulluk” ruh halinden çıkması, bireyin psikolojisine olan yararı açısından dikkat çekmektedir (İkizoğlu, 2000, s.29).

Sosyal yardımın olumlu taraflarının yanı sıra olumsuz yanları da vardır. Buradan hareketle sosyal yardımların aşağıdaki olumsuz yönlerinden bahsedilebilir;

- Damgalanma ve küçük düşürülme; sosyal yardımdan faydalanmak isteyen bireylerin bu yardıma ihtiyacı olduğunu ortaya koymak için kanıta dayalı veriye ihtiyacı olması ve psikolojik olarak bu durumun kişide hissettirilmesi bireylerin gururunu kırıcı bir etki yaratmakta ve kişinin "damgalanmasına neden olmakta ve bu açıdan kişinin psikolojisi etkilenmektedir (Taşçı, 2008, s.9).
- Tembelliğe itmesi ve bağımlılık oluşturmaları; sosyal yardımın bir diğer yönü ise bu durumun bireylerde tembelliğe neden olmasıdır. Özellikle de bu durumun zamanla bağımlılık yaptığı gözlenmektedir (Çakır ve Şansel, 2001, s. 179).

1.2.3. Sosyal Yardımların Yoksullukla Mücadeledeki Rolü

Son yıllardaki muazzam ilerlemeye rağmen, küresel yoksulluk - tüm farklı boyutlarında - geniş ve köklü bir sorun olmaya devam etmektedir. Örneğin, bugün 700 milyondan fazla insan son derece düşük gelirlerle geçiniyor. Her yıl, beş yaşın altındaki beş milyon çocuk, kanıtlanmış bazı müdahalelerle önlenebilecek veya tedavi edilebilecek hastalıklardan ölmektedir. Bugün, düşük ve orta gelirli ülkelerdeki çocukların büyük bir çoğunluğu ilkokula devam etmekte, ancak birçoğu okulu okuma, yazma ve matematikte yeterliliğinden yoksun bırakılmaktadır. Küresel yoksulluğun nasıl etkili bir şekilde azaltılacağı, insanlığın en acil sorularından biri olmaya devam ediyor. Aynı zamanda kuruluşundan bu yana ekonomi disiplininin karşılaştığı en büyük sorulardan biridir. 16. yüzyıldan beri yoksulluk sorunu, tanımı, topluma etkisi ve çözümü ile ilgili çalışmalar yapılmaktadır (UN, 2020).

Yoksullukla mücadeledeki en etkili yöntemlerden biri olan sosyal yardımların özellikleri (Boybek, 2009, s.35);

- Sosyal yardım, bir yöntemdir.
- Sosyal yardımlar, sosyal gelirler şeklinde de sunulabilmektedir.
- Sosyal yardımlarda, karşılıksız olarak yapılmaktadır.
- Sosyal yardımlar bireylerin ihtiyaçlarına göre belirlenmelidir.

Küresel ekonomik ve gıda krizleri, 2015 yılına kadar yoksulluğun ve açlığın azaltılmasında Binyıl Kalkınma Hedeflerine ulaşma olasılığını sorgulamıştır. Gelir ve servet eşitsizliği, çoğu ülkede, cinsiyet, etnik köken ve bölgeye dayalı eşitsizlikler nedeniyle artmıştır. Gelişmekte olan ülkelerde, en yoksul hanelerdeki ve kırsal alanlardaki çocuklar, en zengin hanelerdeki veya şehir ve kasabalardaki çocuklardan daha az kilolu olma şansına sahiptir. En az gelişmiş ülkelerin bazılarında, en yoksul hanelerdeki çocukların, ilkokula gitme olasılıkları en zengin hanelere göre üç kat daha azdır. Küresel olarak, kızlar okuldan ayrılanların erkeklerden daha yüksek bir yüzdesini oluşturmaktadır. Bazı bölgelerde devam eden yoksulluk ve dünya çapında artan eşitsizlikler, ekonomik küreselleşme ve serbestleşmenin sürdürülebilir ve adil sosyal kalkınmaya elverişli bir ortam yaratmadığını hatırlatmaktadır (UNRISD, 2010).

1.2.4. Sosyal Yardımların Gereklilik ve Niteliğine İlişkin Tartışmalar

Sosyal yardım yaklaşımlarına artan uluslararası ilgi gün geçtikçe artmaktadır. Son yıllarda yapılan araştırmalar, Avrupa Birliğine üye devletlerde kısmen uzun vadeli işsizlik ve sosyal değişim bağlamında sigortaya dayalı korumadaki kısıtlamalarla ilgili olarak önemli miktarda “yeni yoksulluk” belirlemişlerdir. Bu noktada sosyal yardıma olan güvenin ne ölçüde arttığının anlaşılması gerekmektedir(UNRISD, 2010).

Sosyal yardımlar, doğuştan veya sonradan oluşan sosyal eşitsizlikleri ortadan kaldırılma sürecinde rol oynaması açısından gereklidir (İkizoğlu, 2000). Sosyal yardımların temel felsefesinin arka planına bakıldığında sosyal yardımların neden gerekli olduğu daha iyi anlaşılabilir. Sosyal yardımları “insan odaklı” bakış açısı ile alan yaklaşımda, kişinin “insan” olmasından ve sosyal yardımı hak ettiği düşüncesinden doğduğu görülmektedir (SETA, 2015).

Sosyal yardımları“toplumsal odaklı” ele alan bir diğer yaklaşımda ise, sosyal yardıma ihtiyacı olan kişilerin, ihtiyaçlarını karşılayamama nedenleri kendilerinden kaynaklı mı veya toplumsal faktörlerden mi kaynaklanıyor sorusu üzerine odaklandığı görülmektedir (UNRISD, 2010).

Sosyal yardımlar ile ilgili bir diğer yaklaşım ise “devlet odaklı yaklaşım”dır. Devlet odaklı yaklaşımda yardıma muhtaç olan kişi, devlet aracılığı ile sosyal yardım sağlanmakta ve bu alana yönelik anayasal, yasal ve kurumsal düzenlemeler ile devletin sorumlulukları ortaya konmaktadır (UNRISD, 2010).

Yoksulluk hakkında tartışmalar devam ederken ve bir sorun olarak ne kadar yoksulluğun tartışılacağı konusundaki gündem ülkeler arasında farklılık göstermektedir. Tartışma düzeyini etkileyen faktörler arasında son ekonomik sorunların yoksullukta gözle görülür artışlara neden olduğu ve siyasi partilerin ya da lobi gruplarının meselelere dikkat çekmedeki etkililiği bulunmaktadır. Bununla birlikte, yoksulluk konusundaki tartışmaların yoğunluğu ile gerçek yoksulluk veya eşitsizliğin gerçek seviyeleri arasında mutlaka bir ilişki yoktur. AB üyesi ülkelerdeki tartışmalar sosyal ve demografik değişim ve işgücü piyasası yeniden yapılanması nedeniyle yoksulluğun daha yaygın hale geldiği belirli nüfus gruplarıyla tanımlanan 'yeni yoksulluk' üzerine yoğunlaşmaktadır. Bununla birlikte, ekonomik yoksulluk vurgusu çoğu zaman çok dar bir yaklaşım olarak görülmektedir (UNRISD, 2010). Güney Avrupa’da, tartışma esas olarak diğer AB ülkeleriyle uyumlu garantili asgari gelirlerin geliştirilmesine odaklanmış olsa da, tartışma bu tür hükümlerin ekonomik pratiklerinde kurucu olma eğiliminde görünmektedir (UNRISD, 2010).

Yoksullukla ilgili tartışmalar, kaygının büyük ölçüde yoksulluktan ziyade eşitsizlikle ilgili olarak ele alındığını da göstermektedir. Hem Norveç hem de İsveç'te, argümanlar tekdüze ulusal oranların ve düzenlemelerin yerel ve bireysel takdir yetkisine karşı avantajlarına odaklanırken, ABD’de özellikle belirgin olan ve Birleşik Krallık gibi ülkelerde fayda bağımlılığı ve iş teşvikleri üzerine odaklanıldığı görülmektedir. Her iki ülkede de yardımlar, sosyal koruma sistemlerinin merkezindedir (UNRISD, 2010).

1.2.5. Türkiye’deki Sosyal Yardım Anlayışının Geçmişi

Türkiye’de sosyal yardım anlayışının Osmanlı’ya kadar uzandığı görülmektedir. Bu anlayış kapsamında zamanla çeşitli değişiklikler yaşansa da hayırseverlik bilinciyle yapıma temelini her daim koruduğu anlaşılmaktadır (Metin,2011, s.180). Sosyal yardım anlayışının özellikle de dini ve kültürel ögelere bağılı olarak ilerlediğı ve toplumun kültürel yapısı çerçevesinde Cumhuriyet döneminden, 2000’li yıllara kadar “hayırseverlik anlayışı” çerçevesinde yapıldığı gözlemlenmektedir. Ancak zamanla küreselleşen dünyada meydana gelişim ve değişimlerle sosyal yardımların içeriğine de yansımıştır (SETA, 2015).

2000’li yıllardan sonra ve özellikle 2002 yılından sonra problemlerin çözümüne politika izlenmesinin yanı sıra, ortaya çıkabilecek problemlerle ilgili önlemlere yönelik politika izlendiğı görülmektedir. Özellikle de sağık ve eğitim alanına odaklanıldığı anlaşılmaktadır (SETA, 2015).

1.2.6. Türkiye’de Merkezi Yönetim Düzeyinde Sosyal Yardım Uygulamalarının Çerçevesi

Sosyal yardım politikaları genellikle “kaynakların testine dayanarak ihtiyacı olan kişilere asgari (ancak tanımlanmış) bir geçim düzeyini garanti etmek için mevcut fayda ve hizmetler aralığı” olarak anlaşılmaktadır (Eardley ve ark. 1996, s.1). Tarihsel olarak, 'ihtiyacı olan insanlara geçim kaynağı' sağlamak, hükümetin müdahalesini gerektiren bir alan olarak görülmüyordu. Osmanlı İmparatorluğu'nda bu konu geleneksel olarak hayır kurumları (vakıf) aracılığıyla ele alınmıştır. Bu vakıflara “Osmanlı sultanları, imparatorluk ailesinin üyeleri ve yüksek devlet memurları tarafından büyük gelirler sağlanmıştır” (Özbek 1999, s.6) ve çoğunlukla kentsel alanlarda yoksulların ihtiyaçlarına cevap vermiştir. Bu hayır kurumu geleneğı, Türkiye’de kamuoyu söyleminde, kamu politikalarında, yoksulluk ve sosyal yardım konusundaki hükümet politikalarında son derece etkili olmuştur. On dokuzuncu yüzyılda, devletin ve yardım kuruluşlarının muhtaçların bakımındaki rolü değişmeye başladı. Modernleşme ve merkezileşme hedeflerinin bir parçası olarak, Osmanlı İmparatorluğu Vakıflar Bakanlığı, vakıflar için merkezi bir yönetim kurmuştur. Tarihçiler, devlet idaresi altına girdikten sonra, hayır kurumlarının “on dokuzuncu yüzyıl boyunca göreceli

bağımsızlıklarını ve ihtiyaç sahiplerine bakma kapasitelerini kaybettiklerini” iddia etmektedir (Özbek 1999,s.8). Türkiye Cumhuriyeti 1923 yılında Osmanlı geçmişinden kopma prensibi üzerine kurulmuştur. Bununla birlikte, önemli bakımdan, genç Cumhuriyet, geç Osmanlı döneminin önemli yönlerini miras almıştır. 2011 yılında şimdiki ismi ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın kurulması, Türkiye'nin sosyal yardım rejiminin gelişiminde bir kilometre taşı olarak görülebilir. Politika alanının idari ve program düzeyinde parçalanması uzun zamandır bir eleştiri noktasıydı. Ayrıca, bürokrasinin bazı kısımları uzun zamandır rejimin birleşmesini istemişti (Devlet Planlama Teşkilatı 2001 s.67-70). 2004 yılında birleşme girişimi başarısız olduğu için program düzeyinde parçalanma artmış olsa da (Sosyal Yardımlar Yasa Tasarısı) idari yapının birleşmesi, derecesi AÇSHB kurulması ile elde edilmiştir (Öktem, 2018).

Ülkelerde farklı uygulama çeşitlerini görebildiğimiz sosyal yardımların Türkiye’de de çeşitli şekillerde uygulandığı görülmektedir (AÇSHB, 2012). Sosyal Yardım Genel Müdürlüğü, AÇSHB'nin sosyal yardım sağlama açısından en önemli bölümlerinden biridir. Temel işlevleri arasında yoksulluğu azaltma ve sosyal yardım politikalarını geliştirmek ve koordine etmektir. Bütçe dışı fon, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Fonu gelirinden tahsil edilmektedir. Fonun idari işleri 1986'dan 2004'e kadar Fon Genel Sekreteri'nin (Fon Genel Sekreterliği) kontrolü altındaydı. Dünya Bankası'nın önerisi üzerine 2004 yılında Fon için kurumsal kapasiteyi artırmak amacıyla Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü (SYGM) kurulmuştur. Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü ikinci önemli sosyal yardım sağlayıcısıdır. Temel işlevlerinden biri, çocuklar için sosyal hizmetler sağlamak ve koordine etmektir.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu (SYDTF) ile 1986 yılında kurulan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SYDV), Türkiye'nin sosyal yardım rejiminin kendine özgü bir kurumudur. Türkiye'nin tüm bölgelerinde kurulmuş olan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SYDV) verilecek sosyal yardımın desteğinin vatandaşa hızlı ve etkin şekilde ulaştırılmasına olanak tanımaktadır. Fon başlangıçta düzensiz ayni ve nakdi yardımlar sağlamak için oluşturulmuş olsa da, zamanla düzenli nakit transfer programlarına daha da yönelmiştir. Fonun bütçesi, birçok ülkenin bakanlığının (Urhan 2015,s.247 akt. Öktem, 2018) bütçesini aşarak, ülkenin GSYİH'sının yaklaşık yüzde 0,2'sini geçmektedir (Öktem, 2018).

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesindeki Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, yoksullukla mücadele amacıyla gösterilen sosyal yardım faaliyetlerini Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu kaynakları ile yürütmektedir (AÇSHB, 2012; Hacımahmutoğlu,2009, s.141).

Sosyal Yardımlar;

- Gıda,
- Sağlık
- Barınma,
- Eğitim
- Yakacak,
- Afet, proje destekleri gibi özel amaçlı yardımlar yürütülmektedir (AÇSHB, 2012, s.24-33).

Devlet ya da hükümetler, birkaç alanda bilinçli politikalar izleyerek sosyal yardım konusunda istihdam merkezli yapısal değişime ulaşabilmektedirler. Bunlar şunları içermektedir (UNRISD, 2010):

- Tarım sektörünü daha verimli bir şekilde sanayiye ve ekonominin diğer sektörlerine bağlayan seçici ve iyi yönetilen endüstriyel ve tarım politikaları oluşturmak;
- Yerli üretimi arttırarak, yerli ürün ve hizmet talebini yükselterek, yeterli düzeyde bir emek talebini teşvik etmek ve sürdürmek;
- Becerileri, üretkenliği ve nüfusun mobilitesini geliştirmek için altyapı, eğitim, öğretim ve araştırmaya yatırım yapmak;
- Yavaş büyüme dönemlerinde döngüsel politikalardan veya kısıtlayıcı para ve maliye politikalarından kaçınan makroekonomik bir çerçeve benimsemek.

İstihdam seviyeleri yüksek olsa bile, sosyal politikalar insanların kendilerini yoksulluktan uzaklaştırmalarını sağlamada önemli bir rol oynamaktadır. Çok düşük gelir seviyesine sahip ülkeler için bir dizi refah politikası uygulanabilir ve uygun maliyetlidir. Aslında, yüksek gelirli ülkeler de dâhil olmak üzere tüm dünyadan elde edilen kanıtlar, yoksulluk düzeylerinin sosyal transferler uygulandıktan sonra ciddi ölçüde azaldığı gözlemlenmiştir (UNRISD, 2010).

Öte yandan Binyıl Kalkınma Hedefleri temelinde sosyal kalkınmanın teşvik edilmesi ile ilgili olsalar da hedeflere ulaşmak ve aralarındaki sinerjileri sömürmek için bir sosyal politika çerçevesi oluşturmazlar. Binyıl Kalkınma Hedefleri'ne ulaşma çabalarında, bazen bağışçıların desteğiyle birçok ülke hedefli sosyal yardım programları başlatılmıştır. Bu tür programların iyi finanse edildiği, istikrarlı olduğu ve çok sayıda insana ulaştığı ülkelerde, sonuçlar olumlu olmuştur. Bununla birlikte, yoksulluk ve yoksunluğun yaygın olduğu yerlerde, hedeflemenin yoksulluk içinde kayda değer ve sürdürülebilir bir yol açması muhtemel değildir. Kaliteli hizmetlerin finanse edilmesi ve sunulması için ihtiyaç duyulan orta gelirli gruplar arasında destek sağlamada başarısız olmasına ve hizmetlerin yetersiz kalmasına neden olabilir. Hızlı ve sürdürülebilir yoksulluğun azaltılması için etkili bir sosyal politika çerçevesi evrensel haklara dayanmalıdır. Bu nedenle sosyal yardımların temel amacı şu şekildedir (UNRISD, 2010):

- Ekonomik politikanın yeniden dağıtım etkilerini güçlendirmek;
İnsanları işsizlik, hamilelik, hastalık, kronik hastalık veya sakatlık ve yaşlılık ile ilgili gelir kaybı ve maliyetlerden korumak;
- Bireylerin, grupların ve toplulukların üretken kapasitelerini arttırmak ve
- Kadınlar tarafından haksız yere taşınan, özenle ilgili çalışmalar dâhil, toplumun büyümesi ve çoğalması yükünü azaltmaktır.

Ülkeler eşitsizliğin farklı boyutlarını ele almak için bir dizi yeniden dağıtım politikası benimseyebilirler. Bunlar şunları içermektedir (UNRISD, 2010):

- Yoksulların (cinsiyet, etnik köken ve diğer ilgili özelliklerle farklılaştırılmış) arazi gibi üretken varlıklara daha fazla erişim sağlamalarını sağlamak;
- Ev içi çalışmaların sıkıntılarını azaltmak için sosyal altyapıya yatırım yapmak;
- Dezavantajlı gruplar için tüm vatandaşları ulusal kalkınma ve refah sağlanmasına dâhil eden bir çerçeve içinde olumlu eylem politikaları izlemek;
- Kırsal altyapıya yatırımları teşvik ettirerek krediye erişimi arttırmak ve kamu işleri programları oluşturmak,
- Vergi idaresini iyileştiren, vergi kaçakçılığını önleyen mali reformların sürdürülmesi,

- Düşük gelirli ülkelerin ihtiyaçlarına cevap veren istikrarlı bir küresel ekonomik ortam yaratmaktır.

1.2.7. Sosyal Yardımlara İlişkin Hukuki Düzenlemeler

Sosyal yardımlarla ilgili ilk hukuksal yönde çalışma İngiltere’de 17. yy itibariyle başlamış, yoksulluk yasaları yürürlüğe koyularak sosyal yardım sistemi oluşturulmuştur. Tarihin ilk çağlarında sosyal yardımlar; aile, akrabalık ilişkileri etrafında şekillenmiş, dini ihtiyaca dayalı gelişmiştir (Zengin, Şahin ve Özcan, 2012, s.134). 1388 yılında ilk Yoksulluk Yasası İngiltere’de çıkarılmıştır. Bu yasada toplumu etkileyen veba salgını sonrasında yaşanması muhtemel olan işgücü kıtlığının engellenmesi amaçlanmıştır. 1601 yılında Kraliçe Elizabeth tarafından uygulamaya sokulan Yoksulluk Yasası ise doğrudan yaşlı ve hasta yoksullara yardım götürmeyi amaçlamıştır. Bu yasanın temelinde, yoksulluğun yaygınlaşmasından ve bireylerin ekonomik seviyesinin yükseltilmesinde devletin sorumlu olduğu fikri vardır. Ayrıca bu ilk yasal düzenlemeler yerel yönetimlere de belli sorumluluklar yüklemiştir (Aksanyar, 2015). Özellikle de dünyada ABD’nin ilk sıralarda yer aldığı görülürken, birçok ülkede sosyal yardım uygulamalarına yönelik izlenen politikaların daha sıkı şartlara bağlanmış olduğu görülmektedir (Coşkun, Güneş ve Ortakaya, 2011).

1601 yılında çıkan Yoksulluk Kanunu sosyal yardımların hukuki içeriğini hak eden-hak etmeyenolarak kategorileştirirken, 1795 yılında Speenhamland Parlamentosu Yasası asgari geçim hakkı tanınması (Rosanvallon, 2004, s.120) ve yardımların sadece hastalık, yaş, engel durumu gibi değiştirilmesi pek mümkün olmayan nedenlerden dolayı değil aynı zamanda çalışan ama geçinemeyen ve göç ederek kırsal alanın dışında yaşam mücadelesi verenlere de verilmeye başlanması açısından önemli bir gelişmedir (Akyüz, 2008,s. 60-61).

1.3. Sosyal Yardım Veren Kurum ve Kuruluşlar

Yoksullara yönelik yapılan sosyal yardım programları, proje destekleri, sağlık yardımları ve diğer faaliyetler, birçok kurum ve kuruluşun katılımıyla dağıtılmaktadır. Bu kurum ve kuruluşlar, farklı alanlarda yaptıkları yardımlarla sosyal yardım sistemine dâhil olmakla beraber çeşitli sosyal hizmetler de sunmaktadırlar. Sosyal yardım sistemine dâhil olan temel kuruluşlar ve faaliyetleri şunlardır:

1.3.1. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve İl Müdürlükleri

2011 yılında sosyal hizmet faaliyeti yürüten ve sosyal yardım hizmeti sunan kurum ve kuruluşların büyük çoğunluğu 633 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile şimdiki adı Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde bir araya getirilmiştir (sosyalyardimlar.aile.gov.tr). Bakanlık bünyesinde Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Şehit Yakınları ve Gaziler Dairesi Başkanlığı, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Özürlü ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü olmak üzere altı birim yer almaktadır (sosyalyardimlar.aile.gov.tr).

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile İl Müdürlüklerine bağlı fon kurulunda görevli başkan ve üyelerinin sıralaması aşağıdaki gibidir:

Tablo 1: Fon Kurulu'nda Görevli Başkan ve Üyelerinin Sıralaması

Fon Kurulu'nun	Temsil Edilen Kuruluşlar	Görevleri
Başkanı		AÇSHB Bakanı
Üyesi	Başbakanlık	Müsteşarı
Üyesi	AÇSHB	Müsteşarı
Üyesi	İçişleri Bakanlığı	Müsteşarı
Üyesi	Sağlık Bakanlığı	Müsteşarı
Üyesi	Maliye Bakanlığı	Müsteşarı
Üyesi	SYGM	Genel Müdürü
Üyesi	VGM	Genel Müdürü

Kaynak: <https://sosyalyardimlar.aile.gov.tr/sosyal-yardimlar-genel-mudurlugu/sosyal-yardimlasma-ve-dayanismayi-tesvik-fonu-kurulu>

1.3.2. Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü ile Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları

1.3.2.1. Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü

Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, 1 Aralık 2004'te onaylanan ve yürürlüğe girmesi 9 Aralık 2004' te Resmî Gazetede yayımlanmasıyla gerçekleşen, 5263 sayılı ‘‘SYGM Görevleri ve Teşkilat Yapısı Hakkındaki Kanun’’ ile birlikte; fon yönetiminin kurumsal yapıya kavuşturulması amacıyla Fon’un Genel Sekreterliği Başbakanlığa bağlanarak Genel Müdürlük olarak yapılandırılmıştır. Fon yönetiminin 2004 yılından itibaren Genel Müdürlük adı altında teşkilatlandırılması ile mevcut yardımların sosyal ve ekonomik yoksunluk çeken kişilere ya da ailelere ulaştırılması için daha etkili ve hızlı çalışılması amaçlanmaktadır (sosyalyardimlar. aile.gov.tr).

Türkiye’de yoksulluk alanında faaliyet gösteren kurumlar arasında en önemlisi olarak görev yapan Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü’nün temel amacı; adilane gelir dağılımı oluşturulmasına katkı sağlamak, yoksullukla mücadele etmek için ayrılan kaynakların daha etkin kullanılmasına yönelik çalışmalar yapmak, en temel giderlerini dahi karşılayamayacak durumdaki bireylere sosyal yardımlar yaparak destek olmak, üretimi ve istihdamı artırıcı projeleri devamlı kılarak bireylerin sosyal hayata katılmalarını sağlamak, sosyal yardımların daha organize dağıtılması için ilgili kamu kuruluşları, STK’lar ve gönüllü vatandaşlar ile koordine bir biçimde faaliyet göstermek ve bu yönde sosyal yardımlarla ilgili politikalarını ilerletmek şeklindedir (SYGM, 2011,s.23).

1.3.2.2. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları

Türkiye’de yoksullukla mücadele kapsamında yerelde en geniş hizmetleri uygulayan, fakru zaruret içindeki kimselere yönelik planlanan sosyal yardım sisteminin uygulanmasından sorumlu kurumların başında 3294 sayılı kanun kapsamında 1986 yılında tüm il, ilçelerde kurulan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları yer almaktadır. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları, Türkiye’de sosyal devlet anlayışını politika olarak izlemesi nedeniyle gereği gelir dağılımındaki eşitsizliklerin giderilmesi, ihtiyaç sahibi kişilerin desteklenmesi ve sosyal politikaların üretilerek toplum dayanışmasının güçlendirilmesi bakımından önemlidir (Hacımahmutoğlu,

2009, s.22).

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonunun gelirleri (SYDTK, 1986);

- Kurumların ve gelirler verilerinin toplamından %2,8'lik kısmı.
- Kurulmuş veya kurulacak fonlardan Bakanlar Kurulu'nun uygun gördüğü %10'a kadar olan miktarlar.
- Radyo ve Televizyon Üst Kurulu gelirlerinin %15'i.
- Trafik cezalarının para olarak kesilmiş kısmının %50'si.
- Yapılan bağış, yardımlar ve bütçeye koyulacak diğer ödeneklerden oluşmaktadır.

Sosyal Yardımlaşmayı ve Dayanışmayı Teşvik Kanununun amacı “*fakru zaruret içinde ve muhtaç durumda bulunan vatandaşlar ile gerektiğinde her ne suretle olursa olsun Türkiye'ye kabul edilmiş veya gelmiş olan kişilere yardım etmek, sosyal adaleti pekiştirici tedbirler alarak gelir dağılımının adilane bir şekilde tevzi edilmesini sağlamak, sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik etmektir*” (SYDTK, 1986).

Mutlak yoksulluk içerisinde temel ihtiyaçlarını karşılamaktan yoksun, sosyal güvenlik ağı kapsamında çalışmayan, düzenli geliri olmayan vatandaşlar ile belirli dönemdeki ihtiyaçlarını karşılanarak muhtaçlıktan kurtulabilecek ve kendi hayatını idame ettirebilecek olan kişilere Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarınca Kanun kapsamında sosyal yardım yapılır (SYDTK, 1986).

Düzenli Yardım Türleri (GSS Prim Desteği Hariç)	Sürekli Yardım Türleri
Şartlı Eğitim Yardımı	Gıda Yardımları
Şartlı Sağlık Yardımı	Yakacak Yardımları
Şartlı Gebelik Yardımı	Barınma Yardımları
Muhtaç Asker Ailesi Yardımları	Eğitim Yardımları
Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Yapılan Yardımlar	Sağlık Yardımları
Engelli Aylığı	Engelli İhtiyaç Yardımı
Engelli Yakını Aylığı	Özel Amaçlı Yardımlar
Yaşlı Aylığı	Diğer Aile Yardımları
Muhtaç Asker Çocuğu Yardımı	Tek Seferlik Yardımlar
Öksüz Yetim Yardımı	Yabancı Yardımları
Yabancılar Yönelik Sosyal Uyum Yardımı	

Şekil 4: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu ile Uygulanan Sosyal Yardım Programları

Kaynak: <https://sosyalyardimlar.aile.gov.tr/sosyal-yardimlar-genel-mudurlugu>

1.3.2.3. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Müttevelli Heyetleri

Sosyal yardımların dağıtılmasında vakıfların kullanılmasının amacı vakıf başkanlarının mülki idare amiri olması sebebiyle sosyal yardım ve proje desteklerinin verilmesinde diğer kamu kurumu ve kuruluşların desteğinin alınması ve ilde birliğin sağlanmasıdır. Sahadaki uygulamada vakıf başkanının Vali/Kaymakam olması, Sosyal Yardımlaşma Dayanışma Vakıfları aracılığı ile ihtiyaç sahibi bir aileye gidildiğinde ailenin ihtiyaç durumu göz önüne alınarak gerekli yerleri; sağlık birimi, emniyet birimi, eğitim birimleri ve belediyeler gibi kurumları harekete geçirebilmektedir (SYGM, 2011, s.13).

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının karar organı Müttevelli Heyeti üyelerden meydana gelmektedir. Müttevelli Heyetleri, Vali veya Kaymakamın başkanlığında, illerde Belediye Başkanı, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürü, İl Sağlık Müdürü, İl Müftüsü, İl Millî Eğitim Müdürü, İl Tarım ve Orman Müdürü, Defterdar; ilçelerde Belediye Başkanı, Mal Müdürü, İlçe Millî Eğitim Müdürü, İlçe Sağlık Müdürü, İlçe Tarım ve Orman Müdürü ve İlçe Müftüsünden oluşur. Vakıf Müttevelli Heyetinde muhtarlar, hayırsever vatandaşlar ve STK yöneticileri bulunmaktadır. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları kararları müttevelli heyet tarafından alınmakta olup, yardım yapılacak kişiler, yardımların kategorisi ilene kadar olacağı Müttevelli Heyeti takdiri bile belirlenmektedir (SYGM, 2012, s.10).

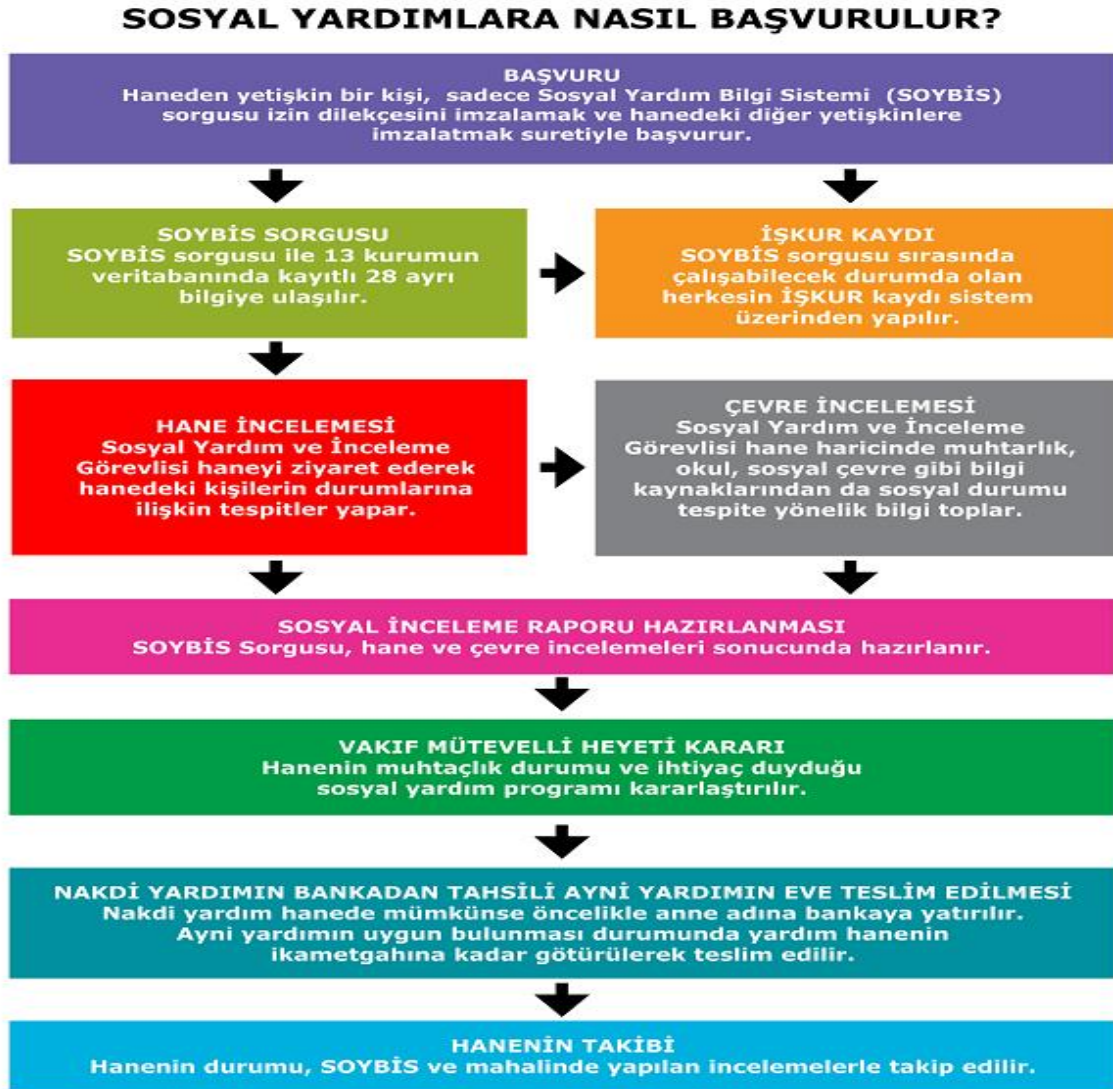
Tablo 2: Vakıf Müttevelli Heyeti Doğal Üyeler

İllerde	İlçelerde
Vali	Kaymakam
Belediye Başkanı	Belediye Başkanı
Defterdar	Mal Müdürü
İl Millî Eğitim Müdürü	İlçe Millî Eğitim Müdürü
İl Sağlık Müdürü	İlçe Sağlık Müdürü
İl Tarım ve Orman Müdürü	İlçe Tarım ve Orman Müdürü
İl Müftüsü	İlçe Müftüsü
Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Müdürü	

Kaynak: <http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/sosyal-yardimlasma-ve-dayanisma-vakiflari/sydvlerin-yapisi>

Vakıf Müttevelli Heyeti' nin görev ve yetkileri;

- Kendi bölgeleri ve çalışma alanları içerisindeki ihtiyaç sahibi/muhtaç bireylerin tespit edilmesi,
- Tespit edilen yoksul bireylerin her türlü ihtiyacının giderilmesi, özellikle sağlık hizmetlerinin karşılanması için diğer kuruluşlarla işbirliği yapmak, sağlık hizmetlerindeki giderlerinin temini için sağlıkla ilgili kuruluşlarla çalışmak, hastaların tedavi masraflarını karşılamak,
- Gelir getirici projeleri değerlendirmek, herhangi bir yardım karşılığı üretime geçebilecek durumdaki bireylerin, örneğin çiftçilerin başvurularını incelemek, gerekiyorsa yardım yaparak desteklemek, toplum kalkınmasını sağlayacak yardımların takibini yapmak,
- Bütçe, gelir-gider takibi yapmak, çalışma raporları ve programlar hazırlamak,
- Usul ve esaslara uygun şekilde, vakıfların dağıttığı yardımların miktarını takip etmek,
- Yürütülen işlerde, vakfın hedefine ulaşabileceği şekilde kararlar almak,
- Vakfa bağış ve yardım yapılmasını teşvik edici çalışmalar yapmak, vakıf gelirlerinin artması için gayrimenkul satın almak, tesisler kurarak bunları işletmek,
- Vakıflarda çalışan personel eksikliğini tespit etmek, ihtiyaç varsa gidermek ve çalışanların alması gereken ücretin miktarını belirlemektir (Bozkuş, 2009, s.88).

Şekil 5: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Sosyal Yardımlara Başvuru Süreci

Kaynak: <https://sosyalyardimlar.aile.gov.tr/sosyal-yardimlar-genel-mudurlugu>

1.3.3. Belediyeler

Sosyal yardım sürecinde son yıllarda rolleri artan bir diğer aracı kurum ise belediyelerdir. Belediyeler kendi içinde oluşturdukları sosyal yardım birimleri ile belli kriterler ile sosyal yardıma muhtaç kişilere yardım etmektedir. Genellikle muhtarlıktan alınacak bir muhtaçlık belgesi ile başvurular alınmakta ve sosyal incelemeler sonucunda belediyeler tarafından yardımlar yapılmaktadır (İpek, 2015).

Öte yandan belediyeler, gıda, kırtasiye, ilaç, yemek, eşya ve giyimden, maaşına haciz gelmiş çalışan ve işletme sahibi olup da iflas edenlere kadar çok geniş bir yelpazede yardıma muhtaç kişilere yardım etmektedir. Ancak belediyelerin yaşadığı en önemli problemlerden biri yoksul kişilerin belirlenmesi sorunudur (İpek, 2015).

1.3.4. Vakıflar Genel Müdürlüğü

Başbakanlığı bünyesinde çalışmalarını yürüten Vakıflar Genel Müdürlüğü, sosyal yardım veren kurumların yönetiminde rol oynadığı gibi öğrencilerin yurtları, eğitim masrafları, dezavantajlı konumdaki muhtaç, engelli, yaşlı vatandaşlara sosyal yardım hizmeti vermekten sorumludur (VGM, 2012)

1.3.5. Sivil Toplum Kuruluşları

Sivil toplum kuruluşları, sosyal yardım sürecinde resmî kurumlarla iş birliği içinde olabilmektedirler. Sivil toplum kuruluşlarının büyük bir kısmı dini kuruluşlardan oluşmaktadır. Ancak, dini kapsamlı olmayan gönüllü kuruluşların dahi insan hakkı olarak sosyal yardım fikrinden ziyade daha çok sadaka mantığı ile hareket ettiği görülmektedir (İpek, 2015).

1.4. Dünya’da ve Türkiye’de Yoksulluk

Uluslararası alanyazın, yoksulluğun azaltılmasına 20 yıldan daha fazla süredir odaklanmaktadır. OECD Kalkınma Yardım Komitesi tarafından önerilen uluslararası hedef, aşırı yoksulluk içinde yaşayan insanların oranını 2015 yılına kadar yarı yarıya düşürmek olarak kabul edildi. Ancak, bu hedefin ne anlama gelebileceği tam anlamıyla, “yoksulluk” teriminin kullanıldığı şaşırtıcı belirsizlik ve yoksulluğu izlemek için önerilen birçok farklı gösterge tarafından gizlenmiştir (Maxwell, 1999).

Yoksulluk, tüm kültürlerde ve tarih boyunca zengin bir kelime hazinesi ile kutsanmıştır. Analitik bir perspektiften bakıldığında, yoksulluk hakkında düşünmek, en azından Ortaçağ İngiltere'deki fakir yasaların kodlanmasına, öncül ampirik çalışmalara, yüzyılın başında, Londra'daki Booth ve York'taki Rowntree'ye kadar izlenebilir. Rowntree'nin 1901'de yayınlanan çalışması, beslenme ve diğer gereksinimlerin tahminlerine dayanarak, bireysel aileler için bir yoksulluk standardı geliştiren ilk kişi olmuştur. Özellikle Townsend, yoksulluğun yeniden tanımlanmasına yardımcı olmuştur. Böylece,

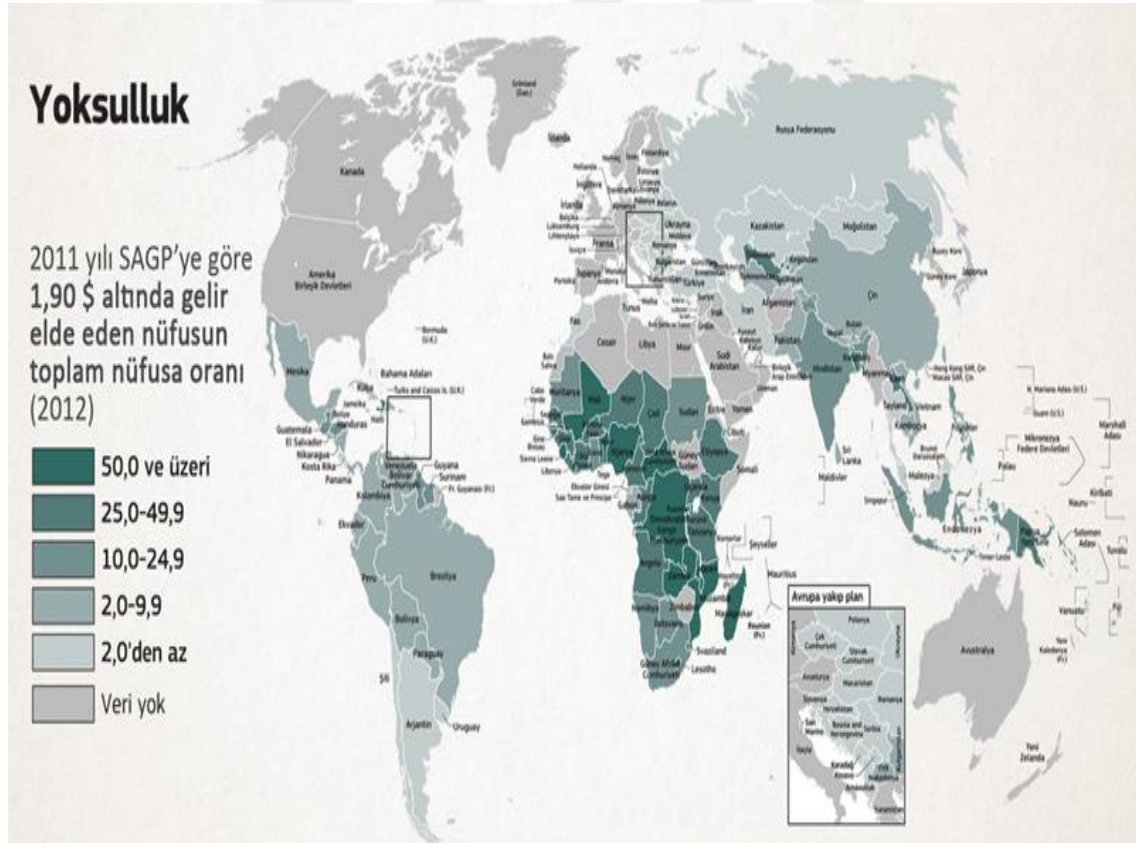
ILO'nun 1970'lerin ortalarındaki öncü çalışmaları sonrasında, yoksulluk sadece haneye yeterli gelirin girmemesi değil, eğitim, gıda, barınma, sağlık gibi diğer hizmetlere de ulaşma eksikliği olarak tanımlanmıştır (Maxwell, 1999).

Avrupa 2020 stratejisi, AB'nin mevcut on yıllık büyüme ve istihdam gündemidir. AB ekonomisini güçlendirmenin ve yapısını gelecek on yılın zorluklarına hazırlamanın bir yolu olarak akıllı, sürdürülebilir ve kapsayıcı büyümeyi vurgular. Yoksulluğun azaltılması, Avrupa 2020 stratejisinin önemli bir politika bileşenidir. AB, bir yoksulluk hedefi belirleyerek, sosyal kaygıları ekonomik hedeflerle eşit bir zemine oturtmuştur. Ancak Avrupa 2020 stratejisi, yoksulluk veya sosyal dışlanma riski altındaki insan sayısını azaltmak, hedefine ulaşmak, istihdam ve eğitim için daha iyi fırsatlar sağlamak gibi diğer öncelikleri de başarıyla uygulamak için kullanılmalıdır (Eurostat, 2019).

2017'de 113,0 milyon kişi veya AB nüfusunun% 22,4'ü yoksulluk veya sosyal dışlanma riski altındaydı. Bu, kabaca AB'deki beş kişiden birinin 3 yoksulluk biçiminden en az birini yaşaması anlamına gelmektedir: parasal yoksulluk, ağır maddi yoksunluk veya hane halklarının çok düşük iş yoğunluğu. AB'de son on yıl içinde yoksulluk veya sosyal dışlanma riski iki dönüm noktası ile işaretlenmiştir: 2009 yılında, ekonomik krizin gecikmiş sosyal etkileri nedeniyle risk altındaki kişi sayısı artmaya başlamıştır. 2017 yılına kadar, risk altındaki kişi sayısı, Avrupa 2020 hedefi için referans yılı olan 2008 seviyelerinin altına düşmüştür. Yoksulluk ve sosyal dışlanma insanların yaşamlara zarar verir, sağlığını etkileyip eğitim sonuçlarını azaltarak tam potansiyellerine ulaşma fırsatlarını sınırlar. Bu da başarılı bir yaşam sürme becerilerini azaltır ve yoksulluk riskini daha da artırır. Etkili eğitim, sağlık, sosyal, vergi-yarar ve istihdam sistemleri olmadan, yoksulluk riski bir nesilden diğerine geçer. Bu, yoksulluğun devam etmesine neden olarak, uzun vadeli ekonomik üretkenlik kaybına yol açabilecek daha fazla eşitsizlik yaratmaktadır. Bu aşağıya doğru spirali önlemek için, Avrupa Komisyonu 'kapsayıcı büyümeyi' Avrupa 2020 stratejisinin önceliklerinden üç öncelikten biri haline getirmiştir. 2020 yılına kadar en az 20 milyon insanı yoksulluk veya sosyal dışlanma riskinden çıkarmak için bir hedef belirlemiştir. Avrupa 2020 yoksulluk hedefine ulaşmak için, yoksulluk veya sosyal dışlanma riski yüksek olan gruplara özellikle odaklanılması gerekecektir. Sosyal Yatırım Paketi ile Avrupa Komisyonu, çeşitli savunmasız hedef gruplarına ulaşmayı amaçlayan entegre bir politika çerçevesi ortaya

koymuştur. Çocuklara yatırım konusunda özel bir öneri: dezavantaj döngüsünü kırmak. Ayrıca, 2014-2020 yılları arasında Avrupa Sosyal Fonu'nun en az% 20'si yoksulluk ve sosyal dışlanma ile mücadele tedbirlerine ayrılmıştır. Komisyonun "2030'a kadar Sürdürülebilir Avrupa'ya Doğru" adlı düşünce belgesi, sürdürülebilirliğe geçişin sosyal açıdan adil ve kapsayıcı olması gerektiğini, bunun da etkili ve entegre sosyal koruma sistemlerine yatırım yapılmasını gerektirdiğini belirtmektedir. AB, bir yoksulluk hedefi belirleyerek, sosyal kaygıları ekonomik hedeflerle eşit bir zemine oturtmuştur. Bununla birlikte, yoksulluk veya sosyal dışlanma riski altında olan insan sayısını azaltmak ve Avrupa 2020 strateji hedefine ulaşmak için, stratejinin istihdam ile eğitim için daha iyi fırsatlar sağlamak gibi diğer öncelikleri başarıyla uygulanmalıdır (Eurostat, 2019).

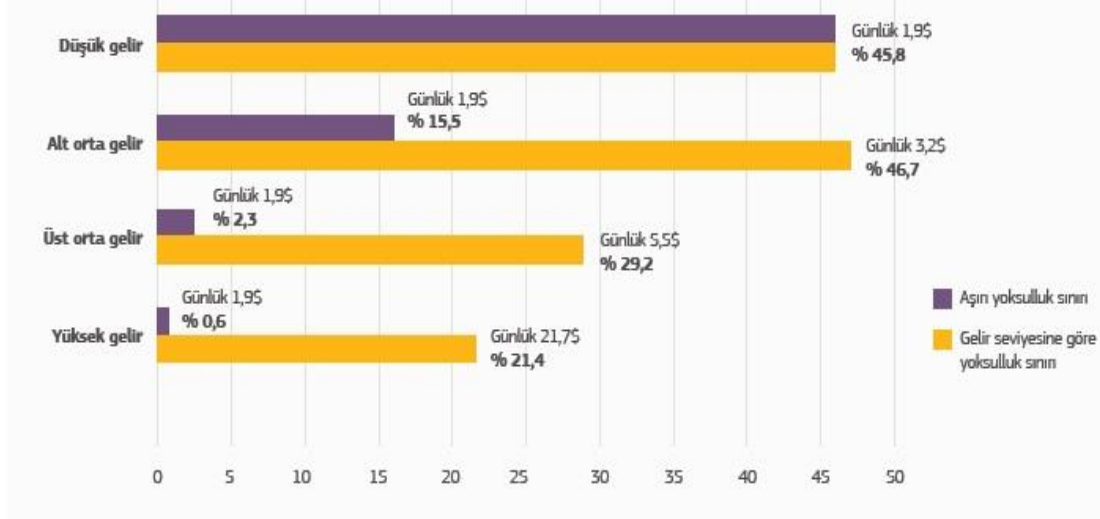
Şekil 6'ya en yüksek yoksulluk oranı ülkeler açısından bakıldığında; Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Mozambik, Malavi, Burundi gibi Sahra-altı Afrika ülkelerinde en yüksek yoksulluk olduğu görülmektedir.

Şekil 6: Günde 1,9 Dolar Altında Yaşayan İnsanların Toplam Nüfusa Oranı

Kaynak: Küresel Adaletsizlik Dünya Yoksulluk ve Eşitsizlik Raporu, 2018.

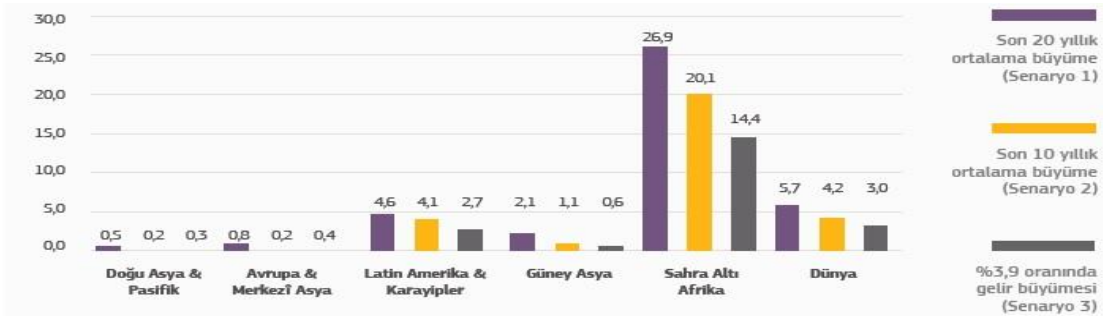
Yukarıdaki şekilde görüldüğü üzere 1,9dolar altında hayatına devam eden bireylerindünya nüfusuna oranı %15,5 ve 3,2 dolar altında hayatına devam edenlerin oranı %46,7 düzeyindedir.

Şekil 7: Dünya Bankası Yoksulluk Sınırları

Kaynak: Küresel Adaletsizlik Dünya Yoksulluk ve Eşitsizlik Raporu, 2018.

Ülkelerin gelişmişlik düzeylerini inceleyen bir çalışmada, bireylerin gelirleri son 20 yıldaki gibi artarsa yoksulluk oranları 2030 yılında dünya genelinde %5,7'ye, şayet son 10 yıldaki gibi artarsa yoksulluk oranları %4,2'ye belki de %3'e gerileyeceği ön görülmektedir. Yoksulluk oranları bakımından günümüzde önem arz eden Asya-Pasifik ve Güney Asya oranlarının genel ortalamanın altında kalacağı düşünülmektedir (Küresel Adaletsizlik Dünya Yoksulluk ve Eşitsizlik Raporu, 2018).

Şekil 8: 2030 Yılı Tahmini Yoksulluk Oranları

Kaynak: Küresel Adaletsizlik Dünya Yoksulluk ve Eşitsizlik Raporu, 2018.

Yıllar ile bölgelere göre insani gelişmişlik endeksine ait verilerin yer aldığı Şekil 9’da gelişmişlik endeksinin 1990 yılından beri her bölgede arttığı ortaya çıkmıştır.

Bölge	1990	2000	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Doğu Asya & Pasifik	0,516	0,593	0,686	0,693	0,702	0,707	0,710	0,720
Avrupa & Merkezî Asya	0,651	0,665	0,731	0,739	0,743	0,746	0,748	0,756
Latin Amerika & Karayipler	0,625	0,684	0,734	0,738	0,743	0,745	0,748	0,751
Ortadoğu & Kuzey Afrika	0,553	0,613	0,676	0,679	0,684	0,686	0,686	0,687
Güney Asya	0,437	0,503	0,586	0,596	0,599	0,603	0,607	0,621
Sahra Altı Afrika	0,400	0,422	0,499	0,505	0,510	0,514	0,518	0,523
Dünya	0,597	0,641	0,697	0,703	0,707	0,709	0,711	0,717

Şekil 9: Bölgelere Göre İnsani Gelişmişlik Endeksi

Kaynak: Küresel Adaletsizlik Dünya Yoksulluk ve Eşitsizlik Raporu, 2018.

Türkiye’de sosyal yardım sistemi istenilen düzeyde hala oturmuş bir yapıya sahip değildir. 2002 yılına kadar genellikle toplumdaki gönüllü kuruluşlar tarafından çalışmalar yürütülmüştür (Metin, 2010). Küreselleşme ile birlikte yoksulluğun artması, sosyal yardım uygulamalarını artmasını sağlayarak, yeşil kart uygulaması, yetim çocuklara yapılan yardımlar gibi benzeri uygulamaların uygulanmaya başlamasına sebep olmuş olup, bu uygulamaların belediyeler, sivil toplum kuruluşları gibi benzeri kuruluşlarla yapılmasına dolayısıyla kurumların sosyal yardım faaliyetlerinde rol oynamalarına sebep olmuştur (Kaya, 2009).

2002 sonrasında sosyal yardımlara ayrılan payın artmasının yanı sıra, nitelik açısından ise daha yüksek yüzeye ulaşmıştır. 2011 yılında “Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı”nın kurulmasıyla, sosyal yardımlar bir düzen içerisine girerek, tek çatı altında bakanlık koordinesine girmiştir. Bu düzenin çalışmaları Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü bünyesinde 2009 yılında başlamış, 2011 yılında faaliyete geçilmiştir. 2012 yılında “Genel Sağlık Sigortası Yasası” uygulamaya koyulmuş ve yeşilkart hizmeti sona ermiştir (SETA, 2015). Görüldüğü üzere Türkiye, sosyal yardımları geliştirme sürecinde ilerlemeye devam etmektedir (SETA, 2015).

2004'ten 2016'ya kadar, Türkiye'de yoksulluk oranı, 2011 PPP'de kişi başına günlük 5.50 dolar olan üst gelirli ülke yoksulluk sınırı ile ölçülen yüzde 27.3'ten yüzde 9.9'a düşmüştür. 2008-2009 yıllarındaki keskin ekonomik gerilemeye rağmen, kazanç ve istihdamdaki büyüme, bu dönemde yoksulluğun azaltılmasında ana etkenler olmuştur. Buna karşın, işsizlik 2018'den bu yana yükselişe geçerek, enflasyon oranı Ocak 2019'da yüzde 20,3'e yükselirken, yıllık gıda enflasyonu yüzde 30,9'a yükseldi. Yoksul insanlar, yüksek gıda enflasyonundan orantısız bir şekilde etkilenmektedir, çünkü gelirlerinin daha büyük bir kısmını gıdaya harcamak durumundadırlar. Buna karşılık, hükümet Ocak 2019'da asgari ücreti yüzde 26 artırarak düşük gelirli haneleri korumak için istihdam destek programları açıkladı. Belirsizlik bağlamında, Dünya Bankası, 2020-2021'de ılımlı bir toparlanma ile 2019'da yüzde 1'lik bir ekonomik büyüme öngörülmektedir (worldbank.org).

Yoksulluğun 2018-2020 yılları arasında yüzde 9 civarında durması beklenirken, yoksulların sayısının artması beklenmektedir. Türkiye'de son on yılda eşitsizlik giderek artmaktadır. Gini endeksi 2003 yılında 42.2'den 2008'de ekonomik krizden önce 39.0'a düşmesine rağmen, 2016'da 41.9'a yükselmiştir. Krizden sonra, dağıtımın altındaki işgücü piyasası getirileri, dağıtımın zirvesine kıyasla daha az çabuk iyileşmiştir. En düşük yüzde 40 olan kişi başına düşen ortalama tüketim artışı, 2011 ve 2016 yılları arasında ortalama yüzde 60'tan daha az artmıştır. Aynı dönemde paylaşılan refah primi olumsuz, yüzde -0,94 olmuştur (worldbank.org).

1.5. Yoksulluk ve Sosyal Hizmet

Son yıllarda yoksulluk ve sosyal hizmet konusunda dönüşümler yaşanmaktadır. Sosyal politikadaki yeni yaklaşımlar küreselleşmenin etkileri ile Türkiye'yi de etkileyerek ülkemizde de sosyal politika yaklaşımları başlamış olup, halen devam ettiği görülmektedir (Şahin ve Özel, 2011). Ülkemizde sosyal hizmetler, 1960'lı yıllardan sonra gelişmeye başlamış ve 1980'li yıllarda Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü'nün kurulmasıyla kurumsallaşma başlamıştır (Şahin ve Özel, 2011).

Sosyal politikaların temel amacı, toplumdaki herkesin çatışmalardan uzak, uyum içinde yaşamasını sağlamaktır. Dolayısıyla hedef, sosyal adalet, sosyal gelişme, sosyal denge, sosyal entegrasyon ve sosyal barışı sağlamaktır (Güven, 2009):

- Sosyal adalet sayesinde toplumdaki herkes eşit risk karşısında eşit haklara sahip olacaktır. Bu şekilde, ekonomik şansın neden olduğu eşitsizlikler ve farklılıklar ortadan kalkar. Herkesin gelir, vergi, ücret, eğitim ve sosyal güvenlik konularında adil fırsatlara sahip olmasını sağlayan tüm politikalar, sosyal adaletin gelişimine katkıda bulunur.
- Toplumdaki herkes uyum ve dengede yaşıyorsa, sosyal dengenin sağlanmasının mümkün olur. Bu nedenle, sosyal farklılıkların azaltılması gerekmektedir. Özellikle farklı bölgelerde yaşayan bireylerin fırsatlarla ilgili farklılıkları ve eşitsizlikleri bu dengenin bozulmasına ve uyumun bozulmasına neden olmaktadır. Kalkınma politikasıyla ilgili farklılıkları ortadan kaldırmak ve herkesin aynı sosyal hizmetlerden faydalanmasını sağlamak sosyal politika pratisyenlerinin temel hedeflerinden biridir.
- Sosyal yapı içindeki dengenin bozulmasına yol açan faktörlerin ortadan kaldırılmasına yönelik politikalarla sosyal barış sağlanır. Özellikle kapitalist sistemde, serbest piyasanın yarattığı toplumsal farklılıklar toplumdaki dayanışmayı engelleyebilir. Uyum ve uzlaşmanın egemen olduğu bir toplumun yaratılması için, toplum psikolojisi üzerindeki olumsuz etkileri ortadan kaldırmak için politikalar uygulanmalıdır.
- Sosyal bütünleşme, toplumdaki birliği ve dayanışmayı olumsuz yönde etkileyen politik ve ekonomik faktörlerin en aza indirilmesi anlamına gelir. Eğitim, kültür ve ahlaki değerler bu anlamda sosyal çözümü etkileyen konulardır.
- Sosyal demokrasinin amacına ulaşması bireylerin temel hak ve özgürlüklerini demokratik düzen çerçevesinde yasalar ile korumak mümkündür. Bireylerin çalışma ve katılma haklarını korumak için demokrasinin amacına ulaşılmalıdır (Güven, 2009).

Sosyal politika, sosyal refahın yanı sıra ekonomik büyümeye de katkıda bulunabilir. Çok geniş kapsamlı yapısal değişim yaşayan ve yoksulluğu hızla azaltan ülkelerin büyüme stratejilerinin ayrılmaz bir parçasıdır. Sanayileşmiş ülkelerin haricinde

gelişmekte olan ülkeler de nüfuslarının önemli bir kısmını kapsayan, oldukça düşük gelir seviyelerinde bir dizi refah politikası benimsemiştir. Belirli politikaların belirli gelir seviyelerinde benimsemenin yapısal olarak imkânsız veya erken olabileceğini belirten sosyal politika ve kalkınmanın geleneksel “aşamaları” görüşü benimsenmiştir (UNRISD, 2010). Bu görüşü desteklemek için kullanılan ampirik kanıtlar, sosyal harcamaların ekonomik gelişme düzeyleriyle ilişkili olduğu ve zengin ülkelerde güvence altına alınan haklar dizisinin sivil haklar ve ardından sosyal haklar modelini takip ettiği gerçeğini içermektedir. Buna karşılık, rapor, yapısal kısıtlamalar olsa da, yoksulluğu ortadan kaldırmak isteyen sosyal ve ekonomik politikaların önkoşullarının bulunmadığını savunuyor. Ayrıca, sosyal politikanın çeşitli yönlerini ortaya koyarken kaçınılmaz olarak ülkelerin geçmesi gereken gelişme aşamaları da yoktur (UNRISD, 2010).

Başarılı ülkelerin deneyimi, sosyal politikanın dönüştürücü rolü hakkında çok önemli bir ders sunuyor. Sosyal politikanın dönüştürücü olması, yalnızca yoksullar için bir güvenlik ağı sağlamadaki kalıcı rolle sınırlı olmamalıdır. Aksine, maksimum etkiyi sağlamak için bilinçli bir şekilde koordine edilen, dağıtım, koruma, üretim ve üreme gibi daha geniş ekonomik, sosyal ve politik hedefleri ele alması gerekir. Olmazsa, bir amacın peşinden koşmak ve diğerlerini ihmal etmek seçilen hedefin faydalarının tam olarak gerçekleştirilmesi mümkün olmayabilir. Örneğin, ülkeler yeniden dağıtımı sürdürür ve sosyal politikanın üretken tarafını ihmal ederse, ekonomilerini krize sokabilirler (UNRISD, 2010).

Enflasyonun etkisi fakirlerin durumunu daha da kötüleştirmektedir. Benzer şekilde, eğer sosyal politika çok üretim odaklı yapılırsa, nüfusun dezavantajlı veya dışlanmış kesimleri işgücü piyasasından olumsuz etkilenebilir. Siyasi arenada çıkarların egemenliği ve bu çıkarların etkili politikalara nasıl çevrildiği, yoksulluğu azaltma yolundaki tüm başarılı girişimleri desteklemektedir. Bu nedenle, yoksulluk ve eşitsizlikteki değişiklikleri meydana getirmeye çalışan stratejiler, ilişkileri değiştirmeye ve iktidarın kullanılmasına olan ihtiyacı dikkate almalıdır (Aravacık, 2018).

Son olarak, kurumlarla politikaların birbiriyle bağlantılı olma yollarını anlama önemini vurgulamaktadır. Yoksulluk ve eşitsizlikle mücadele, yapısal değişim süreçlerini, makroekonomik politikaları, tamamlayıcı ve sinerjik olan sosyal politikaları

gerektirmektedir. Bu tür bağlantıların bilinçli bir şekilde tasarlanması gerektirmektedir. Bununla birlikte, politika tutarlılığını sağlamak, teknolojik bir uygulamadan çok daha fazlasıdır (UNRISD, 2010).

Yoksulluk ve eşitsizlikteki değişiklikleri meydana getirmek için ayrıcalık dengelerini değiştirmenin yollarını düşünün. Aktif vatandaşlık veya grup aktivizmi, bu kaymaların oluşmasında ve hükümetlerin sosyal ihtiyaçlara cevap vermesini sağlamada önemlidir. Demokrasileri yeniden dağıtım çıktıları vermeye iten itici güçler karmaşıktır. Her ne kadar demokrasi kalkınmanın temel bir değeri olarak benimsemiş olsa da, demokrasilerin büyümeyi teşvik etmesini ve yoksulluğu azaltmasını sağlayan politika ve kurumlar hakkında çok az bilgi vardır. 1990'lı yıllarda gelişmekte olan dünyanın çoğunu süpüren ve güçlü bağışçı desteğinden yararlanan güçlü demokratikleşme dalgası, eşzamanlı olarak, teknokratik politika yapma tarzlarının kucaklanmasıyla gerçekleşmiştir (UNRISD, 2010).

Yoksulluğu azaltma programları da bu uygulamalardan biridir. Yoksulluğu azaltarak, çocuk refahındaki eşitsizlikler de azaltılacaktı. Aile gelirini arttırmaya ve maddi yoksunluğu azaltmaya yardımcı olmak için hâlihazırdavardır olan bir dizi program vardır (McCartan ve ark. 2018):

Nakit Transferleri

Bir dizi program yoksulluk sınırının altında yaşayan ailelerin gelirlerini en üst düzeye çıkarmasına odaklanmıştır. Bunlar arasında vergi transferleri, vergi kredileri, konut yardımı, yiyecek kuponları ve gelir desteği bulunmaktadır. Paranın çocukların gelişim sonuçlarını etkilediğine dair uluslararası kanıtlar bulunmaktadır. Cooper ve Stewart'ın (2013) Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) ve AB ülkelerinden yapılan 61 çalışmanın sistematik incelemesi, fazladan hane halkı gelirinin çocuk bilişsel, sosyal ve davranışsal için önemli olumlu etkilere yol açtığına dair büyük kanıtlar bulmuştur. Ayrıca, daha fazla destek veren gelişmiş ev ortamı için kanıtlar vardır:

Yatırım Modeli (aileler çocuklarının gelişmesi gereken şeylere para yatırabilir) ve Aile Stres Modeli (daha fazla gelir aile stresini azaltır, ebeveynliği artırır, toksik strese maruz kalma riskini azaltır). Ailelere ek gelir sağlama, parayı çeşitli harcama

kategorileri arasında daha iyi dağıtmaları ile bütçelerini planlamalarını sağlar ve örneğin alkol veya tütün gibi 'riskli harcamaları' azaltır (Jones ve ark., 2015).

Evrensel Avantajlar

Kanada, İspanya ve Finlandiya da dâhil olmak üzere birçok ülkede bir dizi evrensel temel gelir (UBI) pilotu bulunmakta olup, denemelerin resmi değerlendirmeleri henüz rapor edilmemiş olsa da, UBI'nın insanlara olumlu kapasite sağladığına dair olumlu işaretler vardır. Çocuk ödenekleri ve evrensel yararları yüksek olan ülkeler tüm aileler için güçlü bir temel sağlar (örneğin, İsveç, Fransa, Almanya, İtalya) ve “Bütçelerini çocuklara daha fazla payını ayıran ülkeler, çocuk yoksulluğunun azaltılmasında genellikle daha iyi sonuçlar elde etmektedirler” (Smeeding ve Thévenot 2016, s.72).

Aile desteği

Hükümetin, işgücü piyasasına ebeveyn istihdamına yardımcı olmak için müdahale etmesinin birçok yolu vardır ve ebeveynlerin çalışmasını desteklemeye yönelik politikalar, uzun vadeli aile yardımlarına sahip olabilir ancak gelir desteğinin öneminin yerini almaz. Bununla birlikte, iş eğitimi, çocuk bakımı sübvansiyonları, çalışan aile destek programları ve ebeveyn izni dâhil olmak üzere bu tür yardım planlarının sınırlamaları vardır. İş eğitimi, ebeveynlerin kazancını yükseltmek için uzun zaman alabilir ve yalnızca mütevazı bir etkiye sahip olabilir. Uzatılmış ebeveyn izninin çocuk için faydalı olduğuna dair kanıt yoktur ve çocuk bakımı sübvansiyonları istihdamı destekleyebilir ve iyi kalitede erken eğitim yoluyla çocuğun refahını artırabilse de, çoğu çocuk bakımı sağlayıcısı ortalama kalitededir (Currie, 2016).

Topluluk Temelli Yanıtlar

Topluluk sermayesi oluşturmak ve yerel düzeyde bir ihtiyaca cevap vermek etkili olabilmektedir. 1960'ların ortalarında tanıtılan ABD'deki Başlama Programı, çocukları okula hazırlayarak yoksulluktan kurtarmayı ve sağlık, beslenme ve ebeveynlik desteği sağlamayı amaçlamıştır. Program, 22 milyondan fazla çocuğa hizmet veren ve ebeveynlerin istihdama yardım etmelerine yardımcı olan devletler genelinde geliştirilmiş ve genişletilmiştir ve çok sayıda değerlendirme HeadStart'ı uzun dönemli

eğitim, sağlık ve istihdamın yararına erişkinlikle ilişkilendirmiştir (Abbott-Shim et al. 2003).

Sağlık hizmeti

Amerika Birleşik Devletleri'nde sağlık hizmeti sunumunda önemli değişiklikler yerel düzeyde yapılmıştır. Pediatrik uygulama çerçevelerinin tanıtılması, yoksulluk nedeniyle stres altındaki çocukların tanımlanmasına ve yönlendirilmesine olanak sağlar. Sağlık sistemi içindeki savunuculuk, asgari ücret artışları, vergi kredilerinin artması, ücretli aile izni ve evrensel okul öncesi eğitim gibi yoksulluk bilincinin artırılması ve politika değişikliği için baskı yapılmasıdır (Racine, 2016). İlk yıllar programları, ABD'deki pediatri pratiğine, örneğin, okuma, ev ziyaret programları ve ebeveyn rehberlik programlarına yerleştirilmiştir. Örnek ev ziyaret programları, ebeveyn bilgisini, becerilerini ve motivasyonunu geliştiren, yetişkin eğitimi ve meslek eğitimi ile pratik bağlantılar sağlayan ekonomik kendi kendine yeterlilik geliştirir (Minkovitz ve ark., 2016). Birinci basamak ebeveynlik müdahaleleri çok sayıda çocuğa ulaşma potansiyeline sahiptir (Cates ve ark., 2016). Bu, sağlık ve sosyal bakım sektörlerindeki profesyonellerin politika sınırlarının ötesindeki sosyal adalet ve eşitsizliği nasıl karşılayabileceğinin iyi bir örneğidir (McCartan ve ark., 2018).

Sosyal hizmetler bir dönem Türkiye'de bir kamu kuruluşu niteliğindeki Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmüştür. Ayrıca, Aile Araştırma Kurumu, Özürlüler İdaresi Başkanlığı gibi birçok kurumun da sosyal hizmet olarak uygulamalarının olduğu bilinmektedir (Devlet Denetleme Kurulu Raporu, 2009, s.4-5).

Ülkemizde verilen sosyal yardım hizmetleri ile ilgili eleştiriler ve farklı değerlendirmeler yapılmaktadır. Özellikle de Sosyal Yardımlaşma ve Vakıflarının uygulamalarına ilişkin yapılmaktadır. Bunun yanı sıra sosyal yardımların uygulanma sürecinde nesnel değerlendirme standartlarının oluşturulmuş olmaması, keyfi ve siyasi etkiler en çok gündeme getirilen konular arasındadır.

Ülkemizdeki sosyal yardımlarla ilgili eleştirileri üç başlıkta ele alabiliriz. Birincisi her geçen gün yoksulluğun ve bundan etkilenen birey sayısının artması ile toplumda

yaşanan değişiklikler sebebiyle mevcut düzenin yeterli olmaması ve yeni hizmet modellerine ihtiyacı ortaya çıkarmasıdır. İkincisi, küreselleşmenin etkisi ve yoksullaşma ve küresel aktörlerin etkisidir. Üçüncüsü, AB adaylık sürecinde Türkiye'nin üstelendiği sorumluluklardır. Özellikle de aile ve diğer sosyal yardımlaşma bilinciyle hayırseverliğin artmasının planlanmasıdır. Bu değişim sonucunda ülkemizin sosyal hizmetlerin değerlendirilmesinde bu üç faktörün gözönüne alınması gerekmektedir (Şahin ve Özel, 2011).

Elbette, evrensel desteğe sahip olacak tüm toplumlar ve zamanlar arasında yoksulluktaki herhangi bir kişiyi mükemmel bir şekilde tanımlamamıza olanak sağlayacak ideal bir yoksulluk önlemi hiçbir yerde bir fikir değildir ve böyle bir önlem arayışı çok verimli olmayacaktır. Eksik önlemlerle çalışılmak durumundadır. Burada yoksulluğun ölçülmesinin akademik bir uygulama olmadığını, politika yönlendirmek ve kamuoyunda tartışmaları bildirmek gibi önemli pratik amaçlara hizmet ettiğini unutmamak önemlidir. Bu nedenle, sosyal göstergeler için herhangi bir faydalı yoksulluk önlemi (Atkinson ve diğ., 2002) bunları içerir:

- Bir gösterge, sorunun özünü yakalamalı, net ve kabul edilmiş normatif bir yorum yapmalıdır,
- Bir gösterge sağlam olmalı ve istatistiksel olarak doğrulanmalıdır,
- Bir gösterge politika müdahalelerine cevap vermeli ancak manipülasyona tabi olmamalıdır,
- Bir gösterge, yeterli düzeyde ülkeler arası karşılaştırılabilirlik sağlamalıdır,
- Mevcut veriler üzerine bir gösterge oluşturulmalı, zamanında ve revizyona duyarlı olmalıdır (Marxand ve Van Den Bosch, 2007).

1.6. Güçlendirme Yaklaşımı

1.6.1. Güçler Perspektifinin Teorik Temelleri ve Sayıtları

Güçler perspektifi, bireyleri verilen tepkilere göre sınıflandırırken çevresini sürece katmayan ve yaptıklarından dolayı bireyi hedef alan modellere farklı bir bakış açısı kazandırmıştır (Weick ve ark., 1989). Bu perspektifte bireyin ve çevresinin başarabilecekleri durumlarda değerlendirilerek sadece bireyi suçlamanın önüne geçilir. Meslek elemanının müdahale sürecinde müracaatçının güçlerini keşfederek motive

olmasına, bu sayede kendisinden başlayarak çevresinin güçlerini keşfetmeye başlamasına önem verilir (Ronen ve Therese, 1998, s.87; Stevens, 1998, s.291).

Güçler perspektifi deneysel doğrulardan daha çok insan için kıymetli olan durumları gösteren önermeler üzerine yoğunlaşır. Bunlar;

1. Müracaatçıların problemlerini çözmek için yeterlilik ve kapasitelerinin var olduğu ve bunları sosyal kaynaklar ile geliştirip devam ettirebileceği inancı olmalıdır.
2. Bireylerin hayatlarını olumlu etkileyen güçlerinin takdir edilmesi gerektiği düşünülür. Bu güçlerini süreç boyunca desteklenerek gelişmesi sağlanmalıdır. Bireylerin gelişmesi, kendisinde ve sosyal çevresindeki güçlerin farkına varması ve desteklenmesi ile sağlanır. Bireylerin hayatlarında eksiklikleri üzerine değil bilinçli olarak meslek elemanı ile birlikte hali hazırda başardıkları üzerine odaklanmak başarı için en hızlı çıkış kapısıdır (Weick ve ark. 1989).
3. Müracaatçının sosyal hizmet uzmanı ile müdahale sürecinde yaptığı işbirliği sayesinde güçlerini keşfetmeli ve canlı tutmalıdır.
4. Kendi kaderini tayin (self determinasyon) hakkına saygı gösterilerek onun için en doğru olana karar vereceğine inanılması gerekmektedir. Yapılan seçim dışarıdan yanlış bile görünse bireyler en iyi olanı bulmak için tüm kapasitelerini kullanırlar, sonuçta bireyin hayatının en iyisinin nasıl olacağını meslek elemanı olsa dahi onun dışındaki hiç kimse bilemez (Wick ve ark., 1989). Bu şekilde müracaatçıların kendi hayatları üzerinde kontrol sahibi olmaları ve çözüm için harekete geçmeleri sağlanır. Bu sayede güçlerinin farkına vararak kapasiteleri geliştirilir.
5. Yetersiz olduğu yerleri düzeltmek yerine yeterliliklere yoğunlaşılmalıdır. Teşhisten ziyade değerlendirme güçlendirme yaklaşımının temel kelimesidir.

Bireyler yaşadıkları sosyo-ekonomik, politik çevre ile istek dışı dahi olsa etkileşim içindedirler ve bu onların davranışlarını öngörmeyi mümkün kılmanın önüne geçmektedir. Bu sebeple, müdahale aşamalarında bütünün parçalarından daha önemli olduğunu savunan holistik görüşle işbirliği içerisinde kendi yolunu seçmesine imkân verir.

	Problem Odaklı Yaklaşım	Güçler Perspektifi
Temel Odak	Problem ya da yetersizlikleri değerlendirme ve bunlara yönelme	Güçleri değerlendirme ve güçlere dayanma
Müdahalenin Doğası	Uygulamacı eylemin yönünü yasallaştırır. Problemin belirtilerini yok etmek için doğrusal yaklaşım Müracaatçının “ihtiyaçlarına dayalı” sağlanan hizmetler Müracaatçıları rutin hizmetlerle sınırlandırma	Müracaatçının kendi kendine yönelmesini arttırmak için tasarlanmıştır. Müracaatçının durumuna holistik yaklaşım Müracaatçıların "isteklerine" önem veren hizmetler Müracaatçı ile informal ve formal destek sistemleri arasında işbirlikçi çabaları artırma
Ruhsal Sağlığı Oryantasyonu	Müracaatçıdaki “hastalıkların” nedenlerini belirleme çabası	Müracaatçıyı etkileyen içsel ve dışsal etkilerin çoklu düzeylerini anlamak
Müracaatçının Rolü	İşbirlikçi ve pasif	Aktif karar verici
Meslek Elemanının Rolü	Bakımdan sorumlu uzman Belirli amaçlara doğru müracaatçının ilerlemesinde yol gösterme	Eşit ilişkide katılımcı İşbirlikçi çabaya müracaatçıyı dâhil etme
Toplum Oryantasyonu	Bireysel olarak müzakeresi gereken engel kaynağı Müracaatçının ilerlemesine dayalı bütünleşme	Çalışma, ilişki ve yaratıcı fırsatlar tanıyan bir kaynak Hizmetler yolu ile maksimum bütünleşme

Şekil 10: Problem Odaklı Yaklaşım ile Güçler Perspektifi Çatılarının Karşılaştırılması

Kaynak: Perkins ve Tice 1995, s. 85'ten aktarılmıştır.

1.6.2. Güçlendirme Yaklaşımı

Barker (1999) tarafından güç, bireylerin kimseye ihtiyaç duymadan bir şeyleri yapabilmesi ve diğer bireyleri etkileyecek özelliklere sahip olmak anlamında kullanılmaktadır. Meslek elemanları olarak Sosyal Hizmet Uzmanları, güçlendirme temelli müdahalelerinde müracaatçıların güçlerini keşfetmelerini, onu kullanabilmeleri için yol gösterici olarak görev alırlar ve bu sayede hem süreci yönetir hem de olumlu çıktılar olarak yaşamlarını yönetebilmelerine olanak sağlar.

1960'lı yıllarda güçlendirme yaklaşımı sosyal hizmet, psikoloji, eğitim gibi sosyal bilimlerde ve feminist hareketlerde, toplum kalkınması ve ayaklarında kullanılmıştır (Zoe ve Baden, 1997). Barker (1999), güçlendirmeyi bireylerin, ailelerin, grupların ve hatta toplumların kişisel, kişilerarası, politik ve sosyo-ekonomik olarak sahip oldukları gücün farkına vararak, arttırmaları ve kullanmaları için destek olmak olduğunu savunmaktadır.

Güçlendirme Yaklaşımını Hazırlayan Etmenler

Kurumlara müracaat ederek meslek elemanları ile görüşen ve genellikle baskı, yoksulluk ve olumsuz yaşam deneyimlerine sahip müracaatçılar kendileri ve aileleri için daha iyi yaşam şartları isterler fakat bu değişiklikler için bu gücü kendilerinde bulamazlar. Bu süreçlerde sosyal hizmet uzmanları bireylerin kendilerindeki gücü fark etmeleri ve kendi hayatlarını olumsuz etkileyen durumlarla mücadele etmeleri ve algıları değiştirmeleri için güçlendirme üzerine çalışmalar yaparlar. Sosyal hizmette güçlendirme, bireylerin hayatlarını düzene sokabilmeleri için ihtiyaç duydukları güce ulaşmalarına yardımcı olmak, hayatlarını negatif yönde etkileyen toplumsal tutum, kurum ve politikalarda değişiklik yaratacak çalışmalar yapmaktır. Gücünü hisseden bireyler hayatlarını yeniden değerlendirerek değişimin mümkün olduğunu fark eder ve başarı yakalar (Duyan, 2012, s.180).

Yüzyıldan daha uzun süredir sosyal hizmet uygulamalarında yer alan güçlendirme; 1800'lerin sonlarında refah sistemindeki değişiklik, büyük ölçekli göç ve ekonomik buhranlar sosyal yardım kurumlarının karşılayamayacağı ihtiyaçlar ortaya çıkması, bu koşullara tepki olarak sosyal reformlar, çocuk koruma hizmetleri için somut yardımlara ek sosyal hizmet yöntemlerinin gelişmesi ile ortaya çıkmıştır. Bu süreç, yoksulların sosyal kontrolü merkezine self determinasyon ve güçlendirme vesilesiyle değişimi koyması ile farklılıkları beraberinde getirmiştir (Parsons, Gutierrez ve Cox, 1998).

Sonuç olarak, bireylerdeki farklı ve ayırt edici özellikler güçlendirmenin özünü oluştururken, bireylerin yaşamlarının kontrolünün kendi ellerinde olduğunun inancını kazanabilmesi ve bireysel ve toplumsal değişim için ve sosyal hizmet uzmanlarının her uygulamasında yer alan bir yaklaşım olmuştur.

Güçlendirme İlkeleri

Müracaatçıların güçlendirilmesi için güçlendirme yaklaşımı ilkeleri kapsamında Simon (1994), sosyal hizmet uzmanlarına rehberlik edebilecek 9 ilke sunmuştur:

- Müdahalelerin, hizmet ettiği topluma ve müracaatçıların tercihlerine ve buna bağlı gereksinimlere göre şekillenir.
- Verilen hizmetlerinin toplumun her düzeyi ve müracaatçılar için uygun seviyede olmasına, yarar sağlamasına dikkat etmek gerekir.
- Müracaatçıların sorunlarını kendileri çözebilmeleri için güçlendirme yaklaşımı benimsetilmelidir.
- Toplumun her kesimini ve müracaatçıların güçlerini göz önünde tutulmalı, gösterilmeli ve yapılandırmalarına yardımcı olunmalıdır.
- Müdahale yöntemi müracaatçının ve toplumun gereksinimlerine, kendine has sorunlarına, taleplerine göre belirle belirlenmeli ve düzenlenmelidir.
- Müracaatçının uygulamaların yol haritasını kendisi belirlemesi amacıyla liderlik yapmaları sağlanmalıdır.
- Güçlendirmenin kısa sürede olmayacağını ve çaba gerektirdiğini göz önüne alarak sabırlı olunmalıdır.
- Meslektaşlarının iş ortamındaki güçsüzlüğü ve güçlülüğünü dikkate alarak çalışmalar yapılmalıdır.
- Müracaatçının iyilik durumuna destek olmak için çevrenin bilgisi kullanılabilir.

Güçlendirme faaliyetlerinde sosyal hizmet uzmanına yardımcı olan bu ilkeler, bireylerin karşılaştıkları dezavantajlı durumlarda kendi güçlerini kullanabilmeleri ve bu şekilde durumu atlatabilmeleri için meslek elemanının dikkat etmesi gereken maddelerdir.

Güçlendirme Sürecinde Sosyal Hizmet Uzmanlarının Görevleri

Saleebey (1997), müracaatçıların kendi güçlerini kullanabilmelerine destek amacıyla sosyal hizmet uzmanlarının güçler perspektifi kapsamında yararlanabileceği beş ilkeden bahsetmektedir.

1. Her müracaatçının güçleri vardır.

2. Travma, afet, yoksulluk, hastalık vb. durumlarla mücadele örseleyici olduğu kadar birer fırsatta olabilir.
3. Toplumların, grupların ve bireylerin emellerini değişme kapasitelerinin üst sınırın düşünmeden dikkate alın.
4. En iyi hizmet müracaatçı ile sosyal hizmet uzmanı arasındaki işbirliği ile gerçekleşir.
5. Müracaatçı için kaynaklar çevrededir.

Müracaatçı ve meslek elemanı ilişkisinde uygun ortamın olması ve etkili iletişim kurulması önemlidir. Bu ilişki sosyal hizmetin temel değerleri ve etik ilkeleri kapsamında sosyal adaletin geliştirilmesine yönelik olmalıdır. Self determinasyon ve kendini gerçekleştirmeye yönelik profesyonel bağlılık bu süreçte etkin rol oynar. Müracaatçının müdahale süreci planlama aşamalarına aktif katılımı kendi hayatını kontrol edebilmesi ve sürdürebilmesi için güç kazandıracak bir fırsattır (Parsons, Gutierrez ve Cox, 1998). Müdahale sürecinde sosyal hizmet uzmanı koruyucu olacak çalışmalar yapmak adına müracaatçının görüşlerini reddedecek engelleyecek hamleler yapmaktan uzak durmalıdır.

Süreç Olarak Güçlendirme

Bu aşama, sosyal hizmet uzmanının süreci nasıl yöneteceğini tanımlar. Buna göre, kendini gerçekleştirme, kendi olmasını sağlama, işbirliğine girme, saygı duyma, bilinç artırma, keşfetme, onaylama, destekleme, güçlendirme, geliştirme, etkinleştirme, bağlantılandırma, yaratıcı olma, inşa etme, genişletme ve bütünleştirme (Miley, O'Melia ve DuBois, 1998) meslek elemanlarının güçlendirme kapsamında müracaatçılarındaki meydana getirebileceği değişimleri ifade etmektedir.

Sosyal hizmet uzmanları güçlendirmeyi esas alan müdahalelerinde müracaatçı şu ilişkisini işbirliği ve ortaklık temelinde yürütmelidir. Ortaklık müracaatçıların müdahale sürecinde profesyonel bir şekilde ilerlediğinde işbirliğinin kendisi güç halini alır.

Sosyal Hizmet Yaklaşımlarının Ailenin Güçlendirilmesine Yönelik Rolü ve Önemi

Modernleşme ile birlikte ortaya çıkan çekirdek aileye geçiş aileler yaşadıkları sorunlarla kendileri baş etmek durumunda kalmış ve artan stresle birlikte içinden çıkılamayacak

bir hayatın içinde mücadele etmeye mahkûm olmuşlardır. Bu sebeple bireylerin ve ailelerin sorunların çözümünde, sosyal hizmete ihtiyaç duyulmaktadır. Ailelerin sorunlarının çözülmesi, işlevselliklerin yeniden kazandırılması, mutluluklarına kavuşabilmeleri için güçlendirilmesi yönündeki çalışmalar sosyal hizmetin odağında yer almaktadır. Çağdaş sosyal hizmet uygulamaları, özelden genele, bireyden ve aileden topluma yönelik refahı sağlama çalışmaları sayesinde güçlü ve dinamik yaşamın yollarını aramaktadır. Bu sayede bireylerin ve ailelerin sorunlarını çözebilmeleri için gerekli olan gücü kazanmaları için beceri kazandırmayı amaçlar (Danış ve Sülü, 2016, s. 221). Sosyal hizmet uzmanları danışmanlık sürecinde, aile ve aile bireylerine; vaka yöneticiliği, arabuluculuk, eğiticilik, savunuculuk ve danışmanlık gibi roller ile problem yaşadıkları dönemi aşmaları için destek olur (Stromwall ve Hurdle, 2003, s.213).

Sosyal hizmet uzmanları güçlendirme yaklaşımını müdahalesinin odağına koyarak birey ve aile ile ilişki kurarken mesleki rehabilitasyon, beceri eğitimi, toplumsal kaynakların harekete geçirilmesi ve sorun çözme grupları gibi çeşitli mesleki uygulamalarda bulunurlar (Danış ve Sülü, 2016, s. 221).

Beceri eğitimi ile kişiler arası ilişkilerinde işlevsellik kaybı ve sosyal sorunlar yaşamları nedeniyle günlük yaşam aktivitelerini yerine getiremeyen bireylere ve ailelere aynı sorunu yaşayan bireylerle oluşturulacak sorun çözme grupları ile birbirine destek olmaları amaçlanmaktadır. Aynı problemlerle karşılaşan bireylerin bir araya getirilmesi çözüm aşamasının önemli bir adımını oluşturmaktadır. Bu süreç ile, bireylerin hayata katılım, liderlik, sosyalleşme deneyimleri kazanmalarına, kendi kararlarını vermede etkin rol oynamalarına katkı sunulur (Stromwall ve Hurdle 2003, s.210-212).

Sosyal hizmet uzmanları müracaatçıların mesleki gelişimleri ve ekonomik özgürlükleri üzerinde fazlasıyla odaklanır. Mesleki rehabilitasyon, eğitim ve destek ile çalışan bireylerin arkadaşlık, eşlik ve komşuluk rollerini de gerçekleştirmelerine katkı sunar.

Aileye yönelik toplumsal kaynakların geliştirilmesi sosyal hizmet uzmanlarının diğer mesleki işlevlerindendir. Bu sayede, ailenin yapısal işlevleri ve rolleri gerçekleştirebilmeleri için fırsatlardan faydalanması, yaşama aktif katılarak sosyo-ekonomik açıdan desteklenmesi sağlanır.

Sosyal hizmet uzmanları güçlendirme yaklaşımı kapsamında kişisel, sosyal, eğitsel, ekonomik ve politik boyutları odağına koyar (Wilson ve Anderson 1997, s.348).

Kişisel Güçlendirme: Bu boyutta sosyal hizmet uzmanları gerçekleşen uygulamalarda bireyler güçlerine keşfetmeleri, donanımlar kazandırmaları ve hayata daha olumlu bakarak umut dolu olmaları amaçlar. Bu süreçte, savunuculuk, problem çözme, arabuluculuk ile öğreticilik rollerini üstlenir. (Stromwall ve Hurdle, 2003, s.210).

Sosyal Güçlendirme: Bu süreçte bireylerin ihtiyacı olan sosyal destek sistemlerini sosyal hizmet uzmanları harekete geçirerek, sorunlarla başa çıkabilmeyi, haklarını savunmayı, aile sorunları konusunda bilinç kazanmalarını sağlamaya çalışır. Bu boyutta, danışmanlık, savunuculuk, kaynaklarını harekete geçirme ve sosyal aksiyon sosyal hizmet uzmanının üstlendiği rollerdir (Danış ve Sülü, 2016, s. 222).

Eğitsel Güçlendirme: Bireylerin yaşadıkları sorunların farkında olmaları, neler yapmaları gerektiği konusunda yönlendirilmeleri, yaşanan yoksulluk, hastalık, engellilik, boşanma, afet gibi nedenlerle eğitimine ara vermiş bireylerin yeniden eğitimine dönmesini sağlamaya çalışır. Bu boyutta, danışmanlık, savunuculuk, öğreticilik ve kaynakları harekete geçirme sosyal hizmet uzmanının rolleridir (Danış ve Sülü, 2016, s. 222).

Ekonomik Güçlendirme: Ailelerin temel gereksinimleri olan gıda, sağlık, giyim gibi hizmetlere erişebilmesi için gerekli olan maddi manevi desteğin verilerek ekonomik olarak desteklenmesini, güçlendirilmesini sağlar. Ekonomik güçlendirme boyutunda, savunuculuk, veri yöneticiliği, planlama, danışmanlık ve kaynakları harekete geçirme sosyal hizmet uzmanının rolleridir (Danış ve Sülü, 2016, s. 222).

Politik Güçlendirme: Sosyal hizmeti, sosyal yardımları, sosyal politikaları, eğitim, sağlık ve bu alanlardaki faaliyetleri ifade etmektedir (Ashman ve Hull 1999, s.18). Sosyal Çalışmacılar, sorunların belirlenmesi, bunlara yol açan sebeplerin tespiti ve çözümüne yönelik çalışmaların gerçekleştirilmesi süreçlerinde sosyal politikalarda değişiklikler için mücadele eder (Denney 1998, s.36-37). Maddi durumu ne olursa olsun her bireyin ve ailenin problemlerinin çözümüne yönelik sosyal yardım ve sosyal hizmet programlarının belirlenmesi, bireylerin gereksinimlerine cevap verecek sosyal destek

mekanizmalarının geliştirilmesi sosyal hizmet uzmanının politik güçlendirme adına verebileceği desteklerin ana hattını oluşturur.

BÖLÜM 2: ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

2.1. Araştırmanın Modeli

Betimsel analiz yöntemi, ilgilenilen ve araştırılmak istenen problemin mevcut durumunu ortaya koymaya yönelik çalışmalarda kullanılır. Bu yöntemin en temel özelliği, mevcut hâlihazır durumu kendi koşulları içerisinde ve olduğu gibi çalışmaktır. Betimsel araştırma, çalışılan konunun mevcut durumuna ilişkin hipotezler test etmek veya sorulara cevap bulmak için veriler toplamayı gerektirir.

Bu çalışmanın metodolojik yönelimi nicel tarzdadır; araştırmanın verileri araştırmacının incelenecek konuyla ilgili denetimi söz konusu olmaksızın, heterojen bir gruptan betimsel analiz yöntemine dayalı bir model ile toplanmıştır.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni “Türkiye genelindeki vakıf personellerini ve vakıftan yardım almakta olan vatandaşlar” olarak belirlenmiş olup evreni temsil etmek amacıyla örnekleme “Bartın il ve ilçe vakıf personelleri ve vakıflardan yardım alan vatandaşlar”dan oluşturulmuştur.

Çalışmamızın örnekleme olan Bartın İl ve İlçe Vakıf Personeli sayılarına bakıldığında 2019 yılı itibarıyla Tablo 3’deki şekildedir.

Tablo 3: Vakıf Personel Dağılımı

Vakıf Adı	Vakıf Müdürü	SYİG	Büro Görevlisi	Yardımcı Hizmetli	TOPLAM
Bartın					
Merkez	1	9	1	2	13
Ulus	1	4	1	1	7
Kurucaşile	1	1	-	1	3
Amasra	1	1	-	1	3
TOPLAM	4	15	2	5	26

Bartın İl ve İlçelerinde çalışan personel sayısı 2019 yılı itibarıyla 26 olarak belirlenmiştir. Personel sayısının anket uygulanabilecek büyüklükte olması sebebiyle örneklem olarak 26 personel alınmış ve hepsine anket yapılması planlanmış olup 25 personel çalışmaya dâhil edilmiştir.

Bartın İl ve İlçelerindeki SYDV'lerden genel itibarıyla aktif yardım alan hanelerin sayısı Tablo 4' de verilmiş olup, araştırmanın evreni 5188 hane olarak belirlenmiştir. Sosyal bilimlerde, yapılan araştırmalarda genelde hoşgörü miktarının $d=0,05$ olarak alınmasından dolayı, çalışmada hoşgörü miktarı $d=0,05$ olarak kabul edilmiştir (Çıngı 1994; Neuman ve Kreuger 2003).

Hoşgörü miktarının hesaplanmasına ilişkin formül şu şekildedir:

$$P[p - t_{T, \alpha/2} sh(p) \leq P \leq p + t_{T, \alpha/2} sh(p)] = 1 - \alpha = 0,95$$

Aşağıdaki örneklem büyüklüğü hesaplama formülü kullanılarak:

$$n_0 = \frac{t_x^2 p_x Q}{d^2} = \frac{2^2 \times 0,5 \times 0,5}{0,05^2} = 400$$

$$n = \frac{n_0}{1 + \frac{n_0}{N}} = \frac{400}{1 + \frac{400}{5188}} \cong 372$$

$$n_h = n \times \frac{N_h}{N} = n \times W_h$$

$$n_{merkez} = 372 \times \frac{3322}{5188} = 238$$

$$n_{ULUS} = 372 \times \frac{1127}{5188} = 81$$

$$n_{KURUCAŞİLE} = 372 \times \frac{268}{5188} = 19$$

$$n_{AMASRA} = 372 \times \frac{471}{5188} = 34$$

Tablo 4: Yardım Alan Hanelerden Oluşan Örneklem Tabakalara Göre Dağılımı

Vakıf Adı	Hane Sayısı	Örneklem Sayısı	Yapılan Anket Sayısı
Bartın Merkez	3322	238	250
Ulus	1127	81	90
Kurucaşile	268	19	24
Amasra	471	34	40
TOPLAM	5188	372	404

Toplam 5188 hanenin aktif yardım aldığı bilgisi ile $d=0.05$ hoşgörü miktarı ve formül hesabı ile örneklem alındığında Bartın il ve ilçelerinde faaliyet gösteren vakıflara 10.10.2019-25.12.2019 tarihleri arasında yardıma başvurmuş 404 aktif hane ile anket uygulamasının yapılmıştır.

2.3. Araştırmanın Veri Toplama Yöntem ve Teknikleri

Araştırmanın konusu ile ilgili literatür çalışması yapılarak Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları ile ilgili daha önceki çalışmalar incelendikten sonra araştırmacı tarafından anket formları oluşturulmuştur.

Araştırmanın verileri çalışma evrenine giren vakıf personelleri ve vakıftan yardım alan vatandaşlarla yapılan görüşmelerle (anket formu) oluşturulmuştur. Görüşmeler araştırmacının hazırlayacağı anket formu kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

2.4. Veri Analizi

Araştırmada kuramsal bilgi toplama aracı olarak, konuyla doğrudan veya dolaylı ilgili olabilecek nitelikteki basılı ve elektronik ortamdaki yazılı kaynaklar taranarak bilgiler derlenmiştir. Anket uygulaması sonucunda ulaşılan veriler araştırmacı tarafından tarafsız bir şekilde SPSS 16.0 programına işlenmiş, analiz edilmiş ve istatistik yöntemiyle yorumlanmıştır.

Araştırmada, anket uygulamasının bütün “tabloları”, anket uygulamasının sayısal verileri çerçevesinde oluşturulmuştur. Elde edilen bilgiler, sınıflandırma, karşılaştırma ve ilişkilendirme teknikleriyle çözümlenip işlenmiştir.

Çalışmanın başında belirtilen amaç doğrultusunda hipotezleri test etmek üzere Ki-Kare testi kullanılmıştır. Hipotez testlerinin kullanılmadığı durumlarda ise karşılaştırmalı tablolar, frekans tabloları ve aritmetik ortalama gibi betimleyici istatistiklerden yararlanılmıştır. Yapılan istatistiki çalışmalar sonucu personel ve vatandaşların yoksulluk ve sosyal yardımlar üzerindeki düşüncelerine ulaşarak yapılan sosyal yardım uygulamaları ve yapılması gerekenler açıklanmaya çalışılmıştır.

2.5. Araştırmanın Süresi, Sınırlılıkları ve Olanakları

- Çalışma Bartın il ve ilçe Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı personelleri ile Vakıflardan sosyal yardım alan vatandaşlarla sınırlıdır.
- Çalışmanın evreni Bartın İl ve İlçe Vakıfları olarak belirlenmiş olup 26 personel ve 375 vatandaşa anket yapılması planlanmış, çalışma döneminde 25 personel ve 404 sosyal yardım alan vatandaşa ulaşılmıştır. Çalışma evreninin Bartın İli ile sınırlandırılmasının nedeni, Türkiye çapında bir örneklemle çalışmak için yeterli süre ve finansman kaynağının olmayışdır.
- SYDV personellerinin iş yoğunluğu çalışmanın yapılmasını güçleştirmiştir.
- Yoksulluk ve sosyal yardım ile ilgili sorular sorulması vatandaşı tedirgin ederek sorulara cevaplar vermelerini güçleştirmiş fakat SYDV ortamında formların yapılması ailenin durumunu bilen kişilerin olması ve güven duydukları bir ortam olması sebebiyle çalışmayı olumlu etkilemiştir.
- Araştırma veri toplama formundaki bilgiler ile sınırlıdır.

BÖLÜM 3: BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde Bartın merkez ve ilçelerinde faaliyet gösteren Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarında hizmet veren personeller ve hizmet alan vatandaşların cinsiyet, yaş, eğitim gibi demografik özelliklerinin yanı sıra yoksulluk ve sosyal yardımlarla ilgili düşüncelerini içeren frekans değerlerine yer verilmiştir. Aynı zamanda bu bilgilerin çaprazlanması yoluyla elde edilen tablolara, tabloların anlamlılık oranlarını görmeyi sağlayan Ki-Kare testlerine yer verilmiştir. Vatandaşların bilgi ve düşünceleri ile personellerin iki ayrı başlıklar halinde sunulmuştur. Aynı zamanda bu alanda yapılmış olan çalışmalardaki verilere de yer vermeye çalışılmıştır.

3.1. Sosyal Yardım Alan Vatandaşların Demografik, Sosyo-Ekonomik Özellikleri ve Sosyal Yardım Verileri

Genel olarak bu bölümde araştırma yapılan ailelerin yaş, cinsiyet, eğitim, istihdam ve diğer sosyo-ekonomik durumları ele alınmış, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının yaptığı sosyal yardımlara ve yoksulluğa ilişkin görüşleri açıklanmıştır.

Tablo 5: Anket Yapılan Vatandaş Sayıları

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Bartın Merkez SYDV	250	61,9
Ulus SYDV	90	22,3
Amasra SYDV	40	9,9
Kurucaşile SYDV	24	5,9
Toplam	404	100

Bartın merkez ve ilçelerindeki SYDV'lerden genel itibarıyla aktif yardım alan hanelerin sayısına göre araştırmanın evreni 5188 hane olarak belirlenmiştir. Sosyal bilimlerde, yapılan araştırmalarda genelde hoşgörü miktarının $d=0,05$ olarak alınmasından dolayı, çalışmada hoşgörü miktarı $d=0,05$ olarak kabul edilmiştir (Çıngı 1994; Neuman ve Kreuger 2003). Buna göre Bartın Merkez ve ilçe vakıflarındaki çalışma grubuna katılacak sayılar belirlenmiş ve uygulanmıştır.

3.1.1. Sosyal Yardım Alan Vatandaşların Demografik Özellikleri

Tablo 6: Yaş- Cinsiyet İlişkisi

		18-30 Yaş	31-45 Yaş	46-64 Yaş	65 Yaş ve üzeri	Toplam
Kadın	Sayı (n)	57	131	56	22	266
	Yüzde (%)	21,4%	49,2%	21,1%	8,3%	100,0%
Erkek	Sayı (n)	6	55	51	26	138
	Yüzde (%)	4,3%	39,9%	37,0%	18,8%	100,0%
Toplam	Sayı (n)	63	186	107	48	404
	Yüzde (%)	15,6%	46,0%	26,5%	11,9%	100,0%

p=0,000 df= 3

Sosyal yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarından yardım alan ve çalışmaya katılan 404 vatandaştan %65,8'i (266) kadın, %34,2'si (138) erkektir. Kadınlardan %21,4'ünün 18-30 yaş, %49,2'sinin 31-45 yaş, %21,1'inin 46-64 yaş, %8,3'ünün 65 yaş ve üzeri olduğu görülür iken erkeklerden; %4,3'ünün 18-30 yaş, %39,9'unun 31-45 yaş, %37'sinin 46-64 yaş, 18,8'inin 65 yaş ve üzeri olduğu tespit edilmiştir.

Çalışmaya katılanların yaş ortalaması 44,47 olup, genel çoğunluğun %46 (186) ile 31-45 yaş arasında olduğu görülmektedir. Vakıftan yardım alanlara yapılan çalışmada yardımlara başvuru için reşit olma şartı arandığından 18 yaş sınır alınmıştır.

Bu durumda çalışma grubunun yaş aralığının Türkiye ortalamasıyla eşdeğer olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. TÜİK'in 2012 yılına ait ADNKS'e verileri ne bakıldığında nüfusun genelinin bu yaş aralığında seyrettiği nettir (TÜİK, 2013). Bu veriler her yaş aralığında yoksul olduğunun ve yoksulluk zincirinde her yaştan vatandaş olduğunun göstergesidir.

Yapılan ki-kare testi ile vakıftan yardım alan vatandaşların cinsiyetleri ile yaşları arasındaki istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır sonucuna ulaşılmıştır (p=0,000) Ulaşılan sonuç vakıftan yardım almakta olan kadınların oranı erkeklere göre daha fazladır hipotezini (3) desteklemektedir.

Benjamin (1985, s. 56), “Bir erkeğin yalnız başına olduğu ve gizleyebildiği sürece yoksulluğa katlanabildiğini ama karısı onun bu durumunu gördüğünde veya yoksulluğun acısını kendisi çektiğinde utanç duyduğunu” belirtiyor. Bu konuda Sennet (1972, s. 217) ise “Erkekler duygularını dillendirmeyi bir zayıflık olarak görmeye meylediyor. Gönlündekini veya yüreğindeki kimseye açılmaması, sır olarak kalması gereken bir şey olarak düşünüyor.” der. Bu görüşler kadınların yoksulluğunu erkeklere göre daha rahat kabullenerek daha çok sosyal yardıma başvurmasını desteklemektedir.

Sosyal yardım başvurularının kadınlar tarafından daha kolay yapılabilmesi, yoksulluklarının daha kolay itiraf edilmesi toplumumuzda hala evin geçiminden erkeğin sorumluluğunun olduğunun düşünülmesi, kişisel başarısızlık olarak görülmemesindendir (Erdoğan, 2007, s.108).

Yoksulluk Halleri (2007, s.106) çalışmasında bazı durumlarda da kadınların eşinin haberi olmadan sosyal yardıma başvurmaya geldiği, yardım aldığını söylemediği, kadının ancak bu şekilde geçim stratejisini sağlayıp idare edebildiği ifade edilmektedir.

Tablo 7: Medeni Durum Verileri

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Resmi Nikâhlı Birlikte	251	62,1
Resmi Nikâhsız Birlikte	8	2,0
Dul(Eşi Ölmüş)	44	10,9
Boşanmış	59	14,6
Terk Edilmiş	6	1,5
Bekâr	23	5,7
Diğer	13	3,2
Toplam	404	100,0

Sosyal yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarından yardım alıp çalışmaya katılan 404 vatandaştan %62,1’inin resmi nikâhlı birliktelik yaşadığı, %2’sinin resmi nikâhsız birlikte yaşadığı, %10,9’unun dul olduğu, %14,6’sının boşanmış, %1,5’inin terk edilmiş, %5,7’sinin bekâr, %3,2’sinin diğer medeni durumda olduğu tespit edilmiştir. Yani vakıftan yardım alan vatandaşlardan %64,1’inin birliktelik yaşadığı ve

%35,9'unun herhangi bir birlikteliğinin olmadığı bilgisi edinilmiştir. Vakıftan yardım almakta olan resmi nikâhlı veya nikâhsız olarak eşi ile beraber yaşayan vatandaşların oranı boşanmış, dul ve terk edilmiş vatandaşların oranı göre daha fazladır hipotezini (8) desteklemektedir. Ancak yine de terk edilmiş, boşanmış olan vatandaşların oranının belirli bir oranda olmasını “kadınlarla erkekler ağır bir yoksulluk, hastalık, çalışmama, yaşam mekânlarının son derece dar oluşu gibi kötü koşullar altında birbirleriyle sık sık çatışmalar yaşıyorlar” (Erdoğan, 2007, s.124) sebebine bağlayabiliriz.

TRB1 bölgesinde sosyal yardım alan aileler üzerine yapılan bir çalışmada ailelerin yaklaşık üçte ikisi resmi nikâhlı olduğu tespit edilmiştir (Tunç, 2013, s.176). Hem yapılan çalışma hem de araştırma Türkiye'nin aile yapısını temsil etmektedir. TÜİK' in demograf istatistikleri çalışmayı desteklemektedir (TÜİK, 2013a).

Tablo 8: Eğitim Seviyesi Verileri

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Okur-Yazar Değil	62	15,3
İlkokul Mezunu	243	60,1
Ortaokul Mezunu	60	14,9
Lise ve Üzeri	39	9,7
Toplam	404	100,0

Çalışmaya katılan vatandaşlardan %15,3'ünün okur-yazar olmadığı, %60,1'inin ilkokul mezunu olduğu, %14,9'unun ortaokul mezunu olduğu ve %9,7'sinin lise ve üzeri eğitim seviyesinde olduğu tespit edilmiştir. Genel olarak değerlendirildiğinde vakıftan yardım alan vatandaşların eğitim seviyesinin düşük olduğu görülmüştür. Bu tablo vakıftan yardım almakta olan vatandaşların eğitim düzeyleri arttıkça yardım alan sayısı azalmaktadır hipotezini (2) doğrulamaktadır.

Aynı zamanda sosyal yardım alan vatandaşlar üzerine yapılan başka bir çalışmada da vatandaşların yoksulluğunun eğitim seviyesi arttıkça azaldığı tespit edilmiştir (Tunç, 2013, s.177). TÜİK' in 2009 “Yoksulluk Çalışması Sonuçları”da (TÜİK, 2013b) çalışma ile benzer sonuçlar göstermektedir. Buna göre eğitim seviyesi ile yoksulluk arasında ters yönlü bir ilişki olduğunu söyleyebiliriz.

Tablo 9: Ailede Yaşayan Sayısı Verileri

	Sayı (n)	Yüzde (%)
1 kişi	53	13,1
2 kişi	57	14,1
3 kişi	88	21,8
4 kişi ve fazlası	206	51,0
Toplam	404	100,0

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfından yardım alanların katıldığı bu çalışmada hanelerinde yaşayan sayılarına bakıldığında %13,1'inin 1 kişi, %14,1'inin 2 kişi, %21,8'inin 3 kişi, %51'inin 4 kişi ve fazlası şeklinde yaşadığı tespit edilmiştir. Bu da bize sosyal yardımlardan yararlanan aileleri kalabalık haneler olduğunu göstermektedir.

TÜİK'in 2009 "Yoksulluk Çalışması Sonuçları" çalışmasında ailede yaşayan kişi sayısına göre yoksulluk oranlarına bakıldığında 1-2 kişiden oluşan haneler %10,64 yoksulluk oranına sahip ve 3-4 kişiden oluşan haneler ise %9,65 yoksulluk oranına sahiptir (TÜİK, 2003b). Bu sonuç çalışmayı destekler niteliktedir.

Tablo 10: Ailelerin Yapısına Dair Veriler

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Tek Kişiden Oluşuyor	54	13,4
Tek Ebeveynli Aile	98	24,3
Çekirdek Aile	193	47,8
Geniş Aile	52	12,9
Diğer	7	1,7
Toplam	404	100,0

Çalışma grubunun aile yapısına bakıldığında %13,4'ünün tek kişiden oluştuğu, %24,3'ünün tek ebeveynli aile olduğu, %47,8'inin çekirdek aile olduğu, %12,9'unun geniş aile olduğu ve katılımcıların %1,7'sinin diğer aile yapısını seçtiği tespit edilmiştir.

TRB1 bölgesinde sosyal yardım alan aileler üzerinde yapılan çalışmada ailelerin yarısının çekirdek aile ve dörtte biri ise tek ebeveynli aile olduğu tespit edilmiştir (Tunç, 2013, s.179). Bu sonuçlar çalışma ile benzer sonuçlara sahip olduğundan sosyal yardım alan ailelerin yoksulluk oranlarının en çok çekirdek ailede görüldüğü söylenebilir.

3.1.2. Sosyal Yardım Alan Vatandaşların Sosyo-Ekonomik Özellikleri

Tablo 11: İş İle İlgili Verileri

		Sayı (n)	Yüzde (%)
Çalışma Durumu	Evet	16	4
	Hayır	388	96
	Toplam	404	100
İş Arama Durumu	Evet	151	38,9
	Hayır	237	61,1
	Toplam	388	100,0
İş Aramama Nedenleri	Çocuklara Bakmak Zorunda Olduğundan	74	31,2
	Sağlık Nedeniyle	89	37,6
	Yaş Nedeniyle	60	25,3
	Diğer	14	5,9
	Toplam	237	100

Sosyal yardım alan vatandaşların çalışma oranlarına bakıldığında %4'ünün çalıştığı, %96'sının çalışmadığı tespit edilmiştir. Çalışmayan gruba iş arayıp aramadıkları sorulduğunda %38,9'unun iş aradığı, %61,1'inin iş aramadığı; iş aramayanlara nedenleri sorulduğunda %31,2'sinin çocuklara bakmak zorunda olduğu olduğundan, %37,6'sının sağlık nedeniyle, %25,3'ünün yaş nedeniyle ve %5,9'unun diğer sebepler nedeniyle iş aramadığı bilgisine ulaşılmıştır.

Buradan Vakıftan yardıma başvuru yapan kadın sayısının erkeklere oranla fazla olduğu, toplumumuzda hala çocuk bakımının kadının görevi olarak görüldüğünden dolayı bireylerin çocuklarına bakmak zorunda olması sebebiyle çalışmadığı, bu da dolayla olarak sosyal yardımlara mahkûm kaldığı sonucuna ulaştırmaktadır.

ASAGM'nın "Türkiye'de Kamusal Sosyal Yardım Alanların Yardım Algısı ve Yoksulluk Kültürü" çalışmasında yoksul hanelerdeki fertlerin "iş aramama nedenleri" başlıklı bölümünde ankete katılan ve iş aramayan 1336 kişinin nedenlerine bakıldığında; % 41 sağlık sorunları, % 37 ev hanımı, %14,5 hasta, özürlü vb., % 7,5 ise diğer nedenleri belirtmişlerdir (ASAGM, 2010, s.86). Bu durum çalışmamızla benzer sonuçlar göstermekte ve desteklemektedir.

Yine Yoksulluk Halleri (2007, s. 114) çalışmasında kadınların çocuklarına bakma, evde engelli veya hasta olması durumunda eve bağımlı olmak zorunda kalmaları, eşlerinin izin vermemesi nedeniyle çalışamaması, kalifiye eleman olmamaları sebebiyle çalışsalar bile sadece arada bir temizlik işlerine gidebildikleri belirtilmiştir.

Tablo 12: Ailede Gelir Durumu ve Çalışan Sayılarına Ait Veriler

		Sayı (n)	Yüzde (%)
Ailede Çalışan Sayısı	Çalışan yok yardımlarla geçiniyor	261	64,6
	1 kişi	124	30,7
	2 kişi ve daha fazlası	19	4,7
	Toplam	404	100
Ailenin Aylık Geliri	Düzenli aylık gelire sahip değil	117	29
	483 TL'den az	37	9,2
	484-966 TL	99	24,5
	967-1603 TL	60	14,9
	1604-2000 TL	36	8,9
	2001 TL ve üzeri	46	11,4
	Diğer	9	2,2
	Toplam	404	100

Vakıftan yardım alan vatandaşların hanelerine bakıldığında %64,6'sının evinde çalışan olmadığı ve sosyal yardımlarla geçindiği, %30,7'sinin evinde 1 çalışanın olduğu ve

%4,7'sinin evinde 2 ve daha fazla çalışan sayısının olduğu tespit edilmiştir. Çalışma grubunun Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfından yardım aldığını göz önünde bulundurduğumuzda büyük çoğunluğunun sosyal yardımlara, geçinmek ve yaşamak için ihtiyacı olduğu ve kalan kısmının ise geçime destek amaçlı ihtiyaç duyduğu sonucuna erişilmesi doğaldır.

Hanelerde gelir getiren kişi sayısı çalışma için önem arz etmektedir. Bu kapsamda yapılan benzer çalışmada %44,4'ünde ailede gelir getiren kişi bulunmadığı, %40,3'ünde 1 tane gelir getiren kişi sayısı olduğu, %13,1'inde 2 tane gelir getiren kişi olduğu, %1,8'sinde ise 3 ve fazlası gelir getiren kişi olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Tunç, 2013, s.181).

ASAGM'nin "Türkiye'de Kamusal Sosyal Yardım Alanların Yardım Algısı ve Yoksulluk Kültürü" çalışmasında sosyal yardım alan ailelerin gelir getirenlerin oranına baktığımızda; % 65,9 'u gelir getirenin olmadığı, % 29,9 gelir getirenin 1 kişi olduğu, % 4,2 ise 2 veya daha üstü sayıda olduğunu belirtmişlerdir. (ASAGM, 2010, s.86). Bartın ilinde yapılan çalışma ile diğer örnek araştırmalar ve ASAGM'nin yaptığı araştırmaya büyük oranda benzerlik göstermektedir.

Hanelerin aylık gelirlerine bakıldığında %29'unun düzenli gelirinin olmadığı, %9,2'sinin 483 TL'den az gelirinin olduğu, %24,5'inin 484-966 TL arası gelirinin olduğu, %14,9'unun 967-1603 TL arası gelirinin olduğu, %8,9'unun 1604-2000 TL arası gelirinin olduğu, %11,4'ünün 2001 TL ve üzeri gelirinin olduğu, %2,2'sinin diğer miktarlarda geliri olduğu tespit edilmiştir. Vatandaşların vakfın düzenli yardımlarından (engelli, yaşlı aylıkları vb.) aldıkları miktarı da aylık gelirlerine katarak bilgi verdikleri yapılan inceleme sonucu görülmüştür.

Çalışma diğer benzer araştırmalar ile karşılaştırıldığında (Tunç, 2013) benzer sonuçlar ortaya çıktığı, sosyal yardım alan vatandaşların büyük çoğunluğunun çok ciddi bir gelir yetersizliği içerisinde olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 13: Oturulan Evin Mülkiyetine Dair Veriler

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Kira	138	34,2
Kendi Evi	189	46,8
Yakınlarının veya hayırseverlerin evinde kira ödemededen oturuyor	77	19
Toplam	404	100

Çalışma grubundaki vatandaşların %34,2'sinin kirada, %46,8'inin kendi evlerinde, %19'unun yakınlarının veya hayırseverlerin evinde kira ödemededen oturduğu tespit edilmiştir. Büyük çoğunluğun kendi evinde oturması ilçe ve köylerde de çalışmanın yapılması ve vatandaşların anne-babalarından kalma evlerde oturuyor olmaları nedeni ile olduğu söylenebilir.

3.1.3. Sosyal Yardım Alan Vatandaşların Yoksulluk ve Sosyal Yardımlarla İlgili Verileri

Tablo 14: Yardım Türleri Verileri

		Evet	Hayır
SYDV'den aile yardımı türünde yardım aldınız mı?	Sayı (n)	394	10
	Yüzde (%)	97,5	2,5
SYDV'den eğitim yardımı türünde yardım aldınız mı?	Sayı (n)	134	270
	Yüzde (%)	33,2	66,8
SYDV'den sağlık yardımı türünde yardım aldınız mı?	Sayı (n)	124	280
	Yüzde (%)	30,7	69,3
SYDV'den özel amaçlı yardımı türünde yardım aldınız mı?	Sayı (n)	2	402
	Yüzde (%)	0,5	99,5
SYDV'den düzenli yardım türünde yardım aldınız mı?	Sayı (n)	226	178
	Yüzde (%)	55,9	44,1
SYDV'den proje yardımı türünde yardım aldınız mı?	Sayı (n)	58	346
	Yüzde (%)	14,4	85,6

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı tarafından verilen yardım türlerine baktığımızda ilk sırada %97,5 (394 kişi) ile aile yardımları gelmekte, ikinci sırada %55,9 (226 kişi) ile düzenli yardımlar gelmekte ve sonrasında %33,2 (134 kişi) ile eğitim yardımları, %30,7 (124 kişi) sağlık yardımları, %14,4 (58 kişi) proje yardımları, %0,5 (2 kişi) ile özel amaçlı yardımlar gelmektedir. Her bir hane bu yardımın altısını da alabileceği gibi sadece birini veya birkaçını da alabilmektedir.

Tablo 15: Vatandaşların Yardım Alması ile Çocuklarının Yardım Almasının Karşılaştırması

		Evlenmeden önce aileniz sosyal yardım alırmıydı?			
			Evet	Hayır	Toplam
Çocuklarınızın gelecekte bir yetişkin olarak	Evet	Sayı (n)	31	162	193
		Yüzde (%)	16,1%	83,9%	100,0%
SYDV'den sosyal yardım almasını ister misiniz?	Hayır	Sayı (n)	15	196	211
		Yüzde (%)	7,1%	92,9%	100,0%
Toplam		Sayı (n)	46	358	404
		Yüzde (%)	11,4%	88,6%	100,0%

p= 0,005 df=1

Çalışma yapılan vatandaşların çocuklarınızın gelecekte SYDV'den sosyal yardım almasını isteyip istememe sorusuna %47,8'i evet isterim, %52,2'si hayır istemem cevabını vermiştir. Evlenmeden önce ailesinin sosyal yardım alıp almama durumuna bakıldığında ise %11,4'ünün yardım aldığı, %88'inin yardım almadığı tespit edilmiştir.

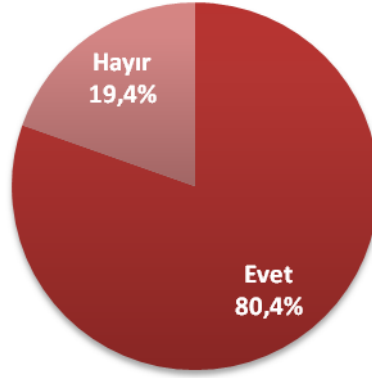
Yapılan ki-kare testi ile sosyal yardım alan vatandaşların ailesinin o evlenmeden önce yardım alması bir başka deyişle sosyal yardım alan bir ailede büyümesi durumu ile çocuklarının gelecekte bir yetişkin olarak sosyal yardım almasını isteme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır sonucuna ulaşılmıştır. Vatandaşların

hak temelli sosyal yardım anlayışı ile nerdeyse yarıya yakınının kendi çocuğunun da sosyal yardım almasını istemesi yoksulluk kültürünü göstermekte ve sosyal yardım bağımlılığının ailelerden aktarıldığı gerçeğini gözler önüne sermektedir.

Benzer bir soruyu ASAGM'nin "Türkiye'de Kamusal Sosyal Yardım Alanların Yardım Algısı ve Yoksulluk Kültürü" çalışmasında yoksul ailelerdeki bireylerin "çocuklarının da hayatlarını benim sosyal yardım olarak sürdürmelerini istemem" başlıklı bölümünde ankete katılan 2032 hanenin çocuklarının sosyal yardım olarak hayatlarını sürdürmelerini isteme durumları hakkındaki sorusuna; % 1,1 kesinlikle katılmıyorum, % 2,3 katılmıyorum, % 7,4 kararsızım, % 46,8 ise katılıyorum ve % 42,4 ise kesinlikle katılıyorum cevaplarını vermişlerdir (katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum % 89,2). (ASAGM, 2010, s.142).

Yapılan diğer bir çalışmada sosyal yardım alan vatandaşların hayata tutunmaları için çocuklarının tek umutları oldukları, çocuklarının geleceği için endişe duydukları, kendilerini yoksulluktan koruyamamaları da çocuklarını korumak için her türlü fedakârlığı yapmaya hazır oldukları, çocuklarının ezilmekten korunmaları için tek yolun eğitim almak olduğu için okulu çok önemsedikleri, okumak ve kendini kurtarmak olarak özetlenen arzusunun bir meslek edinmek sınıf atlamak değil düzenli geliri ve güvencesi olan bir iş sahibi olmak anlamına geldiği ancak yine de okul masraflarının bu hedeflerinin önündeki en büyük engel olduğunun farkında oldukları tespit edilmiştir (Erdoğan, 2007, s. 116-119)

Yani bir yandan aileler çocuklarının ekonomik olarak güçlü ve yardım almayan aileler olarak hayatlarını devam ettirmelerini umut etseler, yoksulluk zincirine dâhil olmasınlar isteseler de onların da yoksul olacağına dair inançları onları evet, sosyal yardım alsınlar cevabını vermeye itmektir.

Şekil 11: Sosyal Yardım Alan Vatandaşların Kendilerini Yoksul Olarak Görme Durumu

Çalışma grubunun %80,4'ü (325) kendini yoksul olarak görmekte, %19,6'si (79) sosyal yardım almasına rağmen kendini yoksul olarak görmemektedir. Bu da kendilerinden daha kötü durumda olanları düşündüklerinden kendilerini yoksul olarak görmemelerindendir.

Tablo 16: Kendilerini Yoksul Görme Sebepleri Verileri

		Evet	Hayır
Yoksulluğunuzun sebebi parçalanmış aile çocuğu olmanız mı?	Sayı (n)	7	318
	Yüzde (%)	2,2	97,8
Yoksulluğunuzun sebebi fakirliğin size ailenizden miras kalması mı?	Sayı (n)	11	314
	Yüzde (%)	3,4	96,6
Yoksulluğunuzun sebebi ailenizin fakir olması mı?	Sayı (n)	48	227
	Yüzde (%)	14,8	85,2
Yoksulluğunuzun sebebi engelli olmanız mı?	Sayı (n)	68	257
	Yüzde (%)	20,9	79,1
Yoksulluğunuzun sebebi kumar oynamanız mı?	Sayı (n)	4	321
	Yüzde (%)	1,2	98,8
Yoksulluğunuzun sebebi ülke ekonomisinin zayıf olması mı?	Sayı (n)	35	290
	Yüzde (%)	10,8	89,2
Yoksulluğunuzun sebebi ailenizden	Sayı (n)	18	307

miras kalmaması mı?	Yüzde (%)	5,5	94,5
Yoksulluğunuzun sebebi yoksul bir	Sayı (n)	6	319
mahallede oturuyor olmanız mı?	Yüzde (%)	1,8	98,2
Yoksulluğunuzun sebebi	Sayı (n)	113	212
eğitimsizliğiniz mi?	Yüzde (%)	34,8	65,2
Yoksulluğunuzun sebebi alkol ve diğer	Sayı (n)	1	324
maddeleri kullanıyor olmanız mı?	Yüzde (%)	0,3	99,7
Yoksulluğunuzun sebebi kaderinizin	Sayı (n)	48	277
böyle olması mı?	Yüzde (%)	14,8	85,2
Yoksulluğunuzun sebebi ailenizden	Sayı (n)	76	249
destek görmemeniz mi?	Yüzde (%)	23,4	76,6
Yoksulluğunuzun sebebi bir	Sayı (n)	198	127
mesleğinizin olmaması mı?	Yüzde (%)	60,9	39,1
Yoksulluğunuzun sebebi tembelliğiniz	Sayı (n)	7	318
mi?	Yüzde (%)	2,2	97,8

Çalışma grubunda olan vatandaşların kendini yoksul olarak gören %80,4'üne kendilerini neden yoksul hissettikleri sorulmuştur. Yoksulluğunun sebebini mesleğinin olmamasına bağlayanlar %60,9 ile ilk sırayı almakta, eğitimsizliğine bağlayanlar %34,8 ile ikinci sırayı almaktadır ve ailesinden destek görmemesine bağlayanların %23,4 ile üçüncü sırayı aldığı tespit edilmiştir. On dört cevap hakkının olduğu soruda vatandaşlar birden fazla cevap hakkı verilmiştir. Bundan dolayı bir veya birkaçını işaretlemiş olabilirler. En az verilen cevaplara baktığımızda sırasıyla alkol ve diğer maddeleri kullanmamasına bağlayanlar grubun %0,3'ünü, kumar oynamasına bağlayanlar %1,2'sine, tembel olmasına bağlayanlar %2,2'sine ve parçalanmış aile çocuğu olmasına bağlayanlar ise %2,2'si olarak tespit edilmiştir. Sosyal yardım alan vatandaşların yoksul olma sebeplerini kendisi üzerinden değil mesleği ve eğitimi olmaması üzerinden değerlendirdiği açıkça görülmektedir.

TRB1 bölgesinde yapılan bir çalışmada vatandaşlara yoksulluğun nedeni sorulduğunda öncelikle meslek sahibi olmamaya, kadere, eğitimsizliğe bağlanırken devam eden oranlarda ise yöneticilerin doğru karar vermemesine, adil bir toplum olamamasına, ülke

ekonomisinin zayıflığına ve aileden destek görmemeye bağladığı tespit edilmiştir (Tunç, 2013, s.201). Çalışma örnek çalışma sonuçları ile benzer sonuç vermektedir.

Tablo 17: Sosyal Yardım Almayacak Duruma Gelme Süresine Ait Veriler

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Hiçbir Zaman	79	19,6
2 yıl içinde	9	2,2
2 yıldan daha uzun sürede	10	2,5
Fikrim yok	306	75,7
Toplam	404	100,0

Çalışma grubuna hangi süre zarfında sosyal yardım almayacak duruma gelecekleri sorulduğunda %19,6'sının hiçbir zaman, 2,2'sinin 2 yıl içinde, 2,5'inin 2 yıldan daha uzun sürede, %75,7'sinin fikrim yok cevabını verdiği tespit edilmiş, bu aynı zamanda mevcut durumlarını kabullendikleri ve bu durumdan kurtulma umutlarının da olmadığını da göstermektedir.

ASAGM'nin "Türkiye'de Kamusal Sosyal Yardım Alanların Yardım Algısı ve Yoksulluk Kültürü" çalışmasında yoksul hanelerdeki fertlerin "ailelerin ekonomik durumunun ne kadar süre sonra düzeleceğine ve artık sosyal yardım almadan yaşayabileceklerine ilişkin görüşler" başlıklı bölümünde ankete katılan 2032 hanenin yoksulluktan kurtulma durumları ve sosyal yardım alamamalarına yönelik soruya verdikleri cevaplara bakıldığında; % 44,6 bilemiyorum, % 43,1 umudum yok, % 7 yıl ve daha fazla kalan % 6,1 ise bir ile 6 yıl arasındaki tarihleri belirtmişlerdir. (ASAGM, 2010, s.133). Bahsedilen ASAGM'nin çalışma sonuçları ile çalışmamızın sonuçlarının benzer olduğunu düşünülmektedir.

Tablo 18: Sosyal Yardım Almayacak Duruma Gelme Verileri

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Düzenli Gelir Elde Edeceğim İyi Bir İş Bulunca	200	49,5
Çocuklar Büyüyüp Çalışmaya Başladığında	54	13,4
Sağlığıma Kavuştuğumda	27	6,7
Hiçbir Zaman	102	25,2
Diğer	21	5,2
Toplam	404	100,0

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfından yardım almakta olan vatandaşlara artık sosyal yardım almaksızın hayatınızı devam ettirmek için gerekli olan gelişme sorulduğunda %49,2'sinin düzenli gelir elde edeceği iyi bir iş bulduğunda, %13,4'ünün çocuklar büyüüp çalışmaya başladığında, %6,7'sinin sağlığına kavuştuğunda, %25,2'sinin hiçbir zaman, %5,2'sinin diğer cevabını verdiği tespit edilmiştir. Bu da vatandaşların çalışma hayatlarında sorunlar olduğunu ve vatandaşların %25,2'sinin hiçbir zaman cevabını vermesi hayatta yaşanacak gelişmelere karşı umutsuz olduklarını veya sosyal yardımlarla geçinmeye alışmaya başladıklarını göstermektedir.

Yoksulluk Halleri (2007, s.105) çalışmasında vatandaşların kendilerini yoksul olarak tanımladıklarında yoksullukları benzer sebeplerden kaynaklansa bile her hanenin bu süreci ayrı ayrı yaşadığı için ister şans ister çabalamayla olsun kurtuluşu da bireysel olarak çözebileceklerini düşündükleri öne sürülmüştür.

Tablo 19: Sosyal Yardım Alma Nedeni Verileri

	Sayı (n)	Yüzde (%)
İşsizlik Nedeniyle	174	43,1
Aylık/Yıllık Gelirin Azlığı Nedeniyle	86	21,3
Sağlık Sorunları Nedeniyle	78	19,3
Diğer	66	16,3
Toplam	404	100,0

Sosyal yardım almakta olan vatandaşların neden sosyal yardım almaya gerek duyduklarına yönelik yapılan araştırma sonucunda %43,1'inin işsizlik nedeniyle, %21,3'ünün gelir azlığı nedeniyle, %19,3'ünün sağlık sorunları nedeniyle, %16,3'ünün diğer sebeplerle sosyal yardıma başvuru yaptıkları tespit edilmiştir. Genel olarak bakıldığında kişisel sebeplerle değil yapısal sebeplerden kaynaklı sosyal yardım aldıklarını düşündükleri görülmektedir. Aslında yoksulluk zinciri burada tam anlamıyla görülmektedir; işsizlik nedeniyle sosyal yardım almakta, sosyal yardım iş piyasasından uzaklaştırmakta, iş piyasasından uzaklaşması ile sosyal yardım almaksızın hayatını devam ettirebileceğine dair düşünceden uzaklaşmaktadır ve bu şekilde yıllarca belki de hayatı boyunca sosyal yardım almaktadır. Yoksulluk içinde büyüyen çocuklar eğitimsizlik, işsizlik, yeterli beslenememe, hastalıklar vb. sebeplere dayalı olarak yoksulluğa mahkûm olmakta ve zincir bu şekilde başa dönmektedir.

Tablo 20: Aylık Geçim İçin Gerekli Miktar Verileri

	Sayı (n)	Yüzde (%)
0-2000 TL arası	155	38,4
2001-4000 TL arası	225	55,7
4001 TL ve üzeri	24	5,9
Toplam	404	100,0

Sosyal yardım alan vatandaşların ailelerinin aylık geçimini rahat bir şekilde sürdürebilmeleri için ihtiyaç duydukları gelirler sorulduğunda %38,4'ünün 0- 2000 TL arasının yeterli olduğunu, %55,7'sinin 2001-4000 TL arasının yeterli olduğu, %5,9'unun 4001 TL üzerinin yeterli olduğunu ifade ettiği tespit edilmiştir. Vatandaşların geçimini sağlamak için minimum 2019 yılı asgari ücreti kadar gelire ihtiyaç duydukları görülmektedir. Tabii ki bu ailede yaşayan kişi sayısı, eğitim gören, hasta, engelli, yaşlı sayısına göre değişiklikler göstermektedir. Bu da hanede düzenli asgari ücretle çalışan bir kişinin olmasının geçimini sağlamak için yeterli olmadığını göstermektedir.

Tablo 21: Sosyal Yardımların Yapılma Biçimine Öneriler

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Daha Fazla Sosyal Yardım	17	4,2
Her Ay Düzenli Olarak	60	14,9
Mevcut Düzendan Memnun	20	5,0
Önerim Yok	288	71,3
Diğer	19	4,6
Toplam	404	100,0

Çalışma grubundaki vatandaşların sosyal yardımların yapılma biçimleri konusundaki düşüncelerine bakıldığında; %4,2'sinin sosyal yardımların daha fazla olmasını, %14,9'unun her ay düzenli olarak sosyal yardım verilmesini istedikleri, %5'inin mevcut düzendan memnun olduğu, %71,3'ünün önerisinin olmadığı tespit edilmiştir.

TRB1 bölgesinde yapılan çalışmada sosyal yardım alan vatandaşların verdikleri cevaplara bakıldığında; adil yapılsın, aylık düzenli yapılmalı, aylık ihtiyaçlarım karşılansın, aylık maaş verilsin, biraz daha artırılması gerekir, çalışanları destekleyecek kadar olmalı, çok olsun evime getirilsin, fakirlik maaşı şeklinde verilsin, gerçekten yoksul olan kişilere yapılmalı, hak edene verilmeli, ihtiyacı olana öncelik verilsin, ihtiyaçlarımızı karşılayacak kadar olmalı, iyi araştırılıp yardım yapılmalı, kiram karşılanmalı, nasıl istiyorsa öyle yapsın, özürlü ailelere öncelik tanınmalı, sosyal devlet olmalı, sürekli olsun adamına göre değil, nüfusuna göre yapılsın, tarafsız ve eşit dağıtılsın, yardımlar yetmiyor daha çok verilmeli, zamanında verilsin cevapları verildiği görülmektedir. Buradan hareketle insanların sosyal yardımların adil yapılması gerektiğini, daha fazla ve düzenli sosyal yardım verilmesi gerektiğini savunduğu tespit edilmektedir.

Tablo 22: Sosyal Yardımların Temel İhtiyaçlarını Karşılama Seviyesi

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Tamamen	89	22,0
Orta Düzeyde	113	28,0
Kısmen	163	40,3
Hiç	32	7,9
Fikrim Yok	7	1,7
Toplam	404	100,0

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfından sosyal yardım alan vatandaşların sosyal yardımların temel ihtiyaçlarını karşılama seviyelerine bakıldığında; %40,3'ü kısmen, %28'i orta düzeyde ve %22'si tamamen sosyal yardımların temel ihtiyaçlarını karşıladığını düşünmekte iken %7,9'u hiç karşılamamakta ve %1,7'si fikrim yok demiştir.

Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü'nün 6012 kişi üzerinde yaptığı araştırmanın "Yardımların İhtiyaçları Karşılmasına İlişkin Görüşler" bölümünde vatandaşların verdikleri cevaplar; %8,0'i kesinlikle ihtiyaçlarını karşıladı, %41,6'sı kısmen ihtiyaçlarını karşıladı, %26,9'u ihtiyaçlarını ne karşıladı ne de karşılamadı, %20,2'si ihtiyaçlarını karşılamadı, %3,4'ü kesinlikle ihtiyaçlarını karşılamadı, %0,3'ü ise cevapsız bırakmışlardır (SYDGM, 2008a, s.236). Cevap verenlerin % 50,4'i konuya genel olarak olumsuz yaklaşmışlardır. Bu sonuç yapılan çalışma ile örtüşmemektedir ancak sosyal yardımların vatandaşların veya hanelerin temel ihtiyaçlarını karşılayamaması durumunda ihtiyacın giderilmesi için verildiğini düşünürsek ihtiyaç oranında ve o miktarda verilmesi gerekmektedir. Sosyal yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının varlıklarının yerine getirdiklerinin en temel göstergesi yeterli sosyal yardımı sunabilmesidir.

Yoksulluk Halleri (2007) çalışmasında, sosyal yardımlar kapsamında verilen erzakların hayatlarının sürdürülebilmesi için beslenme anlamında büyük önem taşıdığı, beslenme ve barınma koşulları düşünüldüğünde hastalık ve engellilik halinin kaçınılmaz olduğu hanelerde Genel Sağlık Sigortası'nın ve sağlık yardımlarının olmazsa olmazları

olduğunu, güçlükle mücadele etmek ve çoğu zaman çocuklarının hastalıkları sebebiyle haneye kapanmak zorunda kalan kadınların hayata tutunması için önemli yer tuttuğu tespit edilmiştir.

Tablo 23: Sosyal Yardımların Aileyi Yoksulluktan Kurtarma Seviyesi

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Tamamen	85	21,0
Orta Düzeyde	87	21,5
Kısmen	120	29,7
Hiç	95	23,5
Fikrim Yok	17	4,2
Toplam	404	100,0

Size yapılan sosyal yardımlardan dolayı aileniz yoksulluktan kurtuldu mu sorusuna vatandaşlardan %29,7'si kısmen, %21,5 orta düzeyde, %21 tamamen kurtulduğunu ifade etmiş, %23,5'i hiç kurtulmadığını ve %4,2'ü ise bu konuda fikrinin olmadığını beyan etmiştir.

SYDGM'nin 6012 kişi üzerinde yaptığı araştırmanın “Yardımların Yoksulluğu Azaltılmasına İlişkin Görüşler” bölümünde araştırma grubuna SYDV'lerden aldığınız sosyal yardımların yoksulluğun azaltılması konusundaki sorusuna; %5,1'inin yoksulluğunda kesinlikle azalma oldu, %31,2'sinin yoksulluğunda azalma oldu, 27,3'ünün yoksulluğunda ne azalma oldu ne de olmadı, %28,9'unun yoksulluğunda azalma olmadı, %7,5'inin yoksulluğunda kesinlikle azalma olmadı, %0,3'ünün cevapsız bıraktığı tespit edilmiştir (SYDGM, 2008a, s.237). Yoksulluğunda kesinlikle azalma veya azalma oldu diyenlerin oranı % 36,3'lük bir kesimi oluştururken % 63,7'lik kesim ise olumsuz yönde cevap vermiştir. Bu noktada yapılan çalışma ile neredeyse benzer sonuçlar gösterdiğinden yola çıkarsak sosyal yardımların aileyi yoksulluktan kurtarmadığı, belki de yoksulluk zincirine dâhil ettiği ve bu durumu kabullendikleri söylenebilir.

Tablo 24: Sosyal Yardımlar Sayesinde Hayata ve Geleceğe Daha Güvenli ve Umutlu Bakma Seviyesi

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Tamamen	160	40,6
Orta Düzeyde	77	19,1
Kısmen	105	26
Hiç	40	9,9
Fikrim Yok	18	18
Toplam	404	100,0

Size yapılan sosyal yardımlardan dolayı hayata ve geleceğe daha güvenli ve umutlu bakıyor musunuz sorusuna %40,6'sı tamamen, %19,1'i orta düzeyde, %26'sı kısmen umutlu bakıyorum cevabını verdikleri ve %9,9'unun hiç umutla bakmadığı, %4,5'inin fikrinin olmadığı tespit edilmiştir.

SYDGM'nin 6012 kişi üzerinde yaptığı araştırmanın "Sosyal Yardımlardan dolayı geleceğe daha güvenli bakma durumu" bölümünde araştırmaya katılan kişilerin cevaplarına bakıldığında; % 9,3 "kesinlikle güvenli bakıyorum", % 36,6 "güvenle bakıyorum", % 12,5, "ne güvenli ne güvensiz", % 17,5 "güvensiz bakıyorum", % 5,3 "kesinlikle güvensiz bakıyorum" demişlerdir. %0 3 ise hiçbir cevap vermemiştir. Ankete katılanların % 54,1 'i ise olumsuz cevaplar vermişlerdir (SYDGM, 2008a, s. 260).

Yoksulluk Halleri (2007, 121-122) adlı çalışmada vatandaşlara geleceğe bakışları sorulduğunda, geleceklerinin şimdiki halinden daha iyi olacağını düşünmedikleri, ancak genç-bekâr-çocuksuz olanlar veya okuyanlar için durumun belki değişebileceğini, çocukları için gelecekte umutlu oldukları, onun dışında şuanda yaşadıkları sorunlardan dolayı geleceğe umutlu bakmalarının pek mümkün olmadığını beyan etmişlerdir.

Bu sonuçlardan ailelerin yoksulluktan kurtulmaya yönelik bir umudunun kalmadığı, mevcut sosyal durumlarını kabullendikleri anlaşılmaktadır. Bu veriler çerçevesinde sosyal yardım mekanizmasının ve yoksulluk yönetimin sosyal yardım politikalarını ciddi bir şekilde yeniden gözden geçirmesi gerektiği düşünülmektedir.

Tablo 25: Sosyal Yardımların Vatandaşların Hayatına Katkı Düzeyi

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Tamamen	239	59,2
Orta Düzeyde	76	18,8
Kısmen	72	17,8
Hiç	5	1,2
Fikrim Yok	12	3
Toplam	404	100,0

Size yapılan sosyal yardımların sizin ve diğer yoksul vatandaşların hayatlarına önemli bir katkısının olduğunu düşünüp düşünmeme durumuna katılımcıların %59,2'si tamamen, %18,8'inin orta düzeyde, %17,8'inin kısmen, %1,2'sinin hiç, %3'ünün fikrim yok cevaplarını verdiği tespit edilmiştir. Sosyal yardımların insanların temel ihtiyaçlarını karşılayabildikleri belki de tek kaynak olarak düşündüğümüzde vatandaşın hayatına da katkı düzeyinin yüksek olması inkâr edilemez bir gerçektir ve vatandaş da büyük oranda tamamen katkı sunduğunu savunmaktadır.

Yoksulluk Halleri (2007, s. 106) adlı çalışmada sosyal yardımları vatandaşlık hakkı olarak gören vatandaşlarla karşılaştıklarını, bu kişilerin herhangi birisinden yardım almakla devletten almanın çok farklı olduğunu, kendini vatandaşı olduğu devletin evladı olarak gördüğü için sosyal yardım yapması gerektiğini düşündüklerini onun için daha rahat yardım istediklerini ortaya koymuştur. Diğer taraftan devlet kurumlarını baba-koca gibi kadınlara ve çocuklara sahip çıkmasının olması gereken bir şey olarak düşünmekte olan kadınların geçinmenin yükünü en ağır hisseden kadınlar için iyi bir çıkış kapısı olarak görülmesidir. Aynı zamanda “kurum ile iletişim içinde olmanın bir erkeğin koruyuculuğuna sığınmaktan daha güvenli olduğunu” (Erdoğan, 2007, s. 106-108) ifade etmektedirler.

Diğer yandan yapılan çalışmalarla sosyal yardımları sadece maddi anlamda katkı olarak görmeyerek, evin dışına çıkıp, farklı ortamlara girmenin, yapılan projeler, eğitimler, kurslar ile ufuklarının açıldığını, kendilerini daha güçlü ve daha iyi hissettikleri tespit edilmiştir (Erdoğan, 2007, s. 106).

Tablo 26: Sosyal Yardımların Kesilmesinin Yaşam Standartlarına Etki Düzeyi

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Tamamen	256	63,4
Orta Düzeyde	55	13,6
Kısmen	75	18,6
Hiç	4	1,0
Fikrim Yok	14	3,5
Toplam	404	100,0

Yapılan çalışmaya katılan vatandaşların SYDV'ler tarafından yapılan sosyal yardımların kesilmesi yaşam standartlarını %63,4'ünün tamamen, %13,6'sının orta düzeyde, %18,6'sının kısmen etkileyeceğini düşündüğü, %1'inin hiç etkilemediğini tespit edilmiştir.

ASAGM'nin "Türkiye'de Kamusal Sosyal Yardım Alanların Yardım Algısı ve Yoksulluk Kültürü" çalışmasında "Sosyal yardımların kesintiye uğramasının, yardım alanların günlük yaşamlarına olası etkileri" başlıklı bölümünde ankete katılan 2032 hanenin cevaplarına bakıldığında; %44,8'inin çok fazla etkiler, %17,2'sinin biraz etkiler ama yaşamımızı sürdürürüz, %35'inin fazla etkilemez, %3'ünün fikrim yok cevaplarını verdiği tespit edilmiştir (ASAGM, 2010, s.119). ASAGM'nin araştırması ile çalışmanın benzer sonuçlar ortaya koyduğu düşünülmektedir.

Bu noktada yardım alan ailelerin yoksulluktan kurtulamadığı, yardımları almadıklarında çok zorlanacaklarını ifade ettikleri görülmektedir. Bu durum "bir sosyal yardım bağımlılığı" doğurmakta ve yoksulluğu kalıcılaştırmakta olduğunu düşündürmektedir.

Tablo 27: Sosyal Yardımlardan Memnuniyet Düzeyi

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Tamamen	270	66,8
Orta Düzeyde	67	16,6
Kısmen	53	13,1
Hiç	4	1,0
Fikrim Yok	10	2,5
Toplam	404	100,0

Katılımcıların %66,8'inin tamamen, %16,6'sının orta seviyede, %13,1'inin kısmen Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından verilen sosyal yardımdan memnun olduğu, %1'inin hiç memnun olmadığı ve %2,5'inin bu konuda fikrinin olmadığı tespit edilmiştir. Vatandaş odaklı hizmet veren vakıflardan verilen sosyal yardımlardan vatandaşların memnuniyet düzeyinin yüksek olması gereken bir durum olduğu düşünülmektedir.

Tablo 28: Vakfın İşleyişinden Memnuniyet Düzeyi

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Tamamen	283	70,0
Orta Düzeyde	63	15,6
Kısmen	37	9,2
Hiç	8	2,0
Fikrim Yok	13	3,2
Toplam	404	100,0

Vatandaşlara Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının işleyişinden memnuniyet düzeyleri sorulduğunda %70'inin tamamen, %15,6'sının orta düzeyde, %9,2'sinin kısmen vakfın işleyişinden memnun oldukları sadece %2'sinin hiç memnun olmadığı tespit edilmiştir. Vakfın başvuru süreci, inceleme süreci, sosyal yardımların sonuçlanma zamanı, verilen yardım türü ve miktarı, personellerin davranışları gibi birçok kategoriye

içine alan bu soruda memnuniyet oranının yüksek çıkmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Tablo 29: Yaş ile Yardım Alma Süreleri Karşılaştırma Verileri

		Ne kadar süredir SYDV'den yardım alıyorsunuz?					
		1 yıldan az	1 yıl	2 yıl	3 yıl	3 yıldan fazla	Toplam
18-30 Yaş	Sayı (n)	10	11	9	5	28	63
	Yüzde (%)	15,9%	17,5%	14,3%	7,9%	44,4%	100,0%
31-45 Yaş	Sayı (n)	22	26	14	12	112	186
	Yüzde (%)	11,8%	14,0%	7,5%	6,5%	60,2%	100,0%
46-64 Yaş	Sayı (n)	4	6	6	5	86	107
	Yüzde (%)	3,7%	5,6%	5,6%	4,7%	80,4%	100,0%
65 Yaş ve üzeri	Sayı (n)	1	0	1	1	45	48
	Yüzde (%)	2,1%	,0%	2,1%	2,1%	93,8%	100,0%
Toplam	Sayı (n)	37	43	30	23	271	404
	Yüzde (%)	9,2%	10,6%	7,4%	5,7%	67,1%	100,0%

P=0,00 df=12

Çalışma grubunun yardım alma sürelerine bakıldığında %9,2'sinin 1 yıldan az süredir, %10,6'sının 1 yıldır, %7,4'ünün 2 yıldır, %5,7'sinin 3 yıldır, %67,1'inin 3 yıldan fazla süredir sosyal yardım aldıkları tespit edilmiştir. Aynı zamanda ilgili vakfın veri sistemi kayıtları ile örtüşmektedir. Oysa Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının tabi oldukları kanunda “*Fakrî zaruret içinde ve muhtaç durumda bulunan kanunla kurulu sosyal güvenlik kuruluşlarına tabi olmayan ve bu kuruluşlardan aylık ve gelir almayan vatandaşlar ile geçici olarak küçük bir yardım veya eğitim ve öğretim imkanı sağlanması halinde topluma faydalı hale getirilecek, üretken duruma geçirilebilecek kişiler bu Kanun kapsamı içindedir.*”maddesinden de anlaşılacağı üzere sosyal yardımlar toplumu kriz anlarında desteklemek amacıyla verilmesi için vardır ve

engellilik, yaşlılık gibi çalışma hayatında yer almasının önünde sorunlar olan gruplar dışında sürekli değildir. Fakat çalışmada görüldüğü üzere %67,1 oranında vatandaş 3 yıldan fazla süredir bu yardımlardan yararlanmaktadır.

Yaş gruplarına göre 3 yıldan fazla yardım alanların oranına baktığımızda, 18-30 yaş arası vatandaşların %44,4'ü, 31-45 yaş arası vatandaşların % 60,2'si, 46-64 yaş arası vatandaşların %80,4'ü, 65 yaş ve üzeri vatandaşların %93,8'i 3 yıldan daha fazla süredir yardım aldığı ve bu oranın yaş ile birlikte arttığı tespit edilmiştir. Yapılan ki-kare testi ile vakıftan yardım alan vatandaşların yaşları ile sosyal yardım aldıkları süre arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır sonucuna ulaşılmıştır (p=0,000) Ulaşılan sonuç vakıftan yardım almakta olan vatandaşların yaşı arttıkça yardım aldıkları yıl artmaktadır hipotezini (1) desteklemektedir.

Tablo 30: İş Arama Durumu İle Sosyal Yardımların İhtiyaç Karşılama Düzeyi Karşılaştırması

		SYDV'ler tarafından size yapılan sosyal yardımlar temel ihtiyaçlarınızı karşılıyor mu?						
		Tamamen	Orta Düzeyde	Kısmen	Hiç	Fikrim Yok	Toplam	
Çalışmıyorsa iş arıyorlar mı?	Evet	Sayı (n)	26	45	61	16	3	151
		Yüzde (%)	17,2%	29,8%	40,4%	10,6%	2,0%	100,0%
	Hayır	Sayı (n)	58	65	95	15	4	237
		Yüzde (%)	24,5%	27,4%	40,1%	6,3%	1,7%	100,0%
Toplam		Sayı (n)	84	110	156	31	7	388
		Yüzde (%)	21,6%	28,4%	40,2%	8,0%	1,8%	100,0%

p= 0,334 df=4

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfından sosyal yardım alan ve çalışmayan vatandaşların iş arayanlarının %17,2'si tamamen, %29,8'i orta düzeyde, %40,4'ü

kısmen verilen sosyal yardımların temel ihtiyaçlarını karşıladığını düşünürken, %10,6'sı hiç karşılamadığını düşündüğü tespit edilmiştir. Bu vatandaşlardan iş aramayanlara bakıldığında ise %24,5'inin tamamen, %27,4'ü orta düzeyde, %40,1'i kısmen verilen sosyal yardımların temel ihtiyaçlarını karşıladığını düşünürken, %6,3'ünün hiç karşılamadığını düşündüğü tespit edilmiştir. Oranlara bakıldığında iş aramayanların sosyal yardımların temel ihtiyaçlarını karşıladığı düşüncesinin daha fazla olduğu görülmektedir. Ancak ki-kare testi ile vakıftan yardım alan ve iş arayan vatandaşlar ile sosyal yardımın temel ihtiyaçlarını karşılaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p>0,05$).

Tablo 31: Çalışma Durumları ile Yardımlardan Memnuniyet Düzeyi Karşılaştırması

SYDV'ler tarafından yapılan sosyal yardımlardan memnun musunuz?								
			Tamamen	Orta Düzeyde	Kısmen	Hiç	Fikrim Yok	Toplam
Çalışıyor musunuz?	Evet	Sayı (n)	13	0	2	0	1	16
		Yüzde (%)	81,2%	,0%	12,5%	,0%	6,2%	100,0%
	Hayır	Sayı (n)	257	67	51	4	9	388
		Yüzde (%)	66,2%	17,3%	13,1%	1,0%	2,3%	100,0%
Toplam		Sayı (n)	270	67	53	4	10	404
		Yüzde (%)	66,8%	16,6%	13,1%	1,0%	2,5%	100,0%

P= 0,353 df=4

Çalışma grubunun herhangi bir işte çalışanlarının %81,2'sinin tamamen, %12,5'inin kısmen yapılan sosyal yardımlardan memnun olduğu tespit edilmiş olup, çalışmayanlara bakıldığında %66,2'sinin tamamen, %17,3'ünün orta düzeyde, %13,1'inin kısmen yapılan sosyal yardımlardan memnun olduğu, %1'inin hiç memnun olmadığı tespit edilmiştir. Tamamen sosyal yardımlardan memnun olma ile çalışma durumuna bakıldığında çalışanların daha memnun olduğu görülmektedir. Ancak ki-kare testi ile vatandaşların çalışma durumları ile sosyal yardımlardan memnuniyet düzeyi karşılaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p>0,05$).

Tablo 32: Cinsiyet ile Çalışma Durumları Karşılaştırması

		Çalışıyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Kadın	Sayı (n)	7	259	266
	Yüzde (%)	2,6%	97,4%	100,0%
Erkek	Sayı (n)	9	129	138
	Yüzde (%)	6,5%	93,5%	100,0%
Toplam	Sayı (n)	16	388	404
	Yüzde (%)	4,0%	96,0%	100,0%

p= 0,057 df=1

Çalışma grubundaki kadınların %2,6'sı çalışmakta iken, %97,4'ü çalışmamakta; erkeklerin %6,5'i çalışmakta ve %93,5'i çalışmamakta olduğu tespit edilmiştir. Cinsiyete dayalı çalışma oranlarına bakıldığında erkeklerin çalışma oranının daha fazla olduğu söylenebilir. Ancak ki-kare testi ile cinsiyetleri ile çalışma durumları karşılaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p>0,05$).

Tablo 33: İş Arama Durumları ile Yoksulluk Nedenini Kaderden Kaynaklı Görme Durumu Karşılaştırması

		Yoksulluğunuzun sebebi kaderinizin böyle olması mı?			
			Evet	Hayır	Toplam
Çalışmıyorlar a iş arıyorlar mı?	Evet	Sayı (n)	21	100	121
		Yüzde (%)	17,4%	82,6%	100,0%
	Hayır	Sayı (n)	26	169	195
		Yüzde (%)	13,3%	86,7%	100,0%
Toplam		Sayı (n)	47	269	316
		Yüzde (%)	14,9%	85,1%	100,0%

p= 0,329 df= 1

Çalışma grubunda çalışmayanlardan iş arayanların %17,4'ü yoksulluğunun sebebini kaderden kaynaklı görmekte olduğu ve %82,6'sının kaderden kaynaklı görmediği tespit edilmiştir. İş aramayanların %13,3'ü yoksulluğunun sebebini kaderden kaynaklı görmekte olduğu ve %86,7'sinin kaderden kaynaklı görmediği tespit edilmiştir. İş arayanların iş aramayanlara göre yoksulluğunun sebebini kaderinin böyle olmasına dayandığını düşünme oranının daha fazla olduğu görülmektedir. Ancak yapılan ki-kare testi ile çalışmayan vatandaşların iş arama durumları ile yoksulluğunun sebebini kaderden kaynaklı görme durumu karşılaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (p>0,05).

Tablo 34: Eğitim Düzeyleri ile Sosyal Yardımlardan Memnuniyet Düzeyinin Karşılaştırması

SYDV'ler tarafından yapılan sosyal yardımlardan memnunuz?								
			Tamamen	Orta Düzeyde	Kısmen	Hiç	Fikrim Yok	Toplam
Okur-Yazar	Değil	Sayı (n)	40	14	8	0	0	62
		Yüzde (%)	64,5%	22,6%	12,9%	,0%	,0%	100,0%
İlkokul	Mezunu	Sayı (n)	163	39	31	3	7	243
		Yüzde (%)	67,1%	16,0%	12,8%	1,2%	2,9%	100,0%
Ortaokul	Mezunu	Sayı (n)	48	6	3	1	2	60
		Yüzde (%)	80,0%	10,0%	5,0%	1,7%	3,3%	100,0%
Lise	Mezunu	Sayı (n)	17	5	10	0	1	33
		Yüzde (%)	51,5%	15,2%	30,3%	,0%	3,0%	100,0%
Yükseköğretim	Üniversite ve üzeri	Sayı (n)	2	3	1	0	0	6
		Yüzde (%)	33,3%	50,0%	16,7%	,0%	,0%	100,0%
Toplam		Sayı (n)	270	67	53	4	10	404
		Yüzde (%)	66,8%	16,6%	13,1%	1,0%	2,5%	100,0%

p= 0,073 df=1

Çalışma grubunun eğitim durumları ile yapılan sosyal yardımlardan memnuniyet düzeyi karşılaştırıldığında; okur-yazar olmayanların %64,5'inin, ilkokul mezunu olanların %67,1'nin, ortaokul mezunu olanların %80'inin, lise ve dengi okul mezunlarının %51,5'inin, yüksekokul, üniversite ve üzeri okul mezunlarının %33,3'ünün yapılan sosyal yardımlardan tamamen memnun olduğu tespit edilmiştir. Eğitim seviyesi lise ve üzerine çıktıkça memnuniyet düzeyinin düştüğü söylenebilir. Ancak ki-kare testi ile eğitim düzeyleri ile yapılan sosyal yardımlardan memnuniyet durumu karşılaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (p>0,05).

Tablo 35: Proje Yardımı Alması ile Ailenin Yoksulluktan Kurtulmasının Karşılaştırılması

SYDV'ler tarafından size yapılan sosyal yardımlardan dolayı aileniz yoksulluktan kurtuldu mu?									
			Tamamen	Orta Düzeyde	Kısmen	Hiç	Fikrim Yok	Toplam	
SYDV'den proje yardımı	Evet	Sayı (n)	5	8	24	15	6	58	
		Yüzde (%)	8,6%	13,8%	41,4%	25,9%	10,3%	100,0%	
	Hayır	Sayı (n)	80	79	96	80	11	346	
		Yüzde (%)	23,1%	22,8%	27,7%	23,1%	3,2%	100,0%	
Toplam		Sayı (n)	85	87	120	95	17	404	
		Yüzde (%)	21,0%	21,5%	29,7%	23,5%	4,2%	100,0%	

p= 0,003 df=4

Günümüzde sosyal yardım alanında aynı, nakdi ve proje yardımları ön plandadır. Aynı yardımların çıkardığı problemlerden dolayı sosyal yardımlar daha çok nakdi olarak yapılmaktadır. Proje yardımları ise ülkemize 2001 yılında Dünya Bankasının ‘‘Sosyal Riski Azaltma Projesiyle’’ hayata geçmiş ve bu destek niteliğindeki yardımlar yaygınlaşarak büyümeye devam etmektedir. Proje yardımlarının artarak devam etmesi ve yoksullukla mücadelede önemli bir rol oynamaktadır. Bundan dolayı vatandaşlara alınan proje destekleri ile ailesinin sosyal yardımlardan kurtulması düşüncesi karşılıklı değerlendirilmiştir. Fakat Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü ile fon kaynakları ile desteklenen proje olan ‘‘Yaşlı ve Engelli Bakımı Hizmeti Projesi’’ çalışmaya esas alınan 4 vakıfta da uygulanmakta olmasına rağmen vatandaşların yaşlı, engelli olması, evlerinden vakıflara fazla gelmemesi, çalışma döneminde hepsinin evinde çalışmanın yapılamaması nedeniyle proje desteği alan tüm vatandaşlara ulaşamamıştır.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfından sosyal yardım almakta olan vatandaşların %14,4’ünün proje yardımı aldığı ve %85,6’sının proje yardımı almadığı tespit edilmiştir. Proje desteği alan vatandaşların ailesinin %8,6’sının tamamen,

%13,8'inin orta düzeyde, %41,4'ünün kısmen yoksulluktan kurtulduğunu düşündüğü tespit edilmiştir. Yapılan ki-kare testi ile vakıftan proje yardımı alan vatandaşlar ile ailelerinin yapılan sosyal yardımlar sayesinde yoksulluktan kurtulduğu düşüncesi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır sonucuna ulaşılmıştır ($p=0,003$) Bu sonuç vakıf proje desteklerinden yararlanan vatandaşların verilen sosyal yardımlar ile ailesinin yoksulluktan kurtulduğu düşüncesi arasında anlamlı bir ilişki vardır hipotezini (10) desteklemektedir.

Bartın Merkez Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfında çok sayıda aktif projenin olması, bunların çocuklar ağırlıklı yapılması ailenin şuanda yoksulluktan kurtulmasını değil, çocuklarının yoksulluk zincirine girmemesini amaçlamakta olduğu için sayısal verilerle ölçülememekte olduğu düşünülmektedir.

Tablo 36: Cinsiyet ile Kendini Yoksul Görme Durumu Karşılaştırması

		Kendinizi yoksul biri olarak görüyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Kadın	Sayı (n)	207	59	266
	Yüzde (%)	77,8%	22,2%	100,0%
Erkek	Sayı (n)	118	20	138
	Yüzde (%)	85,5%	14,5%	100,0%
Toplam	Sayı (n)	325	79	404
	Yüzde (%)	80,4%	19,6%	100,0%

$p= 0,065$ $df=1$

Çalışma grubundaki kadınların %77,8'inin kendini yoksul olarak gördüğü, %22,2'sinin yoksul olarak görmediği; erkeklerin %85,5'inin kendini yoksul olarak gördüğü, %14,5'inin kendini yoksul olarak görmediği tespit edilmiştir. Buna göre kendini yoksul olarak gören erkeklerin oranı kadınlardan daha fazladır. Ancak ki-kare testi ile vatandaşların cinsiyet ile kendilerini yoksul olarak görme durumları karşılaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p>0,05$).

Tablo 37: Eğitim Durumu ile Yoksulluktan Kurtulma Süresi Karşılaştırması

		Ne zaman sosyal yardım almayacak duruma gelir ve siz bu yoksulluktan kurtulursunuz?					
		Hiçbir Zaman	1 Yıl İçinde	2 Yıl İçinde	Dana Fazla	Zaman Fikrim	Yok Toplam
Okur-Yazar	Sayı (n)	23	0	0	0	39	62
Değil	Yüzde (%)	37,1%	,0%	,0%	,0%	62,9%	100,0%
İlkokul	Sayı (n)	46	3	3	2	189	243
Mezunu	Yüzde (%)	18,9%	1,2%	1,2%	,8%	77,8%	100,0%
Ortaokul	Sayı (n)	8	1	1	3	47	60
Mezunu	Yüzde (%)	13,3%	1,7%	1,7%	5,0%	78,3%	100,0%
Lise ve Dengi	Sayı (n)	2	0	1	5	25	33
Okul Mezunu	Yüzde (%)	6,1%	,0%	3,0%	15,2%	75,8%	100,0%
Yüksekokul,	Sayı (n)	0	0	0	0	6	6
Üniversite ve	Yüzde (%)	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%	100,0%
Üzeri							
Toplam	Sayı (n)	79	4	5	10	306	404
	Yüzde (%)	19,6%	1,0%	1,2%	2,5%	75,7%	100,0%

p=0,000 df=16

Çalışma grubundaki okur-yazar olmayanların %37,1'i hiçbir zaman, %62,9'u fikri olmayan bir zamanda, ilkokul mezunu olanların %18,9'u hiçbir zaman, %1,2'si 1 yıl içinde, %1,2'si 2 yıl içinde, %0,8'i 2 yıldan daha fazla süre içinde, %77,8'i fikri olmayan bir zamanda, ortaokul mezunu olanların %13,3'ü hiçbir zaman, %1,7'si 1 yıl içinde, %1,7'si 2 yıl içinde, %5'i 2 yıldan daha fazla süre içinde, %78,3'ü fikri olmayan bir zamanda, lise ve dengi okul mezunu olanların %6,1'i hiçbir zaman, %3,0'i 2 yıl içinde, %15,2'si 2 yıldan daha fazla süre içinde, %75,8'si fikri olmayan bir zamanda, yüksekokul, üniversite ve üzeri mezunu olanların %100'ü fikri olmayan bir zamanda sosyal yardım almayacak duruma gelir ve yoksulluktan kurtulacağı düşüncesinde

olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda tablonun geneline bakıldığında eğitim düzeyi arttıkça hiçbir zaman yoksulluktan kurtulamayacağını düşünenlerin oranı düşmektedir. Yapılan ki-kare testi ile vakıftan yardım alan vatandaşların eğitim düzeyi ile ne kadar zamanda sosyal yardım almayacak duruma gelir ve yoksulluktan kurtulacağı düşüncesi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır sonucuna ulaşılmıştır ($p=0,000$) Bu sonuç vakıftan yardım almakta olan vatandaşların eğitim düzeyi yükseldikçe sosyal yardımlara bağımlılıktan kurtulma düşüncelerine ait süre azalmaktadır hipotezini (12) desteklemektedir.

Tablo 38: Sosyal Yardımların Kesilmesinin Yaşam Standartlarını Etkilemesi ile Sosyal Yardım Alma Nedeni İlişkisi

SYDV'ler tarafından yapılan sosyal yardımların kesilmesi yaşam standartlarınızı nasıl etkiler?								
			Orta			Fikrim		
			Tamamen	Düzeyde	Kısmen	Hiç	Yok	Toplam
Neden sosyal yardım alma gereği duyuyorsunuz?	İşsizlik	Sayı (n)	127	19	18	2	8	174
	Nedeniyle	Yüzde (%)	73,0%	10,9%	10,3%	1,1%	4,6%	100,0%
	Gelirin	Sayı (n)	41	16	26	1	2	86
	Azlığı	Yüzde (%)	47,7%	18,6%	30,2%	1,2%	2,3%	100,0%
	Sağlık	Sayı (n)	58	6	12	1	1	78
	Sorunları	Yüzde (%)	74,4%	7,7%	15,4%	1,3%	1,3%	100,0%
	Diğer	Sayı (n)	30	14	19	0	3	66
		Yüzde (%)	45,5%	21,2%	28,8%	,0%	4,5%	100,0%
Toplam		Sayı (n)	256	55	75	4	14	404
		Yüzde (%)	63,4%	13,6%	18,6%	1,0%	3,5%	100,0%

$p= 0,000$ $df=28$

Çalışma grubundaki vatandaşlardan, işsizlik nedeniyle yardım alanların sosyal yardımlarının kesilmesi %73'ünün tamamen, %10,9'unun orta düzeyde, %10,3'ünün kısmen yaşam standartlarını etkilediği tespit edilmiştir. Aylık/yıllık gelir azlığı

nedeniyle yardım alanların sosyal yardımlarının kesilmesi %47,7'sinin tamamen, %18,6'sının orta düzeyde, %30,2'sinin kısmen yaşam standartlarını etkilediği tespit edilmiştir. Sağlık sorunları nedeniyle yardım alanların sosyal yardımlarının kesilmesi %74,4'ünün tamamen, %7,7'sinin orta düzeyde, %15,4'ünün kısmen yaşam standartlarını etkilediği tespit edilmiştir. Yapılan ki-kare testi ile vakıftan yardım alan vatandaşların sosyal yardım alma nedenleri ile yapılan sosyal yardımların kesilmesi yaşam standartlarını etkileme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır sonucuna ulaşılmıştır ($p=0,000$) Bu sonuç sosyal yardımların kesilmesinin yaşam standartlarını tamamen etkileyeceği düşüncesi ile yardım alma nedenini iş bulamaması olarak görenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır hipotezini (13) desteklemektedir.

Tablo 39: Evlenmeden Önce Sosyal Yardım Alma Durumu ile Geçinme Miktarları Karşılaştırması

			Geçim Miktarı				
			0-2000 TL arası	2001-4000 TL arası	4001 TL ve üzeri	Toplam	
Evlenmeden önce aileniz sosyal yardım alır mıydı?	Evet	Sayı (n)	18	23	5	46	
		Yüzde (%)	39,1%	50,0%	10,9%	100,0%	
	Hayır	Sayı (n)	137	202	19	358	
		Yüzde (%)	38,3%	56,4%	5,3%	100,0%	
	Toplam		Sayı (n)	155	225	24	404
			Yüzde (%)	38,4%	55,7%	5,9%	100,0%

$p=0,296$ $df=2$

Çalışma grubunun evlenmeden önce ailesi sosyal yardım alanların geçinmeleri için %39,1'inin 0-2000 TL arası ile, %50'sinin 2001-4000 TL arası, %10,9'unun 4001 TL ve üzeri gelir gerektiğini düşündükleri; ailesi sosyal yardım almayanların %38,3'ünün 0-2000 TL arası ile, %56,4'ünün 2001-4000 TL arası, %5,3'ünün 4001 TL ve üzeri gelir gerektiğini düşündükleri tespit edilmiştir. Ancak ki-kare testi ile vatandaşların evlenmeden önce ailesinin sosyal yardım alması ile bir ay boyunca geçinmeleri için

gerekli olan miktar durumları karşılaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p>0,05$).

3.2. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Personelinin Demografik Özellikleri ve Sosyal Yardımlarla İlgili Düşünceleri

Bu bölümde Vakıf personellerine yönelik olarak uygulanan anket sonuçları yer almaktadır. Anketler içerisinde sınıflandırılan soru demetleri ve bunlara verilen cevaplar çerçevesinde ilgili başlıklar oluşturulmuştur. Veriler tablolar haline dönüştürülerek yorumlanmıştır.

Tablo 40: Anket Yapılan Personel Sayıları

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Bartın Merkez SYDV	13	52,0
Ulus SYDV	7	28,0
Amasra SYDV	2	8,0
Kurucaşile SYDV	3	12,0
Toplam	25	100,0

Bartın merkez ve ilçelerinde çalışan personel sayısı 2019 yılı itibariyle 26 olarak belirlenmiştir. Personel sayısının anket uygulanabilecek büyüklükte olması sebebiyle örneklem olarak 26 personel alınmış ve hepsine anket yapılması planlanmış olup 25 personel çalışmaya dâhil edilmiştir.

3.2.1. Vakıf Personelinin Genel Profili

Bu bölümde hizmeti sunan dört kesimin yaş, cinsiyet, görev yılı, meslek, unvan ve kadro durumları gibi genel bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 41: Vakıf Personelinin Cinsiyet Verileri

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Kadın	10	40,0
Erkek	15	60,0
Toplam	25	100,0

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı personellerine ait gruba yapılan çalışmada %40'ının kadın %60'ının erkek olduğu tespit edilmiştir. Kadınların oranının erkeklere rağmen az ancak oran olarak fazla olması kadın istihdamı açısından iç açıcıdır.

Tablo 42: Vakıf Personelinin Yaş Verileri

	Sayı (n)	Yüzde (%)
22-35 yaş	12	48,0
36-50 yaş	12	48,0
51 yaş ve üzeri	1	4,0
Toplam	25	100,0

Çalışma grubundaki personellerine yaşları sorulduğunda %48'inin 22-35 yaş arası, %48'inin 36-50 yaş arası, %4'ünün 51 yaş ve üzeri olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 43: Vakıf Personelinin Eğitim Düzeyi Verileri

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Ortaokul Mezunu	2	8,0
Lise ve Dengi Mezunu	5	20,0
Lisans Mezunu	5	20,0
Yüksek Lisans Mezunu	13	52,0
Toplam	25	100,0

Çalışma grubundaki personellerin eğitim düzeylerine bakıldığında %8'inin ortaokul mezunu, %20'sinin lise ve dengi mezunu, %20'sinin lisans mezunu, %52'sinin yüksek lisans mezunu olduğu tespit edilmiştir. Vakıf personelinin eğitim durumunda lisans ve yüksek lisans mezunu oranlarının fazla olmasının sebebi Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü'nün Nisan 2012 tarihinden sonra personel istihdamı için kadro sayını arttırması ve bu alımlarda yardımcı hizmet görevlisi dışındaki tüm kadrolar için en az lisans mezunu olma şartının aranmış olmasından kaynaklanmaktadır. Aynı zamanda Vakıf personellerinin eğitim seviyesinin yükselmesi maaş farklarını da beraberinde getirmesi yüksek lisans eğitimi için motive kaynağı olabileceği düşünülmektedir.

Tablo 44: Vakıf Personelinin Unvan Verileri

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Vakıf Müdürü	3	12,0
Sosyal Yardım ve İnceleme Görevlisi	15	60,0
Büro Görevlisi	2	8,0
Yardımcı Hizmet Görevlisi	5	20,0
Toplam	25	100,0

Çalışma grubundaki personellerin Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfındaki unvanlarına bakıldığında %12'sinin Vakıf Müdürü, %60'ının Sosyal Yardım ve İnceleme Görevlisi, %8'inin Büro Görevlisi, %20'sinin Yardımcı Hizmet Görevlisi olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 45: Vakıf Personelinin Görev Yaptığı Süre Verileri

	Sayı (n)	Yüzde (%)
0-5 yıl	4	16,0
6-12 yıl	10	40,0
13 yıl ve üzeri	11	44,0
Toplam	25	100,0

Çalışma grubundaki personellerin Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarında %16'sının 0-5 yıl arası, %40'ının 6-12 yıl arası, %44'ünün 13 yıl ve üzeri süredir görev yaptığı tespit edilmiştir. Vakıf personelinin büyük oranının 12 yıldan az olmasını Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü'nün Nisan 2012 tarihinden itibaren personel istihdamı için norm kadrolarını arttırması ve Vakıfların iş yükündeki artıştan dolayı personel alımına gitmek durumunda kalmasından kaynaklandığı düşünülebilir.

3.2.2. Vakıf Personelinin Sosyal Yardımlarla İlgili Düşüncelerine Dair Veriler

Tablo 46: Vatandaşın Yoksulluğunun Sebebine Dair Düşüncelere Ait Veriler

				Evet	Hayır
Vatandaşların yoksulluğunun sebebi	Sayı (n)			2	23
kaderinin böyle olmasından mı?	Yüzde (%)			8,0	92,0
Vatandaşların yoksulluğunun sebebi	Sayı (n)			19	6
tembellikten mi?	Yüzde (%)			76,0	24,0
Vatandaşların yoksulluğunun sebebi bir	Sayı (n)			11	14
meslek sahibi olmamasından mı?	Yüzde (%)			44,0	56,0
Vatandaşların yoksulluğunun sebebi adil bir	Sayı (n)			7	18
toplumda yaşamıyor olmasından mı?	Yüzde (%)			28,0	72,0
Vatandaşların yoksulluğunun sebebi	Sayı (n)			4	21
ailesinden destek görmemesinden mi?	Yüzde (%)			16,0	84,0
Vatandaşların yoksulluğunun sebebi parasını	Sayı (n)			4	21
nasıl değerlendireceğini bilmemesinden mi?	Yüzde (%)			16,0	84,0
Vatandaşların yoksulluğunun sebebi alkol ve	Sayı (n)			9	16
diğer maddelerin kullanımından mı?	Yüzde (%)			36,0	64,0
Vatandaşların yoksulluğunun sebebi	Sayı (n)			15	10
eğitimsizlikten mi?	Yüzde (%)			60,0	40,0
Vatandaşların yoksulluğunun sebebi yoksul	Sayı (n)			0	25
bir mahallede oturuyor olmaktan mı?	Yüzde (%)			0,0	100,0
Vatandaşların yoksulluğunun sebebi	Sayı (n)			0	25
şanssızlıktan mı?	Yüzde (%)			0,0	100,0
Vatandaşların yoksulluğunun sebebi annesiz	Sayı (n)			2	23
ve/veya babasız büyümekten mi?	Yüzde (%)			8,0	92,0
Vatandaşların yoksulluğunun sebebi miras	Sayı (n)			3	22
kalmamasından mı?	Yüzde (%)			12,0	88,0
Vatandaşların yoksulluğunun sebebi ülke	Sayı (n)			6	19
ekonomisinin zayıf olmasından mı?	Yüzde (%)			24,0	76,0
Vatandaşların yoksulluğunun sebebi gelişmiş	Sayı (n)			3	22
ülkelerin ülkemizi sömürmesinden mi?	Yüzde (%)			12,0	88,0

Çalışma grubunda yer alan personellere vatandaşların yoksulluk sebepleri nelerdir diye sorulmuş, 13 cevaptan birden fazlasını işaretleyebilecekleri söylenmiştir. Vakıf personelinin verdikleri yoksulluk sebeplerinde tembellikleri nedeniyle olduğunu düşünenler %76 ile ilk sırayı, eğitimsizlik nedeniyle olduğunu düşünenler %60 ile ikinci sırayı ve meslek sahibi olmamaları nedeniyle olduğunu düşünenler %44 ile üçüncü sırayı aldığı tespit edilmiştir.

Vakıf personellerinden vatandaşların yoksulluğunu şanssızlığa ve yoksul bir mahallede oturuyor olmalara bağlayan kimse olmamış, %8'i kaderinin böyle olmasına, %8'i annesiz ve/veya babasız büyümesine bağlamaktadır.

Sonuç olarak Vakıf personelleri vatandaşların yoksulluğunun nedeninin bireysel sebeplere bağlamaktadırlar ve TRB1 bölgesinde de yapılan çalışmanın benzer sonuçlar vermesi (Tunç, 2013, s.216) bunu doğrulamaktadır.

Tablo 47: Vakıf Personeli Sayısının Yeterliliği Verileri

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Evet	13	52,0
Hayır	12	48,0
Toplam	25	100,0

Çalışma grubunda yer alan personellere çalıştıkları Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfındaki personel sayısının yeterli olup olmadığı sorulduğunda %52'sinin yeterli, %48'inin yetersiz olduğunu düşündüğü tespit edilmiştir. Sosyal yardımların yerel düzeyde neredeyse temelini oluşturan vakıflara her gün yeni işlerin ve görevlerin verilmesi, yoksul sayısının artması buna rağmen personel kadro sayısının aynı kalması veya boş kadrolara yeni personel alımının yapılmaması işlerin yetişmemesine ve bunun sonucunda personelin motivasyonun düşmesine sebep olabileceğini düşündürmektedir.

Tablo 48: Vatandaşların SYDV'lerden Yardım Alma Yollarını Bilme Durumu

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Tamamen	18	72,0
Orta Düzeyde	7	28,0
Kısmen	0	0,0
Hiç	0	0,0
Fikrim Yok	0	0,0
Toplam	25	100,0

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarında çalışmakta olan personellere sosyal yardım alan vatandaşların yardım alma yollarını bilmeleri konusundaki fikirleri sorulduğunda %72'sinin tamamen, %28'inin orta düzeyde bildiklerini düşündükleri tespit edilmiştir. Bu durumda Vakıftan sosyal yardım alan vatandaşların yardım alma yolları konusunda sorun yaşamadıkları söylenebilir.

Tablo 49: Vakıf Personelinin SYDV'lerin Karşılıksız Yardım Yapmasını Doğru Bulma Düzeyi

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Tamamen	6	24,0
Orta Düzeyde	11	44,0
Kısmen	4	16,0
Hiç	4	16,0
Fikrim Yok	0	0,0
Toplam	25	100,0

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı tarafından verilen sosyal yardımlar Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü'nün her ay periyodik olarak vakıflara aktardıkları bütçelerden veya merkezi yardımların genel müdürlük tarafından vatandaşın hesabına yatırılması ile verilmektedir. Bu yardımlar vatandaşlara düzenli olarak verilmeyen hâlihazırdaki durumlarını düzeltmelerine kadar geçen sürede mağduriyet yaşamamaları için destek amaçlı verilen yardımlardır ve vatandaşlara maddi herhangi bir karşılık

beklenmeksizin yapılmaktadır. Ancak karşılığında vatandaşların kendi hayatlarını sosyal yardım almaksızın sürdürebilir hale gelmeleri beklenmektedir. Fakat sosyal yardımların uzun sürelerce alınmaya devam edilmesi vatandaşlarda tembellik, iş hayatından uzaklaşma gibi problemlere yol açtığını düşündürmeye ve karşılıksız verilmesinin doğruluğu konusunda tartışmalara sebep olmaya başlamıştır. Bundan dolayı sosyal yardımların hizmet ayağında vatandaşla birebir iletişim içerisinde olan çalışma grubundaki personellere, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının karşılıksız yardım yapmasını doğru bulup bulmadıkları konusunda fikirleri sorulduğunda %24'ünün tamamen, %44'ünün orta düzeyde, %16'sının çok az doğru bulduğu ve %16'sının hiç doğru bulmadığı tespit edilmiştir. Buradan hareketle çalışma grubunun sosyal yardımların karşılıksız verilmesini %68'inin tamamen veya orta düzeyde olmak üzere olumlu düşünerek doğru bulduğu görülmektedir.

Tablo 50: SYDV'ler Tarafından Yapılan Sosyal Yardımların Yoksulluğu Kalıcı Hale Getirme Etkisi

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Tamamen	5	20,0
Orta Düzeyde	11	44,0
Kısmen	7	28,0
Hiç	2	8,0
Fikrim Yok	0	0,0
Toplam	25	100,0

Personellerin %20'sinin tamamen, %44'ünün orta düzeyde, %28'inin çok az olmak üzere Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından yapılan sosyal yardımlar sonucu yoksulluğun kalıcı hale geldiğini düşündüğü tespit edilmiştir. Bu personellerin büyük bir kısmının yoksulluğun sosyal yardımlar sonucu kalıcı hale geldiği düşüncesini göstermekte ve hipotez 15'i desteklemektedir.

Aynı zamanda vakıf personelleri üzerinde yapılan benzer çalışmada aynı soruya personellerin % 0,78'inin "fikrim yok", % 8,59'unun "kalıcı hale gelmiyor", % 13,28'inin "çok az kalıcı hale geliyor", % 43,75'inin "orta düzeyde kalıcı hale geliyor",

% 33,59'unun ise “tamamen kalıcı hale geliyor” cevabını verdiği tespit edilmiştir (Tunç, 2013, s. 225). Genel olarak iki çalışmaya da bakıldığında personeller sosyal yardımların yoksulluğu “tamamen ve orta düzeyde kalıcı haline getirdiklerinde” hem fikirdirler. Toplam veriler çerçevesinde düşünüldüğünde “kalıcı hale gelmiyor” düşüncesini savunanların oranı oldukça azdır.

Yapılan sosyal yardımların vatandaşlara destek olarak temel ihtiyaçlarını anlık karşılayabilir ama uzun süreçte değerlendirildiğinde yoksulluk zincirine dâhil edilen oranı arttırmakta ve yoksul vatandaşların kendi hayatlarını sosyal yardımsız devam ettirme için çabalarını azaltmakta veya ortadan kaldırmaktadır. Bu kapsamda sosyal yardım politikalarında ve sistemde düzenleme ve değişikliklerin yapılması önerilmektedir.

Tablo 51: SYDV'lerin Yapmış Oldukları Sosyal Yardımların Yardım Alanları İş Piyasasından Uzaklaştırma Düzeyi

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Tamamen	10	40,0
Orta Düzeyde	10	40,0
Kısmen	4	16,0
Hiç	0	0,0
Fikrim Yok	1	4,0
Toplam	25	100,0

Sosyal yardımların aileleri veya bireyleri iş piyasasından uzaklaştırdığına dair toplumda genel kanı ve bulgular vardır. Bu sebeple çalışma grubundaki personellere “SYDV'lerin yapmış oldukları sosyal yardımların yardım alanları iş piyasasından uzaklaştırıyor mu?” sorusu sorulmuştur. Soruya personellerin %40'ının tamamen, %40'ının orta düzeyde, %16'sının çok az düzeyde yanıt verdiği görülmüştür. Yapılan benzer çalışmada aynı soruya vakıf personelleri % 0,78 ile fikrim yok, % 7,81 ile çalışmamaya bir etkisi yok, % 18,75 çok az çalışmamaya sevk ediyor, % 33,59 orta düzeyde çalışmamaya sevk ediyor, % 39,6 ise tamamen çalışmamaya sevk ediyor cevabını vermişlerdir (Tunç, 2013, s. 226). Bu soruya hizmet verenler genelde “orta düzeyde veya tamamen sevk

ediyor’’ cevabında hem fikirdirler. Bu da personellerin sosyal yardım alan vatandaşların iş piyasasından uzaklaştığını düşündüklerini göstermektedir.

Tablo 52: SYDV'lerin Yaptığı Sosyal Yardımların Yardım Alanlar İçin Güvence Sağlama Seviyesi

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Tamamen	8	32,0
Orta Düzeyde	5	20,0
Kısmen	5	20,0
Hiç	7	28,0
Fikrim Yok	0	0,0
Toplam	25	100,0

Çalışma grubundaki personele yapılan sosyal yardımların yardım alanlar için bir güvence mi olduğu sorulduğunda %32’sinin tamamen, %20’sinin orta düzeyde, %20’sinin çok az düzeyde güvence olduğunu düşündüğü görülmüştür. TRB1 bölgesinde vakıf personellerine yapılan çalışmada aynı soru sorulduğunda % 0,78 ile “fikrim yok”, % 29,69 “bir güvence değildir”, % 33,59 “çok az bir güvencedir”, % 28,91 “orta düzeyde bir güvencedir”, % 7,03 “tamamen bir güvencedir” cevapları verilmiştir (Tunç, 2013, s. 227). Hizmet veren personeller genel olarak sosyal yardımların vatandaşlar için güvence sağladığını düşünmektedir.

Sosyal yardımların güvence sağlaması devlete olan güven, kendilerini daha iyi hissetme, çaresizlikten kurtulma, temel ihtiyaçlarını karşılama olarak vatandaşa olumlu yönde katkıları olsa da bu güvenceye bağımlı hale gelmeleri onlara zarar vermektedir. Sağlıklı ve çalışabilir yaşta olan vatandaşların yardımları sadece işten çıktığı dönemde almaları gerekirken sosyal yardım ağının verdiği güvence ile iş piyasasından fazlasıyla uzaklaşmaktadırlar. Bu güvence ile üretim ve iş ağından uzaklaşan vatandaş farklı kanallar ile daha fazla nasıl sosyal yardım alabileceğinin yollarını aramaya başlar ve şikâyet mekanizmalarını devreye sokmaya çalışır.

Tablo 53: SYDV’lerin Mevzuatının Yeterlilik Düzeyi

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Tamamen	5	20,0
Orta Düzeyde	8	32,0
Kısmen	5	20,0
Hiç	7	28,0
Fikrim Yok	0	0,0
Toplam	25	100,0

Personellerin %20’sinin tamamen, %32’sinin orta düzeyde, %20’sinin çok az Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı mevzuatını yeterli bulduğu, %28’sinin hiç yeterli bulmadığı tespit edilmiştir. TRB1 bölgesinde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı personeli ise soruya % 4,69 ile “fikrim yok”, % 15,63 “yeterli bulmuyorum”, % 33,59 “çok az yeterli buluyorum”, % 36,72 “orta düzeyde yeterli buluyorum”, % 9,38 “tamamen yeterli buluyorum” şeklinde cevap vermişlerdir (Tunç, 2013, s. 235).

Sosyal yardım alan ailelerin başvuruları, hane incelemesi ve sosyal yardımların takibi gibi birçok süreçte yer alan ve hanelerin sosyo-ekonomik durumlarına hâkim olan vakıf personellerinin mevzuat hakkındaki düşünceleri çok önemlidir.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının “vakıf statüsünde” olması, bizzat kamu otoritesi tarafından yasa ile kurulmasının getirdiği karmaşıklık, bu konunun çoğu zaman ikili uygulamaları getirmesi, muhtaçlık hesaplamasındaki farklılıklar ankette bu soruların yer almasının yerinde ve gerekli olduğunu düşündürmektedir.

Tablo 54: SYDV’lerin Verdiği Hizmetin Vatandaşların Yaşam Standartlarını Etkileme Düzeyi

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Tamamen	0	0,0
Orta Düzeyde	10	40,0
Kısmen	13	52,0
Hiç	2	8,0
Fikrim Yok	0	0,0
Toplam	25	100,0

Personellerin %40’ı yapılan sosyal yardımların vatandaşın yaşam standartlarını orta düzeyde etkilediğini, %52’sinin ise çok kısmen etkilediğini düşündüğü tespit edilmiştir. Sosyal yardımların ailenin geçimini sağlamak için değil hanenin temel ihtiyaçlarını karşılaması için destek amacıyla verildiğini göz önünde bulundurulduğunda yaşam standartlarını orta düzeyde veya kısmen etkileme oranının fazla olması öngörülebilir.

Tablo 55: SYDV’ler Tarafından Yapılan Sosyal Yardımların Yardım Alanların Temel İhtiyaçlarını Karşılama Düzeyi

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Tamamen	5	20,0
Orta Düzeyde	11	44,0
Kısmen	8	32,0
Hiç	1	4,0
Fikrim Yok	0	0,0
Toplam	25	100,0

Yapılan çalışmada “Sizce yapılan sosyal yardımlar vatandaşın temel ihtiyaçlarını karşılıyor mu?” sorusuna personellerin %20’si tamamen, %44’ü orta düzeyde, %32’si az düzeyde karşılıyor ve %4’ü hiç karşılamıyor cevabını vermiştir. TRB1 bölgesinde yapılan çalışmada yer alan vakıf personelleri % 7,81 ile “hiç karşılamıyor”, % 52,34 “çok az karşılıyor”, % 38,28 “orta düzeyde karşılıyor”, % 1,56 “tamamen karşılıyor”

cevabını vermişlerdir (Tunç, 2013, s. 230). Buradan vakıf çalışanlarının Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı tarafından verilen sosyal yardımların vatandaşların temel ihtiyaçlarını “orta ve az düzeyde karşılamakta” düşüncesinde yoğunlaştıkları söylenebilir. Sosyal yardımların, durumu değişmeyecek ve hayatları boyunca sosyal yardıma ihtiyaçları olacak yaşlı, engelli vb. durumdaki vatandaşların her zaman temel ihtiyaçlarını karşılaması beklenirken diğer vatandaşların işsizlik, hastalık, eğitim gibi geçici yoksulluk dönemlerinde temel ihtiyaçlarını karşılaması beklenmektedir. Bu durumda kaynakları etkin şekilde kullanılabilmesi ve verilen sosyal yardımların temel ihtiyaçları karşılaması için mevcut sistemde önemli düzenlemelere gidilmesi, yapısal ve yasal değişikliklerin yapılması önerilmektedir.

Tablo 56: SYDV'ler Tarafından Yapılan Sosyal Yardımların Kesilmesi Sosyal Yardım Alanların Yaşam Standartlarını Etkileme Düzeyi

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Tamamen	5	20,0
Orta Düzeyde	9	36,0
Kısmen	9	36,0
Hiç	2	8,0
Fikrim Yok	0	0,0
Toplam	25	100,0

Sosyal yardımların kesilmesi durumunda personellerin %20'si tamamen, %36'sı orta düzeyde, %36'sı az düzeyde vatandaşların yaşam standartlarını etkileyeceğini, %8'i hiç etkilemeyeceğini düşünmektedir. Yapılan başka bir çalışmada vakıf personeli % 2,34 ile “fikrim yok”, % 5,47 “hiç etkisi olmaz yaşam devam eder”, % 20,31 “çok az etkiler”, % 42,97 “orta düzeyde etkiler”, % 28,91 “çok fazla etkiler” cevaplarını vermişlerdir (Tunç, 2013, s. 234). Vakıf personelleri çalışmalarda benzer cevaplar verdikleri ve orta, az düzeyde etkileyeceğini düşünenlerin çoğunlukta olduğu görülmekte olup, tamamen etkileneceğini düşünenlerin oranı da azımsanamayacak derecededir.

Vakıftan aldığı sosyal yardımlarla geçimini sağlayan yaşlı, engelli, hasta, iş bulamayan vatandaşlar düşünüldüğünde yaşamak için gerekli olan ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri

tek kaynak sosyal yardımlar olarak görünmektedir. Onların kesilmesi yaşam haklarının elinden alınması demek olabilir.

Tablo 57: Vakfınız Personelinin Sosyal Yardım Alan Vatandaşlara Rehberlik ve Danışmanlık Yapma Durumu

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Tamamen	15	60,0
Orta Düzeyde	6	24,0
Kısmen	1	4,0
Hiç	3	12,0
Fikrim Yok	0	0,0
Toplam	25	100,0

Çalışma grubundaki personellerin %60'ı vatandaşa personel tarafından tamamen rehberlik ve danışmanlık yapıldığını, %24'ü orta düzeyde yapıldığını, %4'ü çok az düzeyde yapıldığını ve %12'si ise hiç yapılmadığını düşünmektedir. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfında çalışan personellerin görevi sadece vatandaşın o anki istediği yardımı için değerlendirmek değil, hangi yardım türünden yararlanmasının onun için faydalı olacağı, farklı hangi kurumlarla işbirliği içerisinde olması gerektiği, yoksulluk halinden nasıl daha az sürede kurtulabileceği gibi konularda meslek elemanı olarak ve hanenin durumunu en iyi bilen kişi olarak rehberlik ve danışmanlık yapması gerektirdiği düşünülmektedir.

Tablo 58: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Örgütsel Yapısı Hakkındaki Fikirler

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Mevcut Haliyle Devam Etmeli	4	16,0
Mütevelli Heyeti Olmadan Devam Etmeli	1	4,0
Vakıf Mütevelli Heyeti Sadece Danışma Organı Olmalı	3	12,0
Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı İl Müdürlüğüne Bağlanmalı ve Şube Müdürlüğü Olmalı	13	52,0
İl ve İlçe Müdürlükleri Şeklinde Olmalı	2	8,0
Diğer	2	8,0
Toplam	25	100,0

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı personellerine vakfın örgütsel yapısı hakkındaki fikirleri sorulduğunda %16'sının mevcut hali ile devam etmesini, %4'ünün mütevelli heyeti olmadan devam etmesini, %12'sinin vakıf mütevelli heyeti sadece danışma organı olmasını, %52'sinin Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı İl Müdürlüğüne bağlanmalı ve şube müdürlüğü olmasını, %8'inin il ve ilçe müdürlükleri şeklinde olmasını istedikleri tespit edilmiştir.

TRB1 bölgesinde çalışan vakıf personeli ise soruya %10,94 ile “mevcut haliyle devam etmeli”, %3,13 “mütevelli heyeti olmadan, mevcut haliyle devam etmeli”, % 3,13 “vakıf mütevelli heyeti sadece danışma organı olmalı”, % 57,03 “Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı İl Müdürlüğüne bağlanmalı ve şube müdürlüğü olmalı”, % 24,22 “il ve ilçe müdürlükleri şeklinde örgütlenmeli”, % 1,56 “diğer (bölge ve şube müdürlükleri şeklinde olmalı)”; muhtarlar ise % 14,5 ile “mevcut haliyle devam etmeli”, % 2,9 “mütevelli heyeti olmadan, mevcut haliyle devam etmeli” , % 7,2 “vakıf mütevelli heyeti sadece danışma organı olmalı”, % 36,2 “aile ve sosyal politikalar il müdürlüğüne bağlanmalı ve şube müdürlüğü olmalı”, % 39,1 “il ve ilçe müdürlükleri şeklinde örgütlenmeli” yönünde görüş ortaya koymuşlardır (Tunç, 2013, s. 237). Her iki çalışmada da Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı İl

Müdürlüğüne bağlanmalı ve şube müdürlüğü olmalı cevabı büyük orana sahip olmuştur. Buradan anlaşılacağı üzere vakıfların diğer kurum ve kuruluşlar gibi kamu yönetiminin içine dâhil edilmesi, kurumsal yapının ve statüsünün belirginleşmesi desteklenmekte ve beklenmektedir. Bu şekilde sosyal yardımların daha adilane dağıtımının sağlanacağı düşünülmektedir.

Sosyal yardım sistemine yönelik olarak her dönemde çeşitli eleştiriler olmuştur, Devlet Denetleme Kurulu'nun (DDK) 2006 yılında yaptığı ‘‘Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü'nün Eylem ve İşlemlerine İlişkin Araştırma ve Denetleme Raporu ve 2009 yılında yaptığı ‘‘Türkiye’de Sosyal Yardımlar ve Sosyal Hizmetler Alanındaki Yasal ve Kurumsal Yapının İncelenmesi, Aile, Çocuk, Özürlü, Yaşlı ve Diğer Kişilere Götürülen Sosyal Hizmetlerin ve Sosyal Yardımların Genel Olarak Değerlendirilmesi, Bu Hizmetlerin Düzenli ve Verimli Şekilde Yürütülmesinin ve Geliştirilmesinin Sağlanması Hakkında’’ ki raporu, SYDGM’nin 2008 yılında yaptığı ‘‘Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü’nün Sosyal Yardım ve Proje Destek Faaliyetlerinin Etki Analizi Araştırma Raporu’’ Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü’nün (ASAGM), 2010 yılında yaptığı ‘‘Sosyal Yardım Algısı ve Yoksulluk Kültürü’’ raporları ve çalışmalarında görülmektedir (DDK, 2006, s.3-30; DDK, 2009a, ASAGM, 2010, s.1-300, SYDGM, 2008a, s. 1-200).

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları 3294 sayılı kanun kapsamındaki 12 maddeye göre faaliyet göstermektedir ve iş artışı, işlem çokluğu kurumsal kapasiteyi zorlamaktadır. Hâlbuki bir kurumun düzgün işleyiş göstermesi, kurumsal amaç ve hedeflerini gerçekleştirebilmesi için mevzuatının ve örgütsel yapısının yeterli olması gerekmektedir. Oysa sosyal yardım faaliyetlerinin büyük bir kısmını sağlayan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları için bunu söylemek güçtür. Bundan dolayı çalışmamızda mevzuat ve örgütsel yapı ile ilgili sorular yer almaktadır.

Tablo 59: Yoksulluğun Kalıcı Hale Gelmesi ile Vatandaşın İş Piyasasından Uzaklaşması Verileri

		SYDV'lerin yapmış oldukları sosyal yardımlar, yardım alanları iş piyasasından uzaklaştırıyor mu?					
			Tamamen	Orta Düzeyde	Çok Az	Fikrim Yok	Toplam
SYDV'lerce yapılan sosyal yardımlar sonucunda, yoksulluk kalıcı hale mi geliyor?	Tamamen	Sayı (n)	5	0	0	0	5
		Yüzde (%)	100,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
	Orta Düzeyde	Sayı (n)	3	7	0	1	11
		Yüzde (%)	27,3%	63,6%	,0%	9,1%	100,0%
	Çok Az	Sayı (n)	1	2	4	0	7
		Yüzde (%)	14,3%	28,6%	57,1%	,0%	100,0%
	Hiç	Sayı (n)	1	1	0	0	2
		Yüzde (%)	50,0%	50,0%	,0%	,0%	100,0%
	Toplam	Sayı (n)	10	10	4	1	25
		Yüzde (%)	40,0%	40,0%	16,0%	4,0%	100,0%

p= 0,011 df= 9

Çalışma grubundaki personellerden yapılan sosyal yardımlar sonucunda yoksulluğun tamamen kalıcı olduğunu düşünenlerin %100'ü aynı zamanda sosyal yardımların vatandaşı iş hayatından da tamamen uzaklaştırdığını düşünmektedir. Yapılan sosyal yardımlar sonucunda yoksulluğun orta düzeyde kalıcı olduğunu düşünenlerin %27,3'ü tamamen, %63,6'sı orta düzeyde sosyal yardımların vatandaşı iş hayatından uzaklaştırdığını düşünmektedir. Bu da aslında bize personellerin sosyal yardımların vatandaşı iş hayatından uzaklaştırdığını dolayısı ile yoksulluğun kalıcı hale geldiğini düşündüklerini göstermektedir. Ancak ki-kare testi ile yapılan sosyal yardımlar sonucunda yoksulluğun kalıcı hale gelmesi ile sosyal yardımların yardım alanları iş piyasasından uzaklaştırması durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (p>0,05).

Tablo 60: Görev Yapılan Yıl Sayısı ile Tembellikten Kaynaklı Yoksulluk Verileri

		Sizce vatandaşların yoksulluğunun sebebi tembellikten mi?			
			Evet	Hayır	Toplam
Kaç yıldır görev yapmaktasınız?	0-5 yıl	Sayı (n)	4	0	4
		Yüzde (%)	100,0%	,0%	100,0%
	6-12 yıl	Sayı (n)	9	1	10
		Yüzde (%)	90,0%	10,0%	100,0%
	13 yıl ve üzeri	Sayı (n)	6	5	11
		Yüzde (%)	54,5%	45,5%	100,0%
	Toplam	Sayı (n)	19	6	25
		Yüzde (%)	76,0%	24,0%	100,0%

$p= 0,078$ $df=2$

Vakıf personellerinden 0-5 yıl arası çalışanların %100'ü vatandaşın yoksulluğunun sebebinin tembellikten olduğunu, 6-12 yıldır çalışanların %90'ı tembellikten olduğunu, 13 yıl ve üzeri çalışanların %54,5'i tembellikten olduğunu düşünmektedir. Bu da bize çalışılan yıl sayısı arttıkça bu düşüncenin oranında düşüş olduğunu göstermektedir. Ancak ki-kare testi ile çalışma yapılan personelin vakıfta çalışma yılı ile vatandaşın yoksulluğunun sebebinin tembellik olması durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p>0,05$).

Tablo 61: Vakıf Personelinin Rehberlik ve Danışmanlığı ile Vatandaşların Yardım Alma Yollarını Biliyor Olma Durumunun Karşılaştırılması

		Vakfınız personeli sosyal yardım alan vatandaşlara rehberlik ve danışmanlık yapıyor mu?					
		Tamamen	Orta Düzeyde	Çok Az	Hiç	Toplam	
Vatandaşlar SYDV'lerden yardım alma yollarını biliyorlar mı?	Tamamen	Sayı (n)	13	3	0	2	18
		Yüzde (%)	72,2%	16,7%	,0%	11,1%	100,0%
	Orta Düzeyde	Sayı (n)	2	3	1	1	7
		Yüzde (%)	28,6%	42,9%	14,3%	14,3%	100,0%
	Toplam	Sayı (n)	15	6	1	3	25
		Yüzde (%)	60,0%	24,0%	4,0%	12,0%	100,0%

p= 0,130 df=3

Çalışma grubundaki personellerin, vatandaşların sosyal yardım alma yollarını tamamen bildiklerini düşünenlerden %72,2'sine personeller tarafından tamamen rehberlik ve danışmanlık yapıldığını, %16,7'sine orta düzeyde yapıldığı, %11,1'ine hiç yapılmadığını düşündükleri tespit edilmiştir. Ki-kare testi ile vatandaşların sosyal yardım alma yollarını bilme durumu yılı ile vakıf personelinin sosyal yardım alan vatandaşa rehberlik ve danışmanlık yapması durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (p>0,05).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yıllardır ülkelerde çözümüne yönelik tartışmalar yapılmasına rağmen tanımı üzerinde dahi ortak noktaya varılamayan yoksulluk her geçen gün daha fazla insanı içine alan bir kavramdır. Yoksulluk genel olarak insanların gıda, barınma, sağlık, eğitim, sosyal hayatlarına yönelik temel ihtiyaçlarını kendi maddi imkânları ile karşılayamaması durumu olarak tanımlanabilir. Yoksulluğun nedenlerine bakıldığında ise kültürel, politik, ekonomik ve yapısal sebeplerden kaynaklandığı söylenebilir ancak bireysel sebeplerin varlığı da yadsınamaz bir gerçektir. Bilim adamları yoksulluğun 6 türünden söz eder. Bunlar; konjonktürel–tesadüfi ve yapısal yoksulluk, mutlak ve göreceli yoksulluk, objektif ve subjektif yoksulluk, gelir yoksulluğu-insani yoksulluk ve çok boyutlu yoksulluk, yeni kentsel yoksulluk ile sınıf altı yoksulluktur.

Yoksulluğun çözümüne yönelik devletlerin, vatandaşlarına temel ihtiyaçlarını karşılamak için verdiği ayni veya nakdi destek olan sosyal yardımlar ön plana çıkmaktadır. Sosyal yardımlar ailenin zorluklar ve ani krizlerle baş etmelerine yardımcı olmak için tasarlanmıştır. Ülkemizde ise sosyal yardım hizmeti veren birçok bakanlık ve kuruluş vardır. Bunlardan yerel düzeyde en yaygın olanı Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü'ne bağlı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarıdır.

29.05.1986 tarihli 3294 sayılı Kanunda geçen “Fakru zaruret içinde ve muhtaç durumda bulunan vatandaşlar ile gerektiğinde her ne suretle olursa olsun Türkiye'ye kabul edilmiş veya gelmiş olan kişilere yardım etmek, sosyal adaleti pekiştirici tedbirler alarak gelir dağılımının adilane bir şekilde tevzi edilmesini sağlamak, sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik etmektir.” ifadesinden anlaşılabacağı üzere sosyal yardım faaliyeti gösteren Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları illerde Vali, ilçelerde Kaymakam başkanlığında toplanan Mütevelli Heyeti kararları, kanun ve genel müdürlüğün gönderdiği genelgelere göre hizmet vermektedir.

Ülkemizdefaaliyet gösteren 1003 adet Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı bulunmaktadır. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarında yoksul ve muhtaç kişilerin sosyal yardım başvuruları Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Sistemi üzerinden alınmaktadır. Bu sistem hane dosyalarının oluşturulması, kişisel verilerin ve sosyo-

ekonomik bilgileri ile servet unsurlarının merkezi veri tabanlarından sorgulanması, hanenin sosyo-ekonomik durumuna ait hanelerinde yapılan sosyal incelemeye ilişkin raporların tutulması, muhtaçlık kararının verilmesi, yardım ödemlerine ilişkin banka talimatlarının verilmesi ve gerçekleştirilen tüm yardımlara yönelik otomatik muhasebeleştirme eylemlerinin tamamının elektronik ortamda yürütüldüğü, vatandaşların yapmış oldukları sosyal yardım başvuru sonuçlarını e-devlet kapısı üzerinden görüntüleyebildiği hem kamuya hem de vatandaşlara hizmet veren bir bilgi (bilişim) sistemidir. Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Sistemi 22 farklı kurumdan gelen verileri bütünleştirerek ve 112 web tabanlı hizmeti, kolaylıkla erişilebilen tek bir portal üzerinden sunmaktadır.

Yapılan sosyal yardımların insanların psikolojik olarak güvende hissetme, yoksulluk ve muhtaçlık psikolojisine sahip olmama gibi olumlu etkilerinin yanı sıra iş piyasasından uzaklaştırma, sosyal yardım bağımlılığı, tembelleşme gibi olumsuz etkileri olduğundan bahsedilebilir.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SYDV)'nin Sunmuş Olduğu Sosyal Yardımların İşlevsellik Durumu: Bartın Örneği adlı çalışma ile vakıf personellerinin ve sosyal yardım alan vatandaşların demografik özellikleri, sosyo-ekonomik durumları, sosyal yardımlar ve yoksulluk konusundaki düşüncelerine yönelik araştırma yapılmıştır. Çalışmanın metodolojik yönelimi nicel tarzdadır; araştırmanın verileri araştırmacının incelenecek konuyla ilgili denetimi söz konusu olmaksızın, heterojen bir gruptan, betimsel analiz yöntemine dayalı bir model ile toplanmıştır. 2019 yılında Bartın Merkez ve ilçelerinde görev alan 25 vakıf personeline ve 404 sosyal yardım alan vatandaşa anket uygulaması yapılmıştır. Anket uygulaması sonucunda ulaşılan veriler araştırmacı tarafından tarafsız bir şekilde SPSS 16.0 programına işlenmiş, analiz edilmiş ve istatistik yöntemleriyle yorumlanmıştır.

Bunun sonucunda vakıftan yardım alan vatandaşların %65,8'inin kadın, %34,2'sinin erkek olduğu; yaş ortalamalarının 44,47 olup, genel çoğunluğun %46 ile 31-45 yaş arasında olduğu; medeni durumlarına bakıldığında %62,1 'inin resmi nikâhlı birliktelik yaşadığı, %2'sinin resmi nikâhsız birlikte yaşadığı, %10,9'unun dul olduğu, %14,6'sının boşanmış, %1,5'inin terk edilmiş, %5,7'sinin bekâr olduğu; vatandaşlardan %15,3'ünün okur-yazar olmadığı, %60,1'inin ilkokul mezunu olduğu, %14,9'unun

ortaokul mezunu olduğu ve %9,7'sinin lise ve üzeri eğitim seviyesinde olduğu; hanede %13,1'inin 1 kişi, %14,1'inin 2 kişi, %21,8'inin 3 kişi, %51'inin 4 kişi ve fazlası şeklinde yaşadıkları; aile yapısına bakıldığında %13,4'ünün tek kişiden olduğu, %24,3'ünün tek ebeveynli aile olduğu, %47,8'inin çekirdek aile olduğu, %12,9'unun geniş aile olduğu tespit edilmiştir.

Çalışma hayatlarına bakıldığında %4'ünün çalıştığı, %96'sının çalışmadığı; çalışmayan grubun %38,9'unun iş aradığı, %61,1'inin iş aramadığı; iş aramayanların %31,2'sinin çocuklara bakmak zorunda olduğu olduğundan, %37,6'sının sağlık nedeniyle, %25,3'ünün yaş nedeniyle ve %5,9'unun diğer sebepler nedeniyle iş aramadığı bilgisine ulaşılmıştır.

Vakıftan yardım alan vatandaşların hanelerine bakıldığında %64,6'sının evinde çalışan olmadığı ve sosyal yardımlarla geçindiğı, %30,7'sinin evinde 1 çalışanın olduğu ve %4,7'sinin evinde 2 ve daha fazla çalışan sayısının olduğu; hanelerin aylık gelirlerine bakıldığında %29'unun düzenli gelirinin olmadığı, %9,2'sinin 483 TL'den az gelirinin olduğu, %24,5'inin 484-966 TL arası gelirinin olduğu, %14,9'unun 967-1603 TL arası gelirinin olduğu, %8,9'unun 1604-2000 TL arası gelirinin olduğu, %11,4'ünün 2001 TL ve üzeri gelirinin olduğu, %34,2'sinin kirada, %46,8'inin kendi evlerinde, %19'unun yakınlarının veya hayırseverlerin evinde kira ödemededen oturduğu tespit edilmiştir.

Çalışma yapılan vatandaşların %47,8'i çocuğunun ilerde sosyal yardım almasını isterken %52,2'si istemediğı; %80,4'ünün kendini yoksul olarak gördüğü, %19,6'sının sosyal yardım almasına rağmen kendini yoksul olarak görmediğı; yoksulluğunun sebebini mesleğinin olmamasına bağlayanlar %60,9 ile ilk sırayı aldığı, eğitimsizliğine bağlayanlar %34,8 ile ikinci sırayı aldığı ve ailesinden destek görmemesine bağlayanların %23,4 ile üçüncü sırayı aldığı tespit edilmiştir.

Çalışma grubuna hangi süre zarfında sosyal yardım almayacak duruma gelecekleri sorulduğunda %19,6'sının hiçbir zaman, 2,2'sinin 2 yıl içinde, 2,5'inin 2 yıldan daha uzun sürede, %75,7'sinin fikrim yok cevabını verdiğı; sosyal yardım almaksızın hayatınızı devam ettirmek için gerekli olan gelişme sorulduğunda %49,2'sinin düzenli gelir elde edeceği iyi bir iş bulduğunda, %13,4'ünün çocuklar büyüyüp çalışmaya başladığında, %6,7'sinin sağlığına kavuştuğunda, %25,2'sinin hiçbir zaman, %5,2'sinin

diğer cevabını verdiği; sosyal yardım almaya gerek duyma nedenlerine yönelik yapılan araştırma sonucunda %43,1'inin işsizlik, %21,3'ünün gelir azlığı, %19,3'ünün sağlık sorunları, %16,3'ünün diğer nedenlerle sosyal yardıma başvuru yaptıkları tespit edilmiştir.

Çalışma grubundaki vatandaşların sosyal yardımların yapılma biçimleri konusundaki düşüncelerine bakıldığında; %4,2'sinin sosyal yardımların daha fazla olmasını, %14,9'unun her ay düzenli olarak sosyal yardım verilmesini istedikleri, %5'inin mevcut düzenden memnun olduğu, %71,3'ünün önerisinin olmadığı, %4,6'sinin diğer önerilerde bulundukları tespit edilmiştir.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfından sosyal yardım alan vatandaşların sosyal yardımların temel ihtiyaçlarını karşılama seviyelerine bakıldığında; %40,3'ü kısmen %28'i orta düzeyde ve %22'si tamamen sosyal yardımların temel ihtiyaçlarını karşıladığını düşünmekte iken %7,9'u hiç karşılamamakta ve %1,7'si fikrim yok demiştir.

Size yapılan sosyal yardımlardan dolayı aileniz yoksulluktan kurtuldu mu sorusuna vatandaşlardan %29,7'si kısmen, %21,5 orta düzeyde, %21 tamamen kurtulduğunu ifade etmiş, %23,5'i hiç kurtulmadığını ve %4,'si bu konuda fikrinin olmadığını beyan etmiştir.

Size yapılan sosyal yardımlardan dolayı hayata ve geleceğe daha güvenli ve umutlu bakıyor musunuz sorusuna %40,6'sı tamamen, %19,1'i orta düzeyde, %26'sı kısmen umutlu bakıyorum cevabını verdikleri ve %9,9'unun hiç umutla bakmadığı, %4,5'inin fikrinin olmadığı tespit edilmiştir.

Size yapılan sosyal yardımların sizin ve diğer yoksul vatandaşların hayatlarına önemli bir katkısının olduğunu düşünüyor musunuz sorusuna katılımcıların %59,2'si tamamen, %18,8'inin orta düzeyde, %17,8'inin kısmen, %1,2'sinin hiç, %3'ünün fikrim yok cevaplarını verdiği tespit edilmiştir.

Yapılan çalışmaya katılan vatandaşların SYDV'ler tarafından yapılan sosyal yardımların kesilmesi yaşam standartlarını %63,4'ünün tamamen, %13,6'sinin orta düzeyde,

%18,6'sının kısmen etkileyeceğini düşündüğü, %1'inin hiç etkilemediğini tespit edilmiştir.

Katılımcıların %66,8'inin tamamen, %16,6'sının orta seviyede, %13,1'inin kısmen Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından verilen sosyal yardımdan memnun olduğu, %1'inin hiç memnun olmadığı ve %2,5'inin bu konuda fikrinin olmadığı tespit edilmiştir. Vatandaşlara Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının işleyişinden memnuniyet düzeyleri sorulduğunda %70'inin tamamen, %15,6'sının orta düzeyde, %9,2'sinin kısmen vakfın işleyişinden memnun oldukları sadece %2'sinin hiç memnun olmadığı tespit edilmiştir.

Buradan hareketle kadınların daha fazla sosyal yardıma başvurduğu, sosyal yardıma başvurunun orta yaşlarda daha fazla olduğu, eğitim seviyelerinin düşük olduğu, hanelerinin kalabalık ama büyük çoğunluğunun çekirdek aileden oluştuğu sonucuna ulaşılmaktadır. Vatandaşların büyük oranda çalışmadığı, hatta iş aramadığı, bunların sebeplerine bakıldığında çocukların bakımı, sağlık, yaş etmenlerinin sunulduğu, çoğunluğun evinde çalışanın olmadığı, eve giren gelirin düşük olduğu görülmektedir. Çalışma yapılan grubun neredeyse yarısının çocuğunun ileride sosyal yardım almasını istediği, büyük çoğunluğunun kendini yoksul olarak gördüğü, bunun sebeplerini mesleğinin olmamasına, eğitimsizliğine, aileden destek görememesine bağladıkları tespit edilmiştir. Çalışma grubunun büyük oranının 3 yılı aşkın süredir yardım aldığı, ne zaman sosyal yardım almadan hayatlarını sürdürebileceklerine dair fikri olan kişinin az olduğu görülmektedir.

Çalışma grubunun geneli sosyal yardımların temel ihtiyaçlarını karşıladığı, ailesini yoksulluktan kurtardığı, sosyal yardımlardan dolayı hayata ve geleceğe daha güvenli ve umutlu baktığı, hayatlarına önemli bir katkısının olduğunu, sosyal yardımların kesilmesinin yaşam standartlarını büyük oranda etkileyeceği, verilen sosyal yardımlardan memnun olduğu ve vakıfların işleyişinden memnun oldukları bilgisi edinilmiştir.

Vakıf personellerinin araştırma sonuçlarına bakıldığında; %40'ının kadın %60'ının erkek olduğu; %48'inin 22-35 yaş arası, %48'inin 36-50 yaş arası, %4'ünün 51 yaş ve üzeri olduğu; %8'inin ortaokul mezunu, %20'sinin lise ve dengi mezunu, %20'sinin

lisans mezunu, %52'sinin yüksek lisans mezunu olduğu; %12'sinin Vakıf Müdürü, %60'ının Sosyal Yardım ve İnceleme Görevlisi, %8'inin Büro Görevlisi, %20'sinin Yardımcı Hizmet Görevlisi olduğu; %16'sının 0-5 yıl arası, %40'ının 6-12 yıl arası, %44'ünün 13 yıl ve üzeri süredir görev yaptığı tespit edilmiştir. Personel sayısının yeterli olup olmadığı sorulduğunda ise %52'sinin yeterli, %48'inin yetersiz olduğunu düşündüğü bilgisine ulaşılmıştır.

Vakıf personelinin verdikleri yoksulluk sebeplerinde tembellikleri nedeniyle olduğunu düşünenler %76 ile ilk sırayı, eğitimsizlik nedeniyle olduğunu düşünenler %60 ile ikinci sırayı ve meslek sahibi olmamaları nedeniyle olduğunu düşünenler %44 ile üçüncü sırayı aldığı tespit edilmiştir.

Personellere sosyal yardım alan vatandaşların yardım alma yollarını bilmeleri konusundaki fikirleri sorulduğunda %72'sinin tamamen, %28'inin orta düzeyde bildiklerini düşündükleri; karşılıksız yardım yapmasını doğru bulup bulmadıkları konusunda fikirleri sorulduğunda %24'ünün tamamen, %44'ünün orta düzeyde, %16'sının çok az doğru bulduğu ve %16'sının hiç doğru bulmadığı; sosyal yardımlar sonucu yoksulluğun kalıcı hale geldiği konusunda %20'sinin tamamen, %44'ünün orta düzeyde, %28'inin çok az düzeyde kalıcı hale geliyor düşüncesinde olduğu; personellerin %40'ının tamamen, %40'ının orta düzeyde, %16'sının çok az düzeyde olmak üzere yapılan sosyal yardımların vatandaş iş piyasasından uzaklaştırdığını düşündüğü; yapılan sosyal yardımların yardım alanlar için bir güvence mi olduğu sorulduğunda %32'sinin tamamen, %20'sinin orta düzeyde, %20'sinin çok az düzeyde güvence olduğunu düşündüğü; %40'ının yapılan sosyal yardımların vatandaşın yaşam standartlarını orta düzeyde etkilediğini, %52'sinin ise çok az düzeyde etkilediğini düşündüğü; sosyal yardımların vatandaşın temel ihtiyaçlarını karşıladığı düşüncesine %20'si tamamen, %44'ü orta düzeyde, %32'si az düzeyde karşılıyor ve %4'ü hiç karşılamıyor cevabını verdiği; Sosyal yardımların kesilmesi durumunda personellerin %20'si tamamen, %36'sı orta düzeyde, %36'sı az düzeyde vatandaşların yaşam standartlarını etkileyeceğini, %8'i hiç etkilemeyeceğini düşündüğü; personellerin %60'ı vatandaşa personel tarafından tamamen rehberlik ve danışmanlık yapıldığını, %24'ü orta düzeyde yapıldığını, %4'ü çok az düzeyde yapıldığını ve %12'si ise hiç yapılmadığını düşündüğü tespit edilmiştir.

Personellerin %20'sinin tamamen, %32'sinin orta düzeyde, %20'sinin çok az Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı mevzuatını yeterli bulduğu, %28'sinin hiç yeterli bulmadığı tespit edilmiştir. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı personellerine vakfın örgütsel yapısı hakkındaki fikirleri sorulduğunda %16'sının mevcut hali ile devam etmesini, %4'ünün mütevelli heyet olmadan devam etmesini, %12'sinin vakıf mütevelli heyeti sadece danışma organı olmasını, %52'sinin Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı İl Müdürlüğüne bağlanmalı ve şube müdürlüğü olmasını, %8'inin il ve ilçe müdürlükleri şeklinde olmasını istedikleri tespit edilmiştir.

Yapılan çalışmada Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfında gerçekleşen sosyal yardım başvurularından hane incelemelerine kadar vatandaşın tüm işlemleriyle ilgilenen ve tüm ailevi bilgilerine hâkim olan vakıf personelleri ve sosyal yardım sisteminin müracaatçısı olan vatandaşlarla yapılan çalışma verilen sosyal yardım kaynaklarının daha etkin ve verimli kullanılabilmesi için vakıf düzeni, örgütsel yapısı, sistemi, kararları gibi konularda bazı değişiklikler yapılmasını gerektirdiği düşünülmektedir. Bu kapsamda verilebilecek öneriler aşağıda yer almaktadır:

- Ülkemizde sosyal yardımlar birçok kurum, vakıf, dernek, şahıs tarafından verilebilmektedir. Her ne kadar yerel düzeyde ağırlıklı olarak Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları aktif faaliyet gösterse de bu diğer kuruluşların sosyal yardım vermediğini anlamına gelmez. Öncelikle kanunla belirlenmiş, görev tanımlarında sosyal yardım geçen Bakanlıklar ve dolayısıyla yerel düzeydeki İl Müdürlüklerinden sosyal yardım yetkisi alınmalıdır. Yeni bir Sosyal Yardım Bakanlığı kurulmalı ve tüm sosyal yardımlar bu Bakanlığın bünyesinde il ve ilçelerde kurulan Sosyal Yardım Büroları veya İl Müdürlükleri tarafından verilmeli, yani sosyal yardım ağı tek çatı altında ilerlemelidir. Bu kurulması önerilen kuruluştaki STK'ları, Çalışma ve İş Kurumu Müdürlüğünü, Sağlık İl Müdürlüğünü, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğünü, Milli Eğitim Müdürlüğünü temsilen personeller ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı iş ve işlemlerinden sorumlu personeller görev almalıdır. Aynı zamanda muhakkak aileyi sadece maddi yönden değil psiko-sosyal yönden destekleyecek sosyal hizmet uzmanı ve psikolog unvanına sahip personeller istihdam edilmelidir. Bu şekilde hem bütüncül bir hizmet verilmiş,

hem devletin kaynakları mükerrer yardımlarla israf edilmemiş hem de vatandaşa etkin hizmet verilmiş olacağı düşünülmektedir.

- TÜİK tarafından veya üniversitelerin ilgili bölümlerince veyahut Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından yoksulluk sınırları, muhtaçlık sınırları netleştirilmeli, bu kapsamda yoksulluk istatistikleri çıkartılmalı, Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Sistemi daha kapsayıcı tasarlanmalı ve tüm sosyal yardım ağını içine almalıdır.
- Sosyal yardım alan ailelerin vakıf bürolarına başvuruları üzerine ilgili kurumlardan temin edilmesi gereken gelire dayalı evrakların ve haneye ait sunulan beyanların gerçekliğini tespit etmek üzere Sosyal Yardım ve İnceleme Görevlileri hane incelemesi yapmaktadır. Ancak yapılan hane incelemesinde her personel kendi bakış açısına göre haneyi değerlendirmekte ve bazen sadece gelir durumuna bakılmakta diğer sosyo-psikolojik durumları göz ardı edilmektedir. Aynı zamanda birçok vakıfta inceleme yapan personellerin sosyal hizmet veya psikoloji alanında meslek elemanı olmadığı, buna yönelik bir lisans veya hizmet içi eğitim almaksızın mesleğini icra ettiği görülmektedir. Hâlihazırda görev yapan personellerin tecrübeleri dikkate alındığında yapılan incelemelerin yanlış yapıldığı değil belki de eksik yapıldığı ancak bu eksiğin Bakanlık tarafından düzenlenecek hizmet içi eğitimler ile standardabağlanabileceği düşünülmektedir.
- Hâlihazırda il düzeyinde sosyal yardım alan ailelere yönelik hane incelemesi çoğu zaman verilen yardım türüne göre hem Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü hem de Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından yapılmaktadır. Bu durum aynı Bakanlık bünyesinde bile mükerrerliğe düşülmesine ve kaynak israfına yol açtığı görülmektedir. Kurulacak sosyal yardım sistemi ile ilgili kurumlarca incelemeler sistem üzerinden görülmeli ve mükerrerliğe neden olunmamalıdır.
- Yoksulluğun sebeplerine bakıldığında ilk sırada yer alan işsizlik vatandaşların hayatını son derece olumsuz etkilemektedir. Buna yönelik çözümlerin

gerçekleşmesini ise sosyal yardıma başvuran vatandaşların eğitim seviyesinin düşük olması zorlaştırmaktadır. Bunun için vatandaşların eğitim seviyesinin yükseltilmesi, mesleki eğitimlere ağırlık verilmesi, ara teknik personel yetiştirilmesi gerekmektedir. Bunların sonucunda Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlükleri vesilesi ile istihdam edilmeleri sağlanmalı, teklif edilen işlere sebepsiz gitmeyen vatandaşlara zorunlu görevler verilmelidir. Örneğin çöp toplama, sokak hayvanlarını besleme gibi. Ayrıca kendi iş yerini kurma kapasitesine sahip ve bu gücü kendinde bulan vatandaşlara talepleri halinde mikro krediler ile iş yeri açma fırsatı sunulmalı ve bu konuda rehberlik yapılmalıdır. İstihdam sayesinde yoksulluk zinciri kırılmalı, sosyal yardım bağımlılığının önüne geçilmelidir.

- Yoksullukla en fazla mücadele etmek durumunda kalan kadınların sorunları sahada sosyal hizmet uzmanları, psikolog, sosyolog vb. meslek elemanlarınca incelenmelidir. Bu sorunları aşmalarına yardımcı olmak amacıyla bilinç, güç kazanacağı, meslek öğreneceği, eğitim ile konferanslar verileceği ve bu sayede ekonomik özgürlüklerini kazanacağı; kadınlar bunları yaparken bakmak zorunda oldukları çocuklarını veya engelli, yaşlı bireylerini güvenle bırakacakları alanların oluşturulması ve onların da bu süreçte kaliteli zaman geçirmelerinin sağlanacağı proje örneği oluşturularak tüm illerde uygulanmalıdır. Proje sonucunda kadınlar kooperatifleşmeye, iş yeri kurmaya yönlendirilmeli veya Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlükleri vesilesi ile istihdam edilmelidir. Aynı zamanda sosyal yardım almış olan kadınlar işe girdikten sonra okul çağı dışında kalan çocuğuna bakacak kimsesi yoksa kreş hizmeti sunacak veya okuldan gelen çocuğuna mesaisi bitene kadar ilgilenecek bir merkez kurulmalıdır.
- Sosyal yardım alan vatandaşları istihdam eden işverenlere vergi avantajları sağlanmalı, SGK ödemelerinde indirimler yapılmalıdır. Bu vesile ile hem işverene destek olunmalı hem de vatandaşların sosyal yardım almadan geçinmeleri sağlanmalı, iş piyasasından uzaklaşmaları sorunu çözülmelidir.

- Bakanlıklar arası yapılacak protokol ile Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlükleri ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları arasında işbirliği sağlanmalıdır. Bu kapsamda yapılan işe yönlendirmelerin dışında her dönem personel alımı yapılan Toplum Yararına Program kapsamında sosyal yardım alan vatandaşlar istihdam edilmelidir. Bu sayede hem devletin sosyal yardım bütçesi rahatlamış olur hem de sosyal yardım alan vatandaşlar işgücü piyasasından uzaklaşmamış olur.
- Çalıştığı halde temel ihtiyaçlarını karşılayamayan vatandaşlar için destek mekanizması oluşturularak evdeki okuyan, hasta ve engelli birey sayısına göre her ay düzenli olarak ücret yatırılmalıdır.
- Kırsalda yaşayan vatandaşlarımızın az miktarda da olsa tarımla ilgilendiği bilinmektedir. Onların tarım faaliyetlerini arttırıcı, düzenli gelir elde etmelerini sağlayıcı, etkili ve verimli tarım tekniklerini öğretici faaliyetler yapılmalı, geleneksel tarım tekniklerinin yerini çağdaş yöntemlere bırakması için gerekli mali ve teknik destek verilmeli bu sayede yoksulluk oranı, göç oranı azaltılmalı ve kentsel yoksulluk düzeyinin düşürülmesine destek olunmalıdır.
- Çocuk, yaşlı, engelli gibi çalışmayacak durumda olanlara düzenli olarak muhtaçlık sınırının üzerinde olacak şekilde ve eğitim gören, özel tedavi gerektiren hastalar (kanser hastası gibi), şiddet mağduru kadınlar, evsizlere riskli dönemi atlatana kadar özel destek verilmelidir.
- 3294 sayılı kanun kapsamında “Fakrî zaruret içinde ve muhtaç durumda bulunan kanunla kurulu sosyal güvenlik kuruluşlarına tabi olmayan ve bu kuruluşlardan aylık ve gelir almayan vatandaşlar ile geçici olarak küçük bir yardım veya eğitim ve öğretim imkânı sağlanması halinde topluma faydalı hale getirilecek, üretken duruma geçirilebilecek kişiler bu Kanun kapsamı içindedir.” maddesi ile sosyal yardımların vatandaşın o anki durumunu düzeltene kadar verilen kısa süreli destekler olduğu belirtilmiştir. Ancak araştırmalar uzun yıllarsosyal yardım alan vatandaşların olduğunu ispatlar niteliktedir. Bu

kapsamda vatandaşlar belirli aralıklarla zorunlu kılınan programlara dâhil edilerek ahlaki, sosyal, kültürel ve ekonomik programlarla da desteklenmelidir.

- Sosyal Yardımlaşma Dayanışma Vakıflarının görevleri arasında “bulundukları bölgede sosyal yardımlaşma ve dayanışma kültürünü kökleştirici çalışmalar yapmak, geniş kitleleri kapsayan yardım kampanyalarını koordine etmek ve desteklemek” bulunmaktadır. Bu süreci etkin kullanabilmek için hayırsever vatandaşları harekete geçirecek programlar yapılmalıdır. Aksi halde şimdiki gibi sosyal yardımlar devlet kaynaklarının kullanılması ile devam edecektir.
- 3294 Sayılı Kanun, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü’nün gönderdiği genelgeler ve Vakıf Mütevelli Heyetinin takdirine göre işleyiş gösteren Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının mevzuatında bir karışıklık hâkimdir. Her yardım türünün farklı şartlarla yapılması, sınırının farklı olması hem vatandaşı hem de personeli zor duruma düşürmektedir. Bu sınırların uygulandığı halde bile kararı yine Vakıf Mütevelli Heyetinin takdirine bağlı olarak veriliyor olması “vatandaş kime göre muhtaç” sorusunu akla getirmektedir. Mütevelli Heyetlerinin Vali/Kaymakam başkanlığında toplanıyor olması “diğer üyeler görüşünü ifade etmekte ne kadar özgür” sorusunu düşündürüyor. Aynı zamanda bu çelişkiler her Vali/ Kaymakamın sistemi farklı uygulamasına ve Vakıflara duyulan güvenin azalmasına neden olmaktadır. Bakanlığın bu duruma bir an önce çözüm bulması, belirli bir standarda bağlanmış, tüm paydaşları içine alan yeni bir kanun veya mevzuat çıkarması gerekmektedir. Bu durumda daha adil, objektif ve etkin bir sosyal yardım sisteminden söz edilebileceği düşünülmektedir.
- Vakıf Personelleri Norm Kadro Standartları, Nitelikleri, Özlük Hakları ve Çalışma Şartlarına İlişkin Esaslara bağlı olarak 4857 Sayılı İş Yasası uyarınca istihdam edilen Vakıf personellerinin her gün artan iş yükü ile mücadele etmesine rağmen işten çıkarılma, unvan değişikliği, maaş düşürme veya zam oranına göre yükseltme yetkisinin Vakıf Mütevelli Heyetinin takdirinde olması motivasyonunu düşürmekte ve gelecek kaygısı içerisine sürüklemektedir. Aynı zamanda Vakıf personellerinin diğer il veya ilçelerdeki Sosyal Yardımlaşma ve

Dayanışma Vakıflarına geçiş şartları çok zordur. Kıdem tazminatı birçok geište yanmakta, bundan dolayı personeller geçiş yapamamaktadır. Tüm iř hayatı boyunca aynı iř yerinde çalışmak durumunda kalması personelleri yıpratmaktadır. Bu durumların çözümü ve personelin özlük haklarının korunması için ya 657 sayılı kanuna istinaden devlet memuru kadrosuna geçirilmeli ya da hakların korunması için personel kararları Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü’ne verilmelidir.

- Kayıt dışı istihdam edilen vatandaşlar sosyal yardım alabilmek için devleti yanıltmaya çalışmaktadır. Bunun çözümünü sadece vakıf personellerinin evre araştırmasına ve tespitine bırakmak yerine politika olarak çözümü konusunda yenilikler getirilmelidir.
- Vakıftan yardım alan vatandaşların hanelerine bakıldığında kalabalık, çok çocuklu haneler olduğu görülmekte bu da kıt kaynaklarla geçinmeye çalışan haneleri daha fazla sıkıntıya düşürmektedir. Aynı zamanda hanelerde yaşayan hasta, engelli, eğitimsiz bireylerin artmasına da neden olmaktadır. Bunun zm için sosyal yardım alan vatandaşlara aile planlaması eğitimleri verilmelidir.
- Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından karşılıksız verilen sosyal yardımların vatandaşı iş gücü piyasasından uzaklaştırması, tembelleştirmesi ve sosyal yardımlarla yaşama alışkanlığına sebebiyet verme konusu üniversitelerin ilgili bölümlerince araştırılmalı ve Bakanlık tarafından buna yönelik çözüm nerisi sunulmalıdır.
- Yoksulluk ve işsizlik kavramı birbirinden ayrı tutulmalı ve değerlendirilmelidir. Bu kapsamda işsiz vatandaşlara yapılan sosyal yardımlar azaltılmalı ve çalışamayacak durumda olanlara yönelinmelidir. İşsiz kesime sosyal yardımların sürekli bir şekilde aktarılması, işgücünü de olumsuz bir şekilde etkileyeceği bilinmelidir.

- Yapılan sosyal yardımlar şuan ki hali ile memnuniyetsizliği engelleyememektedir. Mevcut hali ile devam etmek yerine yeni yapılaşmalar oluşturulmalı ve daha büyük sorunlar ortaya çıkmadan çözüm bulunmalıdır.
- Sosyal yardım alanında faaliyet gösterecek personelin üniversitelerin ilgili bölümlerinde yetiştirilmesi gerekmektedir.
- Gelişmiş ülkelerin sosyal yardım sistemine yönelik çalışmaları iyi irdelenmeli ve iyi uygulama örneklerinin ülkemize uyarlanması konusunda çalışmalar yapılmalıdır.
- Vakıftan yardım alan vatandaşların çocuklarının gelecekte sosyal yardım almaması ve yoksulluğun kaderleşmesinin önüne geçilebilmesi amacıyla çocuklarının eğitimini destekleyici programlar, projeler yapılmalıdır. Yoksul aile çocuklarına eğitim, istihdam ve hayatın diğer alanlarında pozitif ayrımcılık yapan bir mekanizma oluşturulmalıdır.
- Bireylerin özgüvenlerini geliştiren çalışmalar yapılmalı böylece yoksulluk hallerinin kendi kişisel çabalarının sonucu sona erebileceğine inandırılmalıdır.
- Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından kurulan İl Müdürlükleri bünyesinde faaliyet gösteren Aile Sosyal Destek Programı (ASDEP) kapsamında illerdeki tüm evleri ziyaret eden ASDEP personellerinin sistemine sosyal yardım sistemi de dâhil edilmeli, muhtaç olabileceklerini düşündükleri vatandaşların kaydı var mı, yardım alıyor mu görebilmeli ve eklemek istediği farklı bir bilgi var ise iletebilmelidir. Bu kapsamda sistemde güncellemeler yapılmalı ve personellere hizmet içi eğitimlerle bilgi verilmelidir.
- Sosyal yardım alan vatandaşların karşılayamadığı ve destek istediği konulardan birisi de kiradır. Vatandaş barınması için vakıflar tarafından verilen destek yeterli olmamaktadır. Bu kapsamda yoksul vatandaşlara Toplu Konut İdaresi (TOKİ) tarafından yapılan 1+1 evler hanede yaşayan kişi sayısı fazla olan bu

aileler için yeterli gelmemektedir. Yeni yapılacak konutların bölgenin ortalama hane halkı nüfus oranına göre yapılması, daha uzun yıllar geri ödemeli olması, diğer vatandaşların evlerinden ayrı dışlayıcı ve damgalayıcı bir süreç olmaksızın yapılması gerekmektedir. Ayrıca bu yapılacak sosyal konutlardan bir kaçının vakıfların bünyesine verilmesi ve acil barınma ihtiyacı olan vatandaşların düzenini kurana kadar orada ikamet etmesi sağlanmalıdır.

- Sosyal yardım alan vatandaşların yoksulluğu kabullendikleri, ileriye yönelik bundan kurtulma umutlarının kalmadığı yapılan araştırmalar sonucunda tespit edilmiştir. Bu veriler çerçevesinde sosyal yardım mekanizmasının ve yoksulluk yönetiminin içinde olduğu sosyal yardım politikaları ciddi bir şekilde yeniden gözden geçirilmelidir.
- Sosyal yardımların yoksul bireylerin veya ailelerin ihtiyaçlarının tamamını karşılayacak düzeyde verilmesi, SYDV'lerin varlık sebeplerini yerine getirebilmelerinin en belirgin göstergesidir. Ancak tembelliğe de sürükleyebilmektedir. Bunun dengelenmesi için çalışmalar yapılmalıdır.
- Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı tarafından verilen sosyal yardımlar başvuruya esas olarak verilir ve düzenli yardımlar dışındakiler için her seferinde tekrar başvuru gereklidir. Vatandaşlara bir defaya mahsus ve düzenli yapılmayan yardımlar belirsizlik yaratmaktadır. Bu sebeple alacağı yardım miktarını ve zamanını bilmeyen kişiler, süreklilik arz eden yarın kaygısı yaşamaktadırlar.
- Sosyal yardım sisteminin vakıf olarak kurulmasının sebebi hızlı, esnek ve yerel farklılıklara dikkat ederek en etkin sosyal yardım hizmetinin verilmesini sağlamaktır. Ancak örgütsel yapısı, karar alma mekanizmalarına bakıldığında yeteri kadar hızlı ilerlemediği, vatandaşların ihtiyaçlarını gereken hızda karşılayamadıkları düşünülebilir. Bu sebepten örgütsel yapısının değişmesi, karar alma mekanizmalarına yönelik yeni çalışmaların Bakanlık düzeyinde yapılması gerekmektedir.

- Ülkemizde yaklaşık 23 Milyon vatandaşımız Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Sistemi'ne kayıtlı olup, bunların içerisinde Genel Sağlık Sigortası kayıtları da bulunmaktadır. Genel Sağlık Sigortasına başvurusu olup da herhangi bir yardım programına başvurmayan vatandaşların sayısı yadsınamayacak kadar fazladır. Aslında GSS başlı başına Sosyal Güvenlik Kurumunun asli işidir ve Vakıfların muhtaç ve fakru zaruri durumdaki vatandaşlara ulaşmasında geciktirici ve etken olmamasına sebep olmaktadır. Bu sebepten dolayı Vakıflar asli işlerini daha etkin ve zamanında yapabilmesi için öncelik olarak Genel Sağlık Sigortası görevini, Sosyal Güvenlik Kurumuna devir etmelidir. Bunun için Sosyal Güvenlik Kurumu'nun Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Sistemi ile entegrasyonu sağlanmalıdır.
- Vakıf çalışanlarına vakıf işlemleri ile ilgili eğitim seminerleriyle birlikte, krize müdahale, etik kurallar, stresle mücadele, vakıf işlerinin ahlaki ve vicdani yönü, iletişim, diksiyon konularında da bilgilendirme yapılmalıdır.
- Her gün olmasa bile haftanın belirli günlerinde muhtarlarla işbirliği içerisinde her mahalle ziyaret edilerek sosyal yardıma ihtiyacı olup vakıfta kaydı olmayan vatandaşlar tespit edilmeli ve yardımlar konusunda bilgilendirilmelidir.
- Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü tarafından çağrı merkezleri oluşturulup vatandaşlar başvurularını bu çağrı merkezinde talep alındıktan sonra gerekli incelemeler yapıp muhtaçlığına göre vatandaşların ihtiyaçları karşılanabilir. Özellikle kırsal kesimde oturan vatandaşların, yaşlı, engelli, hasta bireylerin dosyaları açıldıktan sonra her yardım için başvuruya vakıf bürosuna gelmeleri hem ek külfet hem de hareket kısıtı bulunan yaşlı, engelli bireyler için sıkıntıya düşüren bir durumdur.
- Yapay zekâ, sosyal yardım alan ailelerin finans yönetimini sağlamak için uyarlanmalı, ailenin bir yıl içerisinde yapacağı temel giderler (eğitim, gıda, giyim, sosyalleşme giderleri vb.) planlanmalı ve alt üst sınırlar belirlenmelidir. Program dışında ek olarak çok fazla gideri olanlar değerlendirilmeli,

yönlendirmesi yapılmalıdır. Geçim stratejilerini sağlayamayan aileler için yeni eğitim programları oluşturulmalıdır. Keyfi olarak davranışlarda bulunan aileler sosyal yardım sisteminden uzaklaştırılmalıdır. Çin’de bu şekilde yapılan uygulama ile insanlar yaptıkları fazla harcamadan dolayı geçen yılda 20 milyon insanın yurt dışına seyahatleri engellenmiş olup sebep olarak bireyin bir yıl içerisinde yaptığı fazla harcamalardan dolayı gelecek yıl içerisinde çocuklarının eğitim masraflarını karşılamada sorun yaşayacağını belirtmiştir.

- Yapılan sosyal yardımların Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü’nün belirlemiş olduğu muhtaçlık sınırının altında kalması vatandaşların her hâlükârda muhtaç olmasına neden olur. Yapılan düzenli sosyal yardımların zam oranlarının ve vakıfların bütçesi olarak gönderilen periyodik payların her yıl arttırılması sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Abbott-Shim, M., Richard, L. and Frances M. (2003). A comparison of school readiness outcomes for children randomly assigned to a Head Start Program and the Program's wait list. *Journal of Education for Students Placed at Risk* 8: 191–214.
- Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü. (2010). Sosyal Yardım Algısı ve Yoksulluk Kültürü, Ankara: ASAGM Yayınları.
- Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (2012, Eylül). Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü. *Sosyal Yardım İstatistikleri Bülteni*.
- Aksanyar, Y. (2015). *Sosyal yardımda yeni bir yaklaşım olarak şartlı sosyal yardım: Sosyal yardım - istihdam bağlantısının etkinleştirilmesi programı 2014 Yılı Türkiye uygulaması üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. T.C. Dumlupınar Üniversitesi: Kütahya.
- Akyüz, F. (2008). Sosyal yardımdan sosyal sigortaya: Bismarckyan ve İngiltere sosyal güvenlik sistemlerinin tarihsel dönüşümü. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi (The Journal of International Social Research)*, 1(5), 58-70.
- Aravacık, E. D. (2018). *Social Policy and the Welfare State*. Erişim Adresi: 10.5772/intechopen.82372, <https://www.intechopen.com/books/public-economics-and-finance/social-policy-and-the-welfare-state>
- Ashman, K. K. ve Hull, G. H. (1999). *Understanding Generalist Practice*, Chicago: Nelson Hall Publishers.
- Atkinson, L.,& Atkinson, C., Smith, E., Bem, D. (2002). *Introdúcere în psihologie*. Bucuresti: Tehnica.
- Barker R. (1999). *Socialworkdicrionary*. Washington, DC: NASW.
- Barrientos, A. (2011). SocialprotectionandpovertyIntJSocWelfare: United Nations ResearchInstituteforSocialDevelopment (UNRISD), *International Journal of SocialWelfare*,20, 240–249.
- Barusch, A.S. (2009).*Foundations of socialpolicy, socialjustice in humanperspective*, Third Edition, USA: Centage Learning Publication.
- Bauman, Z. (1999). *Çalışma, Tüketicilik ve Yeni Yoksullar*, Ü. Öktem (Çev.), İstanbul: Sarmal Yayınevi.

- Benassi, D.,& Morlicchio, E. (2019). *New Urban Poverty*. Erişim Adresi: <https://doi.org/10.1002/9781118568446.eurs0466>
- Benjamin, W. (1985) *One Way Street and Other Essays*, Verso, Londra, 56.
- Blair, C.,& Raver, C. C. (2016). Poverty, Stress, and Brain Development: New Directions for Prevention and Intervention. *Academic Pediatrics*, 16(3), 30-36. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1016/j.acap.2016.01.010CPRC>, 2005
- Bozbek, S. (2009). *Sosyal Yardım Uygulamaları ve Çocuk İşçiliği Arasındaki İlişki: Keçiören Örneği*. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü.
- Bozkuş, A. (2009). *Genel Esaslarıyla Türk Hukuku'nda Vakıf Müessesesi ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları*. T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü. Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi. Ankara.
- Brooks, S. (2009). *Voicespoverty*. UK: EvansBrothers Limited.
- Bunting, L., Bywaters, P., Davidson, G., Hanratty, J., Mason, W., McCartan, C., and Steils, N. (2016). *The relationship between poverty, child abuse and neglect: An Evidence review*. New York: Joseph Rowntree Foundation.
- Buttler, F. (2013). What determines subjective poverty? An evaluation of the link between relative in come poverty measures and subjective economic stres with in the EU. Preprints of the DFG Research Unit “Horizontal Europeanization”.
- Cates, C. B., Adriana, W. and Alan, M. (2016). Mitigating the effects of family poverty on early child development through parenting interventions in primary care. *Academic Pediatrics* 16: 112–120.
- Chambers, R. (1983). *Rural Developmentf: Putting the Last First*.
- Chambers, R. (2006) What is poverty? Who asks? Who answers? In Poverty in focus: What is poverty? Concepts and Measures. International Poverty Centre: UNDP. Erişim Adresi: <http://www.undp-povertycentre.org>
- Chossudovsky, M. (1998). *Yoksulluğun Küreselleşmesi*, N. Domaniç (Çev.), İstanbul: Civi yazıları.
- Cooper, K. ve ve Stewart, K. (2013). *Does Money affect children's outcomes? A review of evidence on casual links*. Erişim adresi: https://www.unicef.org/socialpolicy/files/CPI_October_2013.pdf
- Coşkun, S., Güneş, S., ve Ortakaya, F. (2011). Asgari gelir desteği ve Türkiye’de uygulanabilirliği: Bir model denemesi, *Gazi İİBF Dergisi*, 13 (3).

- Coudouel, A., Hentschel, J.S., and Wodon, Q.T. (2002). *Poverty measure mentand analysis*. The international bank for reconstruction and development/ The World Bank.
- Currie, J. (2016). How can we reduce child poverty and support parental employment? *Academic Pediatrics* 16: 13–15.
- Çakır, M., ve Şansel, A. (2001). Yoksulluğun küresel boyutları. *Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 9 (2), 179.
- Çengelci, E. (1993), “Sosyal Refahın Gerçekleştirilmesinde Sosyal Yardımların Rol ve Önemi”, *Hacettepe Üniversitesi SHY Dergisi*. 11: 10
- Çıngı, H. (1994). *Örnekleme Kuramı*, H.Ü. Fen Fakültesi Basımevi, Beytepe.
- Danış, M. Z. ve Süslü, C. (2016). Modernleşme sürecinde aile ve sosyal hizmet: güçlendirme yaklaşımı perspektifinden yapısal bir analiz. *Tarih Okulu Dergisi (TOD) Journal of History School (JOHS)*, XXV: 215-230.
- Danış, M. Z., Karataş, K., Şahin, M. C. (2008). Reflections of neoliberal policies on health-care field and social work practices directed toward the empowerment of person with chronic illness and his/her family in the globalization process. *World Applied Sciences Journal*, 5(2): 224 – 235.
- DDK (2006), *Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü'nün Eylem ve İşlemlerine İlişkin Araştırma ve Denetleme Raporu*, 3-30, Erişim adresi: http://cumhurnet/cankaya5/tr_html/DDK/syd.htm
- DDK (2009a). *Türkiye’de Sosyal Yardımlar ve Sosyal Hizmetler Alanındaki Yasal ve Kurumsal Yapının İncelenmesi, Aile, Çocuk, Özürlü, Yaşlı ve Diğer Kişilere Götürelen Sosyal Hizmetlerin ve Sosyal Yardımların Genel Olarak Değerlendirilmesi, Bu Hizmetlerin Düzenli ve Verimli Şekilde Yürütülmesinin ve Geliştirilmesinin Sağlanması Hakkında*, Erişim adresi: <http://www.tccb.gov.tr/ddk/ddk29.pdf>
- Delhey, J. & Kohler, U. (2007). *Where we stand in Europe. Citizen perceptions of European country rankings and their influence on subjective well-being*. In: Alber, J. & Fahey, T. & Saraceno, C. (Ed.) *Handbook of Quality of life in the Enlarged European Union*. New York: Routledge: 385-404.
- Demirbilek, S. (2005). *Sosyal güvenlik sosyolojisi*, İstanbul: Legal Yayıncılık.
- Denney, D. (1988). *Social Policy and Social Work*. New York: Oxford University Press.
- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT). (2001). *Sosyal Hizmetler ve Yardımlar Özel İhtisas Komisyonu Raporu*. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı. Ankara.

- Duyan, V. (2012). *Sosyal Hizmet Temelleri Yaklaşımları Müdahale Yöntemleri*. Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği.
- Eardley T, Bradshaw J, Ditch J, Gough I and Whiteford P. (1996). *Social assistance in OECD countries: A study carried out on behalf of the Department of Social Security and the OECD*. London: HMSO.
- Elliott, I. (2016) *Poverty and Mental Health: A review to inform the Joseph Rowntree Foundation's Anti-Poverty Strategy*. London: Mental Health Foundation. Erişim Adresi: <https://www.mentalhealth.org.uk/sites/default/files/Poverty%20and%20Mental%20Health.pdf>
- Erdoğan, N. (2007). *Yoksulluk Halleri, Türkiye'de Kent Yoksulluğunun Toplumsal Görünümleri*, İletişim Yayınları, 72-124.
- Erişim adresi: http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=39.
- Eurostat (2019). <https://ec.europa.eu/eurostat/news/themes-in-the-spotlight/poverty-day-2019>
- Fassin, D. (1996b) Marginalidad et marginados: La construction de la pauvreté urbaine en Amérique Latine, Serge Paugam (Der.) *L'Exclusion - L'Etat des Savoirs* içinde, Paris: La Découverte, 263-271.
- Festinger, L. (1954). A Theory of Social Comparison Processes. *Human Relations*, 7: 117-140.
- Fields, G.S. (2001). *Distribution and development: A New look at the developing world*. MIT Press, Cambridge, MA.
- Gans, H. J. (1990). Deconstructing the Underclass: The Term's Dangers as a Planning Concept, *Journal of the American Planning Association*, 56(3), 271-277.
- Gerek, N., ve Oral, A. İ. (2004). *Sosyal güvenlik hukuku*. Eskişehir Anadolu Üniversitesi Yayınları: Eskişehir.
- Goedhart, T., Halberstadt, V., van Praag, B. M. S., & Kapteyn, A. J. (1977). The poverty line: Concept and measurement. *The Journal of Human Resources*, 12, 503-520.
- Güven, H. S. (2009). *Sosyal Politikanın Temelleri*. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Hacımahmutoğlu, H. (2009). *Türkiye'deki sosyal yardım sisteminin değerlendirilmesi*. DPT Uzmanlık Tezi. Ankara
- Han, W. (2008). Shift work and child behavioral outcomes. *Work, Employment and Society* 22, 67-87.

Handley, G., Higgins, K., & Sharma, B. (2009). *Poverty and poverty reduction in Sub-Saharan Africa: An overview of key issues (Working Paper 299)*. London: ODI.

Howell, F. (2001). 'Social Assistance-Theoretical Background', in *Social Protection in the Asia and Pacific*, I. Ortiz (Ed.), Asian Development Bank, Manila.

<http://sosyalyardimlar.aile.gov.tr>

http://www.horizontal-europeanization.eu/downloads/preprints/PP_HoEu_2013-01_buttler_subjective_poverty.pdf

<http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/sosyal-yardimlasma-ve-dayanisma-vakiflari/sydvlerin-yapisi>

<https://ailevecalisma.gov.tr/sygm/genel-mudurluk/sosyal-yardimlasma-ve-dayan%C4%B1smayitesvik-fonu/>

<https://sosyalyardimlar.aile.gov.tr/sosyal-yardimlar-genel-mudurlugu/sosyal-yardimlasma-ve-dayanisma-yi-tesvik-fonu-kurulu>

Işık, O. ve Pınarcıoğlu, M.M. (2001). *Nöbetleşe Yoksulluk - Sultanbeyli Örneği*, İstanbul: İletişim.

İkizoğlu, M. (2000). *Yoksulluk ve sosyal yardım ilişkisi: Ankara Mamak ilçesinde ampirik bir araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi: Ankara.

İpek, M. (2015). Yeni yoksulluk ve Türkiye’de sosyal yardım paradoksu. *Karatahta / İş Yazıları Dergisi*, 1:77-104.

Jones, L., Kevin M. and Mark, S. (2015). *Child Cash Benefits And Family Expenditures: Evidence From The National Child Benefit*. Working Paper 21101. Cambridge: National Bureau of Economic Research.

Jordan, G. (2004). The causes of poverty: cultural vs structural: Can there be a synthesis? *Spring*, 8-34.

Joshi, P. and Bogen, K. (2007). Nonstandard schedule and young children’s behavior: what comes among working low-income families. *Journal of Marriage and Family* 69: 139–56.

Kanbur, S.M.R. (1987). Transfers, targeting and poverty. *Economic Policy*.

Kaya, E. (2009). *Yoksullukla mücadelede Avrupa’nın ve Türkiye’nin sosyal yardım modeli*. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Tezi, Ankara.

- Kaygalak, S. (2001). *Yeni Kentsel Yoksulluk, Göç ve Yoksulluğun Mekansal Yoğunlaşması: Mersin/Demirtaş Mahallesi Örneği*, 126-130.
- Kennett, P (1994). Modes of Regulation and the Urban Poor, *Urban Studies*, 31(7), 1017-1031.
- Kesteloot, C. (2004). *Urban socio-spatial configurations and the future of European cities*. In Cities of Europe, Y Kazepov(Ed.), Blackwell, Oxford 123–148.
- Küresel Adaletsizlik Dünya Yoksulluk ve Eşitsizlik Raporu (2018). https://insamer.com/tr/kuresel-adaletsizlik-dunya-yoksulluk-ve-esitsizlik-raporu-2018_1682.html
- Lee, P (1994). Housing and Spatial Deprivation: Relocating the Underclass and the New Urban Poor. *Urban Studies*, 31(7), 1191-1209,
- Lewis, O. (1959) *Five Families: Mexican Case Studies in the Culture of Poverty*, New York: [Basic Books](#).
- Lewis, O. (1966) *The Children of Sanchez: Autobiography of a Mexican Family*, New York: Random House.
- Lister, R. (2004). *Poverty*. Cambridge: Polity Press.
- Marx, I., Van Den Bosch, K. (2007). How poverty differs from inequality on poverty measurement in an enlarged EU context: conventional and alternative approaches. 34th Ceies Seminar "Perspectives Of Improving Economic Welfare Measurement in A Changing Europe", Helsinki.
- Maxwell, S. (1999). *The meaning and measurement of poverty*. ODI Poverty Briefing, February. Erişim adresi: <http://www.odi.org.uk/publications/briefing/pov3.html>
- McCartan, C., Morrison, A., Bunting, L., Davidson, G. And McIlroy, J. (2018). Stripping the Wallpaper of Practice: Empowering Social Workers to Tackle Poverty. *Social Science*, 7 (193), 3-16.
- Meth, C. (2006). *What was the poverty head count in 2004?* A critique of the latest offering from van Der Berg et al, Draft Working Paper.
- Metin, O. (2010). Sosyal Politika Açısından AKP Dönemi: Sosyal Yardım Alanında Yaşayanlar, *Çalışma ve Toplum*.
- Metin, O. (2011). Sosyal Politika Açısından AKP Dönemi: Sosyal Yardım Alanında Yaşayanlar, *Çalışma ve Toplum*, 1, 184-185.

- Miley K.K., O'Melia M. ve DuBois B. (1998). *Generalist social work practice. Empowering approach*. Boston: Allyn Bacon.
- Mingione E., (1991). *Fragmented Societies, a sociology of work beyond the market paradigm*. Basil Blackwell, Oxford.
- Mingione, E. (1993). The New Urban Poverty and the Ünderclass: Introduction, *International Journal of Urban and Regional Research*, 17, 324-326.
- Mingione, E. and Morlicchio, E. (1993) New Forms of Urban Poverty in Italy: Risk PathModels in the North and South, *International Journal of Urban and Regional Research*, 17, 413-427.
- Minkovitz, C. S., Kay, O. and Anne K. D. (2016). Home visiting: a service strategy to reduce poverty and mitigate its consequences. *Academic Pediatrics* 16: 105–111.
- Myrdal, G. (1963). *Challenge to Affluence*, New York: Pantheon.
- Neuman, W. L.,& Kreuger, L. (2003). *Social Work Research Methods: Qualitative and Quantitative Approaches*. Boston, MA: Allyn and Bacon.
- OECD (2013). *Development Cooperation Report Ending Poverty* . Erişim Adresi: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/dcr-2013-en.pdf?expires=1583771054&id=id&accname=guest&checksum=7CDAC2680BF246C6F4BD6397DB715D0F>
- OECD (2015). Keeping The Multiple Dimensions Of Poverty At The Heart Of. Erişim Adresi: [Development.https://www.oecd.org/dac/POST-2015%20multidimensional%20poverty.pdf](https://www.oecd.org/dac/POST-2015%20multidimensional%20poverty.pdf)
- Öktem, K. G. (2018). Turkey's Social Assistance Regime in Comparative Perspective: History, Administrative Structure, Programmes and Institutional Characteristics. This paper is the first working paper of the research project 'How "social" is Turkey? Turkey's social security system in a European context'. The project is part of the programme 'Blickwechsel. Contemporary Turkey Studies', funded by Stiftung Mercator.
- Önder, H. ve Şenses, F. (2006). "*Türkiye'de Yoksulluk ve Yoksulluk Düşüncesi*", Burak Ülman ve İsmet Akça (Der.) İktisat, Siyaset, Devlet Üzerine Yazılar - Prof. Dr. Kemâli Saybaşılı'ya Armağan içinde, İstanbul: Bağlam, 199-221.
- Özbek, N. (1999). Vakıf Tarihi Çalışmaları Üzerine Notlar. *Tarih ve Toplum* 32 (187): 60-62.
- Parsons R.J., Gutierrez L.M. ve Cox E.O., (1998). *A model forempowermentpractice*, PasificGrove, CA; Brooks/Cole Publishing Company, 1-23.

- Paugam, S. (1996). “Pauvreté et exclusion: La forcedescontrastesnationaux”, SergePaugam (Der.), *L’Exclusion - L’EtatdesSavoirs* içinde, Paris: La Découverte.
- Perkins, K. ve Tice, C. (1995). A Strenghtsperspecti ve in Practice: Older People and mental health challenges, *Journal of Gerontological Social Work*, 23(3/4), 83-97.
- Pınarcıoğlu, M. ve Işık, O. (2001). 1980 sonrası dönemlerde kent yoksulları arasında güce dayalı ağ ilişkileri: Sultanbeyli Örneği, *Toplum ve Bilim*, 89, 31-61.
- Rabinradkumar, S. (2018). *One infour. A profile of singleparents in the UK*. London: Gingerbread.
- Racine, A.D. (2016). Child poverty and the health care system. *Academic Pediatrics* 16: 83-89.
- Ravallion, M. (2010). *Poverty Lines across the World*. Policy Research Working Paper. Washington DC, Erişim adresi: mravallion@worldbank.org
- Ronen, T. ve Therese D. (1998). A Constructivist Model For Working with depressedelders, *Journal of Geron Tological Social Work*, 30 (3/4); 83- 99.
- Rosanvallon, P. (2004). *Refah Devletin Krizi*, (Burcu Şahinli (Çev.), Dost Kitapevi Yayınları, Ankara.
- Ruggeri Laderchi, C., R. Saith, F. Stewart (2006). *Does the definition of poverty matter? Comparing four approaches. In Poverty in focus: What is poverty? Concepts and Measures*. International Poverty Centre, UNDP.
- Saleebey D. (1997). *Thestrengthsperspective in socialworkpractice*. New York: Longman.
- Seccomber, K. (2000). Families in poverty in the 1990s: Trends, causes, consequences, andlessonslearned, *Journal of MarriageandFamily*, 62(4), 1094-1113.
- Sen, A. (1999). *Development as freedom*. Oxford University Press: Oxford.
- Sennett, R. ve Cobb, J. (1972). *The Hidden Injuries of Class*, Faber and Faber, Londra, 217.
- SETA (2015). *Geçmişten Günümüze Sosyal Yardımlar*. (Erdal Tanas Karagöl ve Nergis Dama). Seta: İstanbul.
- Shepherd, A., Scott, L., Mariotti, C., Kessy, F., Gaiha, R., Corta, L., Hanifnia, K., Kaicker, N., Lenhardt, A., Lwanga-Ntale, C., Sen, B., Sijapati, B., Strawson, T.,

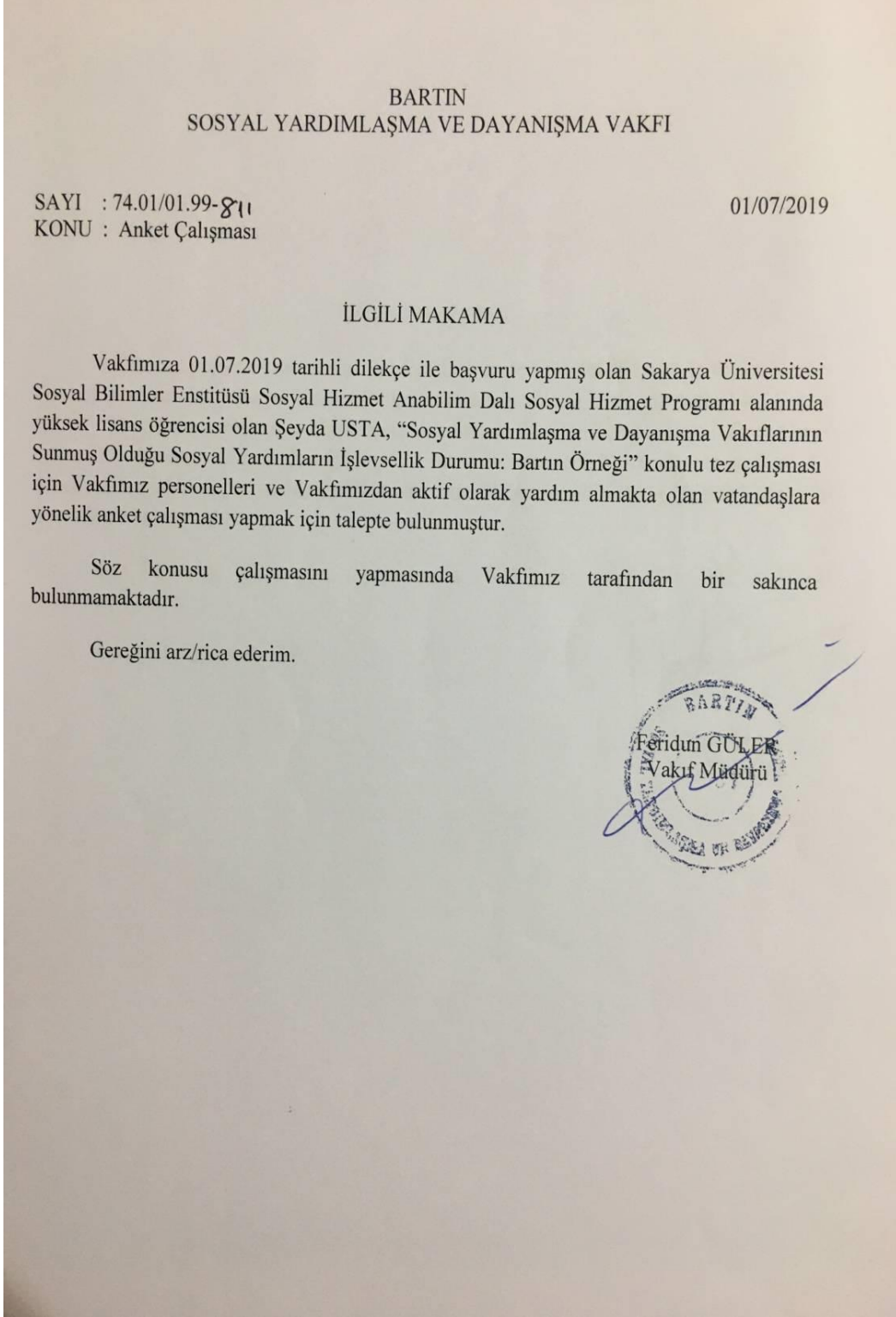
- Thapa, G., Underhill, H. and Wild, L. (2014). *The chronic poverty report 2014–2015: the road to zero extreme poverty*. London, UK: ODI.
- Singer, A. (2012), *İyilik Yap Denize At: Müslüman Toplumlarda Hayırseverlik* . (Ali Özdamar, Çev.), İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Silver, H. (1993). National Conceptions of the New Urban Poverty: Social Structural Change in Britain, France and Ünitèd States, *İnternational Journal of Urban and Regional Research*, 17, 336-354.
- Simon, B. (1994). *The empowerment tradition in American social work: a history*. Columbia University Press: New York.
- Siposne Nandori E. (2014). *Objective and Subjective Poverty*. In: Michalos A.C. (eds) Encyclopedia of Quality of Life and Well-Being Research. Springer, Dordrecht.
- Smeeding, T. and Thévenot, C. (2016). Addressing child poverty: How does the United States compare with other nations? *Academic Pediatrics* 16: 67–75
- Sosyal Yardımlaşmayı ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu (1986, 29 Mayıs). Resmi Gazete (Sayı: 19134). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/06/20170622-1.htm>
- Spicker, P. (2007). *Definitions of poverty: twelve clusters of meaning in Poverty: An International Glossary (second edition)*, Spicker, P., Alvarez Leguizamón, S. and Gordon, D. (eds.), London: Zed Books, pp. 229-243: Erişim adresi: <http://www.crop.org/viewfile.aspx?id=238>
- Stevens, W. J. (1998). A Question of Values in Social work Practice: Working with the Strengths of Black Adolescent Females, *Families in Society*, 79 (3), 288- 296.
- Stromwall, L. K. ve Hurdle, D. (2003). Psychiatric Rehabilitation: An Empowerment-Based Approach to Mental Health Services, *Health and Social Work*, 28 (3), 206-214.
- SYDGM Araştırma ve Tanıtım Dairesi Başkanlığı, (2008a), *Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü'nün Sosyal Yardım Ve Proje Destek Faaliyetlerinin Etki Analizi Araştırma Raporu*, Ankara: İsmat Matbacılık, 236-260.
- SYGM, (2011). 2010 Yılı Faaliyet Raporu. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Strateji Geliştirme Müdürlüğü Mali Hizmetler Birimi. Ankara.
- SYGM. (2012). 2011 Yılı Faaliyet Raporu. Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü. Ankara

- Şahin, N. ve Özel, H. (2011). Toplum ve sosyal hizmet. *Türkiye’de Sosyal Hizmetlerin Dönüşü*, 22(2).
- Taşçı, F. (2008). Sosyal yardım yapma(ma) gerekçeleri üzerine yaklaşımlar. *Kamu-İş Dergisi*, 9:8.
- Tekel, İ. (1982). *Türkiye’de Kentleşme Yazıları*, Ankara: Turhan Kitabevi: 1991.
- Terrace, L. (2007). *The measurement of poverty in South Africa Project: Key issues studies in poverty and inequality institute*. Richmond: Johannesburg.
- Tonak, E. A. (2000) "*Çıya’nın Bağlamı: ‘Küreselleşme’ ve Yabancı Sermaye*", Tonak, E. A. (der.), *Küreselleşme. Emperyalizm Yerelcilik İşçi Sınıfı içinde*, Ankara: İmge, 27-44.
- Tunç, A. (2013). *Türk Kamu Yönetiminde Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Vakıflarının Etkinliği: TRB1 Bölgesinde Bir Araştırma*, Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 176-237
- TÜİK, (2013). ADNKS-Türkiye ve TRB1 Bölgesi Kır Kent Nüfusları (2008-2012), Erişim adresi: http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=39
- TÜİK, (2013a). “Demografik İstatistikler”,
- TÜİK, (2013b). “2009 Yoksulluk Çalışması”, Erişim adresi: <http://www.tuik.gov.tr>.
- Uluocak, Ş. (2016). Sosyolojik açıdan yoksulluk olgusu.
- UN (2020). End poverty in all its forms everywhere. Erişim Adresi: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/poverty/>.
- United Nations (1995, March). The Copenhagen Declaration and Programme of Action, *World Summit for Social Development, New York*.
- UNRISD (2010). United Nations Research Institute for Social Development.
- Van Praag, B., Goedhart, T. & Kapteyn, A. (1980). The Poverty Line-A Pilot Survey in Europe, *The Review of Economics and Statistics*, MIT Press, vol. 62(3), 461-465.
- VGM (2012). <http://www.vgm.gov.tr/index.aspx?>
- Weick, A., Charles, R., Patrick S., and Walter K. (1989). A Strength perspective for social work practice, *Social Work*, 34 (4), 350-354.

- Wilson, K. M. ve Anderson, S. C. (1997). Empowering Female Offenders: Removing Barriers to Community-Based Practice, *Affilia. Journal of Women and Social Work*, 12 (3), 342-359.
- Wilson, J. (1994). *Dignity not poverty: A minimum income standard for the Institute for Public Policy Research*. UK, London.
- Wilson, W. J. (1987). *The Truly Disadvantaged - The Inner City, the Underclass, and Public Policy*, Chicago: University of Chicago Press.
- World Bank (2018). <https://www.worldbank.org/en/publication/poverty-and-shared-prosperity>
- Zengin, E., Şahin, A., Özcan, S. (2012). Türkiye’de sosyal yardım uygulamaları. *Yönetim ve Ekonomi*, 19:2.
- Zoe O. ve Baden S. (1997). *Gender and Empowerment: Definitions, Approaches and Implications for Policy*, UK, Bridge Development. Gender Report Number, 40.

EKLER

EK1:

EK 2:

**AMASRA
SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKFI**

SAYI : 74.01/01.99-
KONU : Anket Çalışması

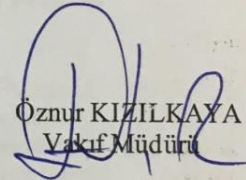
16/09/2019

İLGİLİ MAKAMA

Vakfımıza başvuru yapmış olan Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Sosyal Hizmet Programı alanında yüksek lisans öğrencisi olan Şeyda USTA, “Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Sunmuş Olduğu Sosyal Yardımların İşlevsellik Durumu: Bartın Örneği” konulu tez çalışması için Vakfımız personelleri ve Vakfımızdan aktif olarak yardım almakta olan vatandaşlara yönelik anket çalışması yapmak için talepte bulunmuştur.

Söz konusu çalışmasını yapmasında Vakfımız tarafından bir sakınca bulunmamaktadır.

Gereğini arz/rica ederim.

Öznur KIZILKAYA
Vakıf Müdürü

EK 3:

**KURUCAŞİLE
SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKFI**

SAYI : 74.01/01.99- 467
KONU : Anket Çalışması

04/09/2019

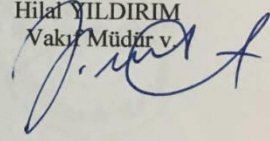
İLGİLİ MAKAMA

Vakfımıza başvuru yapmış olan Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Sosyal Hizmet Programı alanında yüksek lisans öğrencisi olan Şeyda USTA, "Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Sunmuş Olduğu Sosyal Yardımların İşlevsellik Durumu: Bartın Örneği" konulu tez çalışması için Vakfımız personelleri ve Vakfımızdan aktif olarak yardım almakta olan vatandaşlara yönelik anket çalışması yapmak için talepte bulunmuştur.

Söz konusu çalışmasını yapmasında Vakfımız tarafından bir sakınca bulunmamaktadır.

Gereğini arz/rica ederim.

Hilal YILDIRIM
Vakıf Müdürü v.

EK 4:

ULUS
SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKFI

SAYI : 74.01/01.99- 426
KONU : Anket Çalışması

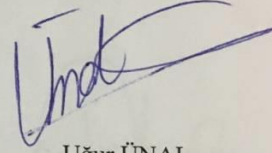
17/09/2019

İLGİLİ MAKAMA

Vakfımıza başvuru yapmış olan Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Sosyal Hizmet Programı alanında yüksek lisans öğrencisi olan Şeyda USTA, “Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Sunmuş Olduğu Sosyal Yardımların İşlevsellik Durumu: Bartın Örneği” konulu tez çalışması için Vakfımız personelleri ve Vakfımızdan aktif olarak yardım almakta olan vatandaşlara yönelik anket çalışması yapmak için talepte bulunmuştur.

Söz konusu çalışmasını yapmasında Vakfımız tarafından bir sakınca bulunmamaktadır.

Gereğini arz/rica ederim.

Uğur ÜNAL
Vakıf Müdürü

EK 5:

Evrak Tarih ve Sayısı: 07/10/2019-E.12485

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Kurulu

Sayı :61923333/050.99/
Konu :16/08 Şeyda USTA

Sayın Şeyda USTA

İlgi : Şeyda USTA 26/09/2019 tarihli ve 0 sayılı yazı

Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu Başkanlığının 02.10.2019 tarihli ve 16 sayılı toplantısında alınan "08" nolu karar örneği ekte sunulmuştur.
Bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. Arif BİLGİN
Etik Kurulu Başkanı

8. Şeyda USTA'nın "Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Sunmuş Olduğu Sosyal Yardımların İşlevsellik Durumu: Bartın Örneği " başlıklı çalışması görüşmeye açıldı.
Yapılan görüşmeler sonunda Şeyda USTA'nın "Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Sunmuş Olduğu Sosyal Yardımların İşlevsellik Durumu: Bartın Örneği " başlıklı çalışmasının Etik açısından uygun olduğuna oy birliği ile karar verildi.

Evrakın Doğrulama İçin : <http://193.146.253.232/evraklon Sorgula/BelgeDogrulama.aspx?V=8ENFES9AY>

Etik Kurulu Esentepe Kampüsü 54187 Serdivan SAKARYA / KEP Adres:
sakaryauskewitw@tel1.kap.tr
Tel:0264 295 50 00 Faks:0264 295 50 21
E-Posta :ozetikalem@sakarya.edu.tr Elektronik Ad :www.sakarya.edu.tr

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

EK 6: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfından Yardım Alan Ailelere Yönelik Veri Toplama Formu

- Bu anket Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Bölümü Yüksek Lisans Bitirme Tezi için yapılmaktadır. Anketin amacı; Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının sunmuş olduğu sosyal yardımların işlevsellik durumunun ölçülmesidir.

- Soruların doğru ya da yanlış yanıtları yoktur, önemli olan sizin bu konudaki kişisel görüşlerinizdir.

- Yardımcı olduğunuz için teşekkür ederiz.

NOT: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı (SYDV) olarak kısaltılmış olup anket formatında bu şekilde kullanılmıştır.

1. BÖLÜM (GENEL BİLGİLER)

1. Yaşınız?

2. Cinsiyetiniz? 1. Kadın () 2. Erkek ()

3. Medeni durumunuz nedir?

1. Resmi nikâhlı birlikte	()
2. Resmi nikâhsız birlikte	()
3. Dul (eşi ölmüş)	()
4. Boşanmış	()
5. Terk Edilmiş	()
6. Diğer (belirtiniz).....	

4. Eğitim durumunuz nedir?

1. Okur-Yazar Değil () 2. İlkokul Mezunu ()
3. Ortaokul Mezunu () 4. Lise ve Dengi Okul Mezunu ()
5. Yüksekokul, Üniversite ve üzeri ()

5. Ailede kaç kişi yaşıyor?

6. Ailenin yapısı nasıldır?

1. Tek bir kişiden oluşuyor	()
2. Tek ebeveynli aile (sadece anne ya da baba ve çocuklardan oluşan)	()
3. Çekirdek aile (anne, baba ve çocuklar)	()
4. Geniş aile (anne, baba, çocuklar, dedeler, nineler, amca vb.)	()
5. Diğer ise belirtiniz.....	

7. Çalışıyor musunuz?

1. Evet () 2. Hayır ()

7.a. Çalışmıyorlarsa iş arıyorlar mı?

1. Evet () 2. Hayır ()

7.b. “Hayır” ise; Neden?.....

8. Ailede gelir getiren kaç kişi çalışıyor?

8.a. Ailenin aylık geliri ne kadar?

1. Gelire sahip değiliz	()
2. 483 TL'den az	()
3. 483 – 966 TL	()
4. 967- 1603 TL	()
5. 1604-2000 TL	()
6. 2001 TL ve üzeri	()
7. Diğer.....	

9. Oturduğunuz evin mülkiyeti kime ait?

Kira (evet ise kira miktarı ne kadar?).....	
Kendi evimiz	()
Yakınlarımızın kira ödemededen oturuyoruz	()
Hayırsevere ait kira ödemededen oturuyoruz	()
Kapıcı dairesi kira ödemededen oturuyoruz	()
Diğer.....	

2. BÖLÜM (SOSYAL YARDIMLARLA İLGİLİ BİLGİLER)

10. Ne kadar süredir Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfından (SYDV) yardım alıyorsunuz?

Belirtiniz.....

11. Bugüne kadar hangi tür yardımlardan yararlandınız?

YARDIM TÜRÜ	SOSYAL YARDIMLAR	YANIT
Aile Yardımları	Gıda Yardımı	()
	Yakacak Yardımı	()
	Barınma Yardımı	()
	Sosyal destek nakdi yardımı	()
	Diğer Aile Yardımı	()
Eğitim Yardımları	Öğrenci İhtiyaç Yardımı (kırtasiye, okul kıyafeti vb.)	()
	Şartlı Nakit Transferi Eğitim Yardımı	()
	Öğrenci Barınma Yardımı	()
	Diğer Eğitim Yardımları	()
Sağlık Yardımı	Sağlık Yardımı (tedavi destek, ilaç, tıbbi malzeme vb.)	()
	Gebelik Yardımı	()
	Şartlı Nakit Transferi Sağlık Yardımı	()
	Diğer Sağlık Yardımı	()
	Engelli Yardımı (protez, cihaz vb.)	()
Özel Amaçlı Yardımlar	Afet destek yardımları terör mağduriyeti yardımları, aşevi faaliyetleri	()
Yaşlı ve Engelli Yardımları (2022)	Yaşlılık Aylığı	()
	Engelli Yakını Aylığı	()
	Engelli Aylığı	()
	Tüberküloz Hastalığı	()
	Eşi Vefat Eden Kadın Aylığı	()
	Öksüz- Yetim Çocuk Aylığı	()
	Asker Ailesi Aylığı	()
Proje Yardımları	Gelir Getirici	()
	KASDEP (Sera, Süt Sığırcılığı, Koyunculuk vb.)	()
	İstihdam Eğitimi	()
	Sosyal Hizmet (Proje Uygulama Eğitim Merkezi vb.)	()

12. Aşağıdaki ifadelerde size en uygun seçeneği işaretleyiniz? (her soruda sadece bir şık işaretlenecektir.)

	Tamamen	Orta Düzeyde	Kısmen	Hiç	Fikrim Yok
1. SYDV'ler tarafından size yapılan sosyal yardımlar temel ihtiyaçlarınızı karşılıyor mu?					
2. SYDV'ler tarafından size yapılan sosyal yardımlardan dolayı aileniz yoksulluktan kurtuldu mu?					
3. SYDV'ler tarafından size yapılan yardımlardan dolayı hayata ve geleceğe daha güvenli ve umutlu bakıyor musunuz?					
4. SYDV'ler tarafından yapılan sosyal yardımların sizin ve diğer yoksul vatandaşların hayatlarına önemli bir katkısının olduğunu düşünüyor musunuz?					
5. SYDV'lerce yapılan sosyal yardımların kesilmesi yaşam standartlarınızı nasıl etkiler?					
6. SYDV tarafından yapılan sosyal yardımdan memnun musunuz?					
7. SYDV'nin işleyişinden memnun musunuz?					

13. Çocuklarınızın gelecekte bir yetişkin olarak SYDV'den sosyal yardım almasını ister misiniz?

1. Evet () 2. Hayır ()

14. Kendinizi yoksul biri olarak görüyor musunuz?

1. Evet () 2. Hayır ()

(Cevabınız Evet ise 15. Soruyu cevaplayınız Hayır ise geçiniz.)

15. Sizce yoksulluğunuzun nedeni nedir? (birden fazla seçenek işaretlenebilir.)

Kaderimin böyle olmasından	()
Tembelliğimden	()
Bir mesleğimin olmamasından	()
Ailemden destek görmediğimden	()
Alkol ve diğer maddeleri kullanıyor olmamdan	()
Eğitimsizliğimden	()
Yoksul bir mahallede oturuyor olmamdan	()
Ailemden Miras kalmamasından	()
Ülke ekonomisinin zayıf olmasından	()
Kumar oynadığımdan	()
Engelli olduğumdan	()
Ailemin fakir olmasından	()
Fakirliğin bana ailemden miras kalmasından	()
Parçalanmış aile çocuğu olmamdan	()

16. Ne zaman sosyal yardım almayacak duruma gelir ve siz bu yoksulluktan kurtulursunuz?

Hiçbir zaman	()
1 yıl içerisinde	()
2 yıl içerisinde	()
2 yıldan daha fazla bir zaman sonra	()
Fikrim yok	()

17. Aşağıdaki gelişmelerden hangisi olursa, artık sosyal yardım almaksızın hayatınızı sürdürebilirsiniz?

Düzenli gelir elde edeceğim iyi bir iş bulduğumda	()
Çocuklar büyüüp çalışmaya başladığında	()
Borçlarımızı ödeyip bitirdiğimizde	()
Çocukların eğitimi bittiğinde	()
Sağlığıma kavuştuğumda	()
Miras yoluyla mal/mülk sahibi olduğumda	()
Kira ödemediğimde	()
Hiçbir zaman	()

18. Sizin durumunuzdaki bir ailenin geçimini sürdürebilmesi için bir ayda ortalama kaç TL geliri olması gerekir?.....

19. Aşağıdakilerden hangileri nedeniyle sosyal yardım alma gereği duyuyorsunuz? (En fazla 1 seçenek işaretlenebilir)

İşsizlik nedeniyle	()
Aylık/yıllık gelirin azlığı nedeniyle	()
Ailenin kalabalık olması nedeniyle	()
Sağlık sorunları nedeniyle	()
Borçluluk nedeniyle	()
Eğitim giderlerini karşılayamama nedeniyle	()
Kira bedelinin yüksek olması nedeniyle	()
Diğer (belirtiniz).....	

20. Evlenmeden önce aileniz sosyal yardım alır mıydı?

1. Evet ()

2. Hayır ()

21. SYDV'den size yapılan yardımların yapılma biçimine ilişkin olarak bir öneriniz var mı (nasıl yapılırsa daha iyi olur) ?

.....
.....
.....
.....

EK 7: SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKFINDA GÖREVLİ PERSONELE YÖNELİK ANKET

- Bu anket Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Bölümü Yüksek Lisans Bitirme Tezi için yapılmaktadır. Anketin amacı; Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının sunmuş olduğu sosyal yardımların işlevsellik durumunun ölçülmesidir.

- Soruların doğru ya da yanlış yanıtları yoktur, önemli olan sizin bu konudaki kişisel görüşlerinizdir.

- Yardımcı olduğunuz için teşekkür ederiz.

NOT: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı (SYDV) olarak kısaltılmış olup anket formunda bu şekilde kullanılmıştır.

1.BÖLÜM (GENEL BİLGİLER)

1. Hangi Vakıfta Çalışıyorsunuz.....

2. Yaşınız

3. Cinsiyetiniz nedir? 1.KADIN () 2. ERKEK ()

4. Eğitim durumunuz nedir?

1. İlkokul mezunu	()
2. Ortaokul mezunu	()
3. Lise ve dengi mezunu	()
4. Meslek yüksek okulu	()
5. Lisans Mezunu	()
6. Yüksek Lisans Mezunu	()
7. Doktora Mezunu	()
Diğer.....	

6. SYDV'deki göreviniz nedir?

Vakıf Müdürü
Vakıf Muhasebecisi
SYİG
Büro Görevlisi
Yardımcı Hizmetli
Diğer.....

6. Kaç yıldır görev yapmaktasınız?.....

7. Sizce yoksulluğun nedeni nedir?

	EVET	HAYIR
Kaderinin böyle olmasından		
Tembellikten		
Yoksulun bir meslek sahibi olmamasından		
Adil bir toplumda yaşamıyor olmaktan		
Yoksulun ailesinden destek görmemesinden		
Yoksulun parasını nasıl değerlendirebileceğini bilmiyor olmasından		
Alkol ve diğer maddelerin kullanımından		
Eğitimsizlikten		
Yoksul bir mahallede oturuyor olmaktan		
Şansızlıktan		
Annesiz ve/veya babasız büyümekten		
Miras kalmamasından		
Ülke ekonomisinin zayıf olmasından kaynaklanmakta		
Gelişmiş ülkelerin ülkemizi sömürmesinden		

8. Vakfınızdaki personel sayısı yeterli mi?

1. EVET ()

2. HAYIR ()

9. Aşağıdaki ifadelerde size en uygun seçeneği işaretleyiniz? (her soruda sadece bir şık işaretlenecektir)

	Tamamen	Orta Düzeyde	Çok Az	Hiç	Fikrim Yok
1.Vatandaşlar SYDV'lerden yardım alma yollarını biliyorlar mı?					
2.SYDV'lerin karşılıksız yardım yapmasını doğru buluyor musunuz ?					
3. SYDV'lerce yapılan sosyal yardımlar sonucunda, yoksulluk kalıcı hale mi geliyor ?					
4. SYDV'lerin yapmış olduğu sosyal yardımlar, yardım alanları iş piyasasından uzaklaştırıyor mu?					
5. Sizce SYDV'lerin yaptığı sosyal yardımlar, yardım alanlar için bir güvence midir?					
6. SYDV'lerin mevzuatını yeterli buluyor musunuz?					
7. SYDV'lerin verdiği hizmet vatandaşın yaşam standartlarını ne düzeyde etkiler?					

8. SYDV'ler tarafından yapılan sosyal yardımlar, sizce yardım alanların temel ihtiyaçlarını karşılıyor mu?					
9. SYDV'ler tarafından yapılan sosyal yardımların kesilmesi, sosyal yardım alanların yaşam standartlarını ne ölçüde etkiler?					
10. Vakfınız personeli sosyal yardım alan vatandaşlara rehberlik ve danışmanlık yapıyor mu?					

10. Sizce SYDV'lerin örgütsel yapısı nasıl olmalıdır? (sadece bir şıkkı işaretleyiniz)

Mevcut haliyle devam etmeli	()
Mütevelli heyet olmadan devam etmeli	()
Vakıf mütevelli heyeti sadece danışma organı olmalı	()
Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı İl Müdürlüğüne bağlanmalı ve şube müdürlüğü olmalı	()
İl ve ilçe müdürlükleri şeklinde olmalı	()
Diğer (belirtiniz).....	

11. Sosyal yardımlar, sizce bu yardımlardan yararlanan kişilerde alışkanlığa (yardım bağımlılığına) neden oluyor mu? Nedenini kısaca açıklayınız?

.....
.....
.....

12. Sizce Sosyal Yardım Sistemi nasıl olmalı ve sosyal yardımı kimler almalı?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ÖZGEÇMİŞ

İlk ve ortaöğrenimini Amasya’da tamamlayan Şeyda USTA, 2016 yılında Düzce Üniversitesi Sosyal Hizmet bölümünden mezun oldu. Aynı yıl Eskişehir Anadolu Üniversitesi Adalet bölümünü de başarı ile tamamladı. İş hayatına 2016 yılında Amasya Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfında Geçici Personel olarak başlayarak, 2017 yılında Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfında Sosyal Yardım ve İnceleme Görevlisi olarak devam ediyor. 2018 yılında Milli Eğitim Bakanlığı onaylı Aile Danışmanlığı Sertifikası alarak Aile Danışmanı unvanına sahip oldu. 20Eylül 2017 tarihinde Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal HizmetAnabilim Dalı Sosyal Hizmetler Yüksek Lisans Programına başladı. Yoksulluk, sosyal yardımlar, sosyal yardım alan bireylerin hayata kazandırılması, çocukların yoksulluk zincirinden kurtulması ve bunlara yönelik projeler ilgi alanını oluşturmaktadır. Almış olduğu birçok proje yazma eğitimi ile ulusal ve uluslararası düzeyde proje yazmaktadır. Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı bünyesinde kurulan Proje Uygulama Eğitim Merkezi ve Oyuncak Kütüphanesi Projesinin sorumlusu olarak görevine devam etmektedir.